حیزبی دێموکراتی کوردستان
Kurdistan Democratic Party
شەست ساڵ خەبات لە پێناو مافی دیارکردنی چارەنووس
دڵۆپێک لە دەریای ئەرک و زحمەتەکانی
هاوڕی هاشم کەریمی
ئامادە کردنی: رەحمان نەقشی

پێڕست

* چەند وتەیەک .... لاپەڕەی: ٢

* بێبەش پیرۆتی، هەرمان (هونراوە) .... لاپەڕەی: ٣

* ژیاننامەی هاوڕێی تێکۆشەر هاشم کەریمی .... لاپەڕەی: ٧

* **خالید حەسەن پوور**: کاک هاشم و پێگرتنی بیروبۆچوون و هەڵسوکەوتەکانی، بۆم دەرکەوت براستی کاک هاشم لەناخەوە پیاوێکی چەپ و ئارمان گەرایە .... لاپەڕەی: ١٥

* **کەمال کەریمی**: کاک هاشم خەبات بۆ کۆتایی پیهێنان بە ستەمی چینایەتی، دابینکردنی مافە نەتەوەییەکانی نەتەوەکەشی دەخاتە چوارچێوەی بیرکردنەوە سیاسیەکانیەوە .... لاپەڕەی: ١٩

* **خەلیل غەزەلی**: کاک هاشم کوردێکی چەپ بوە و بەرژەوەندیی نەتەوەکەی و خەباتەکەی نەخستوەتە پاش بیری چەپ و یەکسانیخوازیەوە، ئەگەرچی قەتیش یەکسانی و عەدالەتخوازیی لەبیر نەکردوە .... لاپەڕەی: ٢٥

* **مەلا رەسووڵ پێشنماز**: کاک هاشم کەریمی یەکێک لەو تێکۆشەرانە بوو کە لە تارانەوە پێوەندی گورجووگۆڵی لەگەڵ کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی حیزب پیکهێنا بوو .... لاپەڕەی: ٢٩

* **سەعید بەگزادە**: کاک هاشم، تێکۆشەرێکی گەورەی کورد، خاوەن قەڵەمێکی زانا، سیاسیەکی پاک و راست و سادق، بڕوادارێک بە یەکسانی و عەدالەتی جینسی و کۆمەڵایەتییە .... لاپەڕەی: ٣٥

❊ **رەحیم محەممەدزادە**: کاک هاشم یەکێک لە ڕێبەرە هەرە خۆشەویست، خۆنەویست، خاکەڕا، مامۆستا، تێگەیشتوو، خاوەن قەڵەم، روناکبیر، دەست و داوێن پاکی بووە و هەیە .... لاپەڕەی: ٤١

❊ **هاشم رۆستەمی**: کاک هاشم: شارەزاییەکی زۆری لە سەر مێژوو، جوگرافیا، ئەدبیات و زۆر لایەنی دیکە هەبوو. لە رابردووی وڵاتان هەبوو .... لاپەڕەی: ٤٥

❊ **حەسەن حاتەمی**: کاک هاشم کەریمی کە کەسێکی تێگەیشتوو و پێگەیشتوو لە کوڕی سەختی خەباتی دوو ڕیژیم سەرەڕۆی پەهلەوی دوویەم و کۆماری ئیسلامی بوو .... لاپەڕەی: ٤٩

❊ **مەولوود سوارە**: کەم کەسم وەک بەڕێزیان خۆنەویست،خەڵکی و خاکی، دلسۆزو نیشتیمان پەروەر لەکاری سیاسی و بەرپرسایەتیەکانی دا لەحیزبی دێموکرات دیتوەو ناسیوە .... لاپەڕەی: ٥٥

❊ **هەمزە ئاگوشی**: کاک هاشم لە هەر ئۆرگانێکدا کاری کردبێ، ئەو ئۆرگانەی خۆش ویستووە و هەموو هەوڵی ئەوە بووە کە کەسایەتی بدات بە ستافە .... لاپەڕەی: ٥٧

❊ **بیرەوەرێکی کورت** .... جەمال بانەیی(کەریمی) ... لاپەڕەی: ٥٩

❊ ڕێزلێنانی بنکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە لەندن .... لاپەڕەی: ٦٢

❊ **جەلیل گادانی**: کاک هاشم وێرای ئەوەی هەستی نەتەوەی زۆر بووە، لە سەرەتادا موتالیعەی سیاسیشی زۆر بووە و زۆر عەلاقمەند بووە بە موتالیعەی کتیبەکانی لایەنی چەپ .... لاپەڕەی: ٦٤

❊ **مستەفا شەڵماشی**: کاک هاشم زۆری فێر دەکردی. هەم فێری کتێب خوێندنەوەو باسی سیاسی دەکردی و هەم فێری ئەخلاقی ئینسانی، نەتەوەیی بوون، یەکسانیخوازی و ڕاستگۆیی دەکردی .... لاپەڕەی: ٦٩

❊ **سمایل بازیار**: کاک هاشم ئەو کەسایەتیە سیاسییەی کوردە کە لە پێشدا کورد بووە و دواتر چەپ، بەڵام چەپێکی دیموکرات، چەپێکی نۆیخواز .... لاپەڕەی: ٧٢

* موحەد کەماڵی: ئینسانێکی شۆڕشگێر و نموونەی شەخسیەتێکی سیاسی ناودار و نموونەی مرۆڤێکی ئینسان دۆست بێت .... لاپەڕەی: ٧٨

* حەیات تەوەکولی: لە پشت هەر پیاوێکی سەرکەوتوو ژنێکی ئازا هەیە. بەراستی زێنەب خانم لە هەموو بەرز و نزمی ژیان، لە سیاسەت، دەربەدەری، ئاواربوون و نەداریدا، پشت و پەنای کاک هاشم بوو.. لاپەڕەی: ٨٢

* سپاس وپێزانین ی بنەماڵەی کاک هاشم کەرێمی .... زێنەب رەسوولەپەنا ... لاپەڕەی: ٨٥

* "تاجی خوێناویی" هونراوەی شاعیر شێرکۆ بێکەس بۆ هاوڕێ هاشم کەریمی .... لاپەڕەی: ٨٧

* بەشێک لە دیدو بۆچوونە سیاسییەکانی رێزدار هاشم کەریمی .... دیمانە: رەحمان نەقشی ... لاپەڕەی: ٩١

==============================

چەند وتەیەک

خوێنەری هێژا؛

بۆسپاس و پێزانین زیاتر لە ٦٠ ساڵ خەبات و تێکۆشانی سیاسەتمەدار، نووسەری و سیمای دیاری ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئەندامی پێشووتری ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان هاوڕێی تێکۆشەر کاک هاشم کەریمی، بە باشم زانی نامیلکەی (**دڵۆپێک لە دەریای ئەرک و زەحمەتەکانی هاوڕێ هاشم کەریمی**) بۆ ڕێزگرتن لەم کەسایەتە مەزنەی گەلەکەمان ئامادە بکەم. بۆ ئەم مەبەستە داوام لە چەند دۆست و هاوڕێ کاک هاشم کە لە رابردوو لە ئۆرگانەکانی حیزبی هاوکار و هاوخەبات بوون کرد کە بیرەوەری یان بیروڕای خۆیان لەسەر ئەم کەسایەتە سیاسییە بنووسن، بەخۆشیەوە بەشی هەرە زۆری دۆستان وەڵامی ئەرێنیان دامەوە و بابەتی جوان و پڕ نێوەڕۆکیان بۆ ڕەوانە کردم ، یکدنیا سپاسیان دەکەم هیوادارم هەروا قەڵەمیان ڕەنگین و تەمەنیان درێژ بێ بۆ گەل و نیشتمان.

* بەشی دووهەم ئەم نامیلکەیە کۆڕێکی ڕێز لێنانی بنکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە ڕۆژی ٨ی مانگی جولای ٢٠١٧، لە شاری لەندن لە وڵاتی بریتانیا بۆ هاوڕێ بەڕێز کاک هاشم کەریمی ڕێکی خستبوو.

هەوڵم دا هەموو ئەم وتارانە کە بۆ ئەم کۆڕە ڕەوانە کرابوون لەو نامیلکەیە بیانگونجینم بەڵام بە هۆی ئەوەی بەشی هەرە زۆری پەیامەکان لە ڕێگەی گرتەی ڤیدیۆیی بوو و بەداخەوە بەشێک لەم گرتە ڤیدیۆیانەش ون و بزر بوون، بۆیە تەنیا توانیمان ئەم چەند وتارە کە بە نووسراوە بۆ ئەم کۆڕە ڕەوانە کرابوو و هەروەها بە هاوکاری خاتوو بەیان کەریمی و تاهیر حاجی عەبباسی دوو وتاری هاوڕێیان کاک جەلیل گادانی و کاک سمایل بازیار بینینە سەر کاغەز، سپاس و دەستی ئەم دوو هاوڕێیش خۆش بێت.

هیوادارم توانی بیتم بە ئامادە کردنی ئەم بەرهەمە ئەرکی سەرشانی خۆم سەبارەت بە خزمەت و لەخۆبردوویی ئەم کەسایەتە گەورەیەی نەتەوەکەمان کە هەموو تەمەنی خۆی و بنەماڵەکەی بۆخزمەت بە گەل و نیشتمان تەرخان کرد. هیوادارم هاوڕێ کاک هاشم و زینەب خان و گەشت بنەماڵەی گەریمی هەر ساخ و تەمەن درێژ بن بۆ کورد و کوردستان و وێنە ئەم تێکۆشەرانە هەر زۆر بن بۆ خزمەت بە گەلی بەشخورای کورد.

بەرێزو حورمەتەوە ڕەحمان نەقشی

هەرمان

پێشکەش بە مامۆستای بەڕێزم کاک هاشمی کەریمی

بێبەش پیرۆتی

لە داوێنی ئاربەبا و بە شنەی بڵاوێنی هەستی پیرۆزی کوردایەتی و بە عەتری گوڵەباغەکانی سڵەمانبەگ پەڕ و باڵت کرایەوە و لە فێرگەی ئۆگرانی رەها بوون و یەکسانی و زانکۆی پێشەوا و سەرۆک کۆمار خۆێنی نێو دڵ و دەمارت بە تینی خۆری هیوای گەیشتن بە بەهاری سەربەستی کوردستان هاتە جۆش و خرۆشت بۆ وەدی هێنانی ژیانی هەرمان و لێواولێو لە سەربەرزی دەستی پێکرد.

بە بۆن و بەرامی ناسکترین و جوانترین گوڵەکانی نێو گوڵستانی هێمن و شێرکۆکان و پەشێوەکان عەتر پژێنی رێگای رووەو کانی مرادان بەڵام پڕ لە خار و مارت کرد و، پازدە وەرز تۆوی گەنم و نەمامی سێو و شتڵی ریحانەت چاند و لە دروێنەی دڕک و هەڵکەندنی گیاکەڵە و بژاری بێستانی ئەوین هەر نەوەستای.

وەک چۆن هەستای چۆکی دامانت دانەدا، هەدات نەدا،بە هەناسەی ماندووبوونت پۆلووی هەستدارانت، چەند بێدەریغ، گەشاندەوە تا لە شەوانی دەیجووردا گرپیان هەستا.

سڵاو لە تۆ ئەی مامۆستا. مامۆستاکەم پازدە وەرز سەربەرزی مانت
پیرۆز بێ.
گەلاوێژی ١٣٩٦

ژیاننامەی هاوڕێی تێکۆشەر هاشم کەریمی

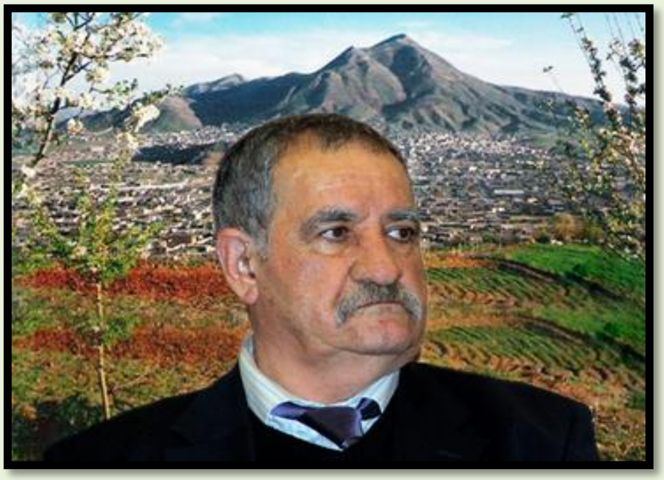

ئاوڕدانەوە لە لاپەڕەکانی ژیانی کاک هاشم کەریمی، لە ڕاستیدا ئاوڕدانەوەیەکە لە دوو لاپەڕەی بە یەک بەستراوی مێژووی هاوچەرخمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

یەکەم لاپەڕە، گرێدراوە بە مێژووی سەرهەڵدانی دەوڵەتانی مودیڕنی داگیرکەر لە ئێران و زیاتر لە سەدەیەک ستەم، نادادپەروەری و شەڕی داسەپاو لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

لاپەڕەیەکی دیکەی ئەم مێژوە، هاوکات گرێدراوە بە سەرهەڵدانی شۆڕشی ڕزگاریخوازی کورد، بە ئاڵ و گۆڕی کۆمەڵایەتی و سیاسی لە کوردستان و بە خەبات و بەرخۆدانی گەلێکی ستەم لێکراو.

کاک هاشم کەریمی نە تەنیا ڕۆڵی گرنگی لەم مێژوەدا هەبووە، بەڵکوو لە بەرهەمهێنانی فکر و گووتاریدا ڕاستەوخۆ بەشداری کردووە.
کاک هاشم کەریمی لە ساڵی ١٣١٩ بەرامبەر بە ١٩٤٠ی زایینی لە شاری بانە لە دایک بووە.

قۆناغە سەرەتاییەکانی ژیانی لە شاری بانە، لە ژێر ئاسەواری دوارۆژەکانی رژیمی رەزا شا، رووداوەکانی شەڕی جیهانی دووهەم و هەروەها سەرهەڵدان و ئاوابوونی کۆماری کوردستان بە سەر بردوە.

سەرەڕای تەمەنی منداڵی، کاریگەری ئەم ڕووداوە مێژووییانە هەر دەم لە سەر ژیانیدا دیار بووە. بە تایبەت سەرهەڵدانی کۆماری کوردستان لە مەهاباد بووە هۆی سەرەتایەک لە پێکهاتنی ئەندیشە و بیری سیاسی ئەو وەک مرۆڤێکی نیشتمانپەرەوەری کورد لە شارۆچکەیەکی دابڕاو و ستەملێکراو.

کاک هاشم ژیانی منداڵی و لاویی لە بانە لە ناو بنەماڵەیکی نیشتمانپەروەر و خاوەن هەستی کوردایەتی تێپەڕ کردوە. برا گەورەکەی - کاک محەمەد کەریمی - یەکێک لەو کەسانە بووە کە لە هاندان و داچاندنی فکری سیاسی و نیشتمانپەروەریی کاک هاشمدا ڕۆڵی گرنگی هەبووە.

لە ساڵانی نێوان ١٩٤٧ تا ١٩٥٩(بەرامبەر بە ١٣٢٦ تا١٣٣٨) کاک هاشم قۆناغەکانی سەرەتایی و ناوەندی خوێندنی تەواو کردووە و دواتریش بۆ خوێندنی مامۆستایی چۆتە دانشسرای سنە.

بۆ ئەم مەبەستە ناکرێت کە پێناسێک لە ژیانی کاک هاشم بکەی، بە بێ هەڵسەنگاندنی هەل و مەرجی رۆژهەڵاتی کوردستان لەو سەردەمەدا.

ساڵانی نێوان ١٩٤٧ تا ١٩٥٩ی زاینی، سەردەمی رووخانی خەونی ئازادیخوازی کورد بوو، سەردەمی بە هێزتربوونی رژێمی شا و بەرفراوانتر بوونی گووتاری دەسەلاتداری داسەپاو و سەردەمی هەوڵدان بۆ سڕینەوە بنەڕەتی جووڵانەوی رزگاری خوازی کورد بوو. هاو کات سەردەمی گۆڕنکاریە کۆمەڵایەتی و ئابووریەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی بوو. لە هەموو گرینگتر، سەردەمی ئەوپەڕی بێدەنگ کردنی گوتاری سیاسی بوو. بە واتەیکی دیکە، سەردەمی خنکاندی هەر دەنگێکی نارەزایی و دژایەتی بوو. هێزەکانی سەرکوت لە سوپاوە تا ساواک لە هەموو قوژبنێکی وڵاتدا لەنگەریان گرتبوو.
بەڵام سەرەڕای زاڵبوونی ئەم فەزایە لە کوردستان، دەکرێ ئەم قۆناغە وەک قۆناغی دانەبڕان لە ئۆمێد و دەستبەرنەدان لە خەباتیش پێناس بکرێت.

ساڵەکانی ١٩٥٠ زایینی تا ١٩٦٠ (بەرامبەر بە ١٣٣٠ و ١٣٤٠کانی هەتاوی) بە گشتی، دەکرێ وەک قۆناغێک ڕوانینی لە سەر بکرێت کە لە سەر فکر و هزری سیاسی کاک هاشم کاریگەریکی بەرچاوی هەبوو.

دیسانەوە سەرهەڵدانەوەی جووڵانەوی کورد لە ژێر ڕێبەرایەتی حیزبی دیموکڕاتی کوردستان و دەرکەوتنی ئەو حیزبە وەک ڕێکخەرێکی پێشڕەوی دەنگی ئازادی کورد، توانی تۆوی ئۆمێد و ئاسۆ لە دڵی کەسانی وەک کاک هاشمدا دا ببووژێنێتەوە.

بێ گومان ئەمانە تەنیا فاکتۆری گۆڕانکاری نەبوون. ساڵانی دوای ١٩٥٠ی زاینی، سەرهەڵدانی بیری ئازادیخوازی چەپ و گرێدانی بە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوییی لە لایەکەوە، لە لایکی دیکەشەوە شەپۆلی چەندین گۆڕانکاری بنەڕەتی لەودیوی سنوورەوە، واتە لە باشووری کوردستانەوە بوو.

لەوانە بووژاندنەوەی شۆڕشی کورد لە دوای کوودتای ١٩٥٨ی زایینی کە دیارە لەبەر گرنگیی بە شۆڕش ناسراوە، دروستبوونی کەشێکی تا ڕادەیک ئازاد لە باشووری کوردستان، لە هەموو گرنگتر بەرفراون بوون لە بڵاوکردنەوەی کتێب و نووسینی کوردی، لە شیعر و ئەدەبەوە بگرە تا بابەتە کۆمەڵایەتی و سیاسیەکان. کە هەرێک بە شێوەیکی بەربڵاو کاریگەری لە رۆژهەڵات کوردستانیش هەبوو. لەو سەردەمەدا، بانە وەک شارێکی سەرسنوور ببوو بە پردێکی بە هێز بۆ ڕاگوێزانی شەپۆلی ئەم هزر و ئەندیشە نوێیانە بۆ رۆژهەڵاتی کوردستان.

بە بێ شک، بە گشتی هەر یەک لە مانە کاریگەری گرنگ و ڕاستەو خۆیان لە سەر دروست بوونی کەسایەتی سیاسی کاک هاشم هەبووە.

بەڵام دەیەی ١٩٦٠کان و سەرەتای ١٩٧٠کان (واتە ١٣٤٠کان و ١٣٥٠کانی هەتاوی) کاریگەریی ڕاستەوخۆتر و گرنگتری لە سەر کاک هاشم هەبووە. لە گەڵ بەرفراونتر کردنی دەسەڵاتی ڕژێم، بە سیستماتیک کردنی فرەتری ئەم دەسەلاتە، بە تایبەت دوابەدوای دابەزاندنی پاکەجی شۆڕشی سپی، خەبات و بەرخۆدان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێی نایە ناو قۆناغێکی ترەوە و پێناسێکی نوێتری بە خۆیەوە گرت.

لە گەڵ سەرهەڵدانی جووڵانەوەی ٤٦ - ٤٨ ی هەتاوی بە ڕێبەری شەریفزادە و موعینی و ئاوارە ئومێدیکی نوێی لە سەر دڵی گەنجانی وەک کاک هاشم دروست کرد.

لەم ماوەیەدا، لە ژێر مەترسی ساواکدا، کاک هاشم وەک ڕۆشنبیرێکی تازە پێگەیشتوو و وەک هەڵسووڕێکی سیاسی لە بڵاو کردنەوەی هزری سیاسی جووڵانەوەی کورد و ئاشنا کردنی لاوانی کورد بەم هزرە سیاسیە نەخشی بەرچاوی گێڕا. هەر ئەمەش بووە هۆی ئەوەی کە چەند جار لە لایەن ساواکەوە بە مەبەستی دوور خستنەوەی لە خەڵکەکەی دوو جار بۆ شارەکانی ناوەڕاستی ئێران و جارێکیش بۆ گوندێکی دابڕاوی ڕۆژهەڵات دوورخرایەوە.

بەڵام، بێ گومان ئەمە نەکۆتایی بوو بە خەباتی کاک هاشم و نە کۆتایی بە شەپۆلی بێ پسانەوەی ئازادی خوازی لە ڕۆژهەڵات.

ساڵانی کۆتایی ١٣٤٠اکان و سەرەتای ١٣٥٠اکان، دەستپێکی قۆناغێکی نوێ لە ژیان و خەباتی کاک هاشم بوو. لە سەرەتای ١٣٥٠ادا کاک هاشم پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە گرت و هەر لەو ساڵەشدا وەک هەلسووڕێکی سیاسی ئەرکی ڕێکخستنی ئەم حیزبەی بە ئەستۆوە گرت. هاوکات لەو ساڵەشدا توانی لە ڕشتەی سیاسی دانشکەدەی حقووقی زانکۆی تاران لیسانس وەربگرێت.

ساڵێک دواتر لە گەڵ خانمی زێنەب ڕەسووڵپەنا ژیانی هاوبەشی پێکهێنا. و دواتر بووە خاوەنی کچێک بە ناوی بەیان و سێ کوڕ بە ناوەکانی گۆران، سۆران و بابان.

لەم دەیەدا بوو کە کاک هاشم توانی وەک کادرێکی بە توانا لە شاری بانە و لە شارەکانی دەوروبەر و لە نێوان ڕەوەندی کورد لە تاراندا دەربکەوێ، و توانی لە بڵاو کردنەوەی بیری نوێ و ئازادی خوازی بزووتنەوەی کوردیدا لە شارەکانی ڕۆژهەڵات نەخشی سەرەکی هەبێ. بە گشتی لە ژێر مەترسیکی یەکجار زۆر دا، لەم ماوەدا، کاک هاشم لە تێکشکاندی گووتاری داسەپاوی ڕژێمی پاشایەتیدا ڕۆڵی گرنگی هەبوو، کە بێ گومان گشت ئەم کاریگەریانە لە شۆڕشی ١٩٧٩ دا ڕەنگی دایەوە.

بە واتەیکی دیکە، ناکرێ نەخشی کەسانی وەک کاک هاشم بە کەم بگیردرێت لە سەرهەڵدانی دووبارەی جووڵانەوەی رزگاری خوازی لە رۆژهەڵات لە ساڵانی ١٣٥٠ اکاندا، لە بەرزکردنەوەی ورەی جەماوەر بە مانای بەرخۆدان لەبەرانبەر هێزی سەرکوتکەر، شکاندنی سامی خەڵک لە سیاسەتی ترس و تۆقاندن، لە بەگژدا چوونەوەی کۆشکی ستەم و چالاک کردنی ئەکتەرەکان و لە ئەنجامدا لە سەرهەڵدانی شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧دا.

پێویستە ئاماژەش بەوە بکرێت کە لە ساڵانی نێوان(١٣٤٠ تا ١٣٥١) کاک هاشم وەک پیشە، مامۆستا بووە. هەر لەم ماوەشدا، سیستمی خوێندن لە ژێر دەسەڵاتداری دیکتاتۆرێ حکوومەتی ناوەندی وەک ناوەندێک بۆ گواستنەوی گووتاری دەسەلات بەکاردەهێنرا و لە لایەن ئەکتەرەکانی رژیمەوە هەڵدەسوورا.

لە ماوەی تەمەنی مامۆستایدا، کاک هاشم نەک تەنیا دژایەتی ڕاستەوخۆی کردووە لە گەڵ ئەکتەرەکانی رژێم لە سیستەمی خوێندندا وەک ئەرک هەڵگرێکی لێ هاتوو، لە بەرهەم هێنانی بیری ئازادی لە نێو منداڵان و گەنجاندا دا نەخشی سەرەکی هەبووە. هەر بەم هۆیەشەوە بوو کە چەندین جار لە لایەن بەرپرسی فەرهەنگ و کار بەدەستانی مەرزەبانی بانگهێشت کراوە، هەڕەشەی لێ کراوە و تۆمەتی بڵاو کردنەوە و فێرکردنی سروودی کوردی نیشتمانی لێ دراوە.

لە ڕاستیدا هەڕەشەکان بێ ئاکام نەبوون، بە داخێکی زۆرەوە، لە سالی ١٩٧٣ دا (نەورۆزی ١٣٥٢)، لە ژێر فشار و زۆرداری ساواک، کاک هاشم ناچار دەکرێ کە زێدی خۆی، هاوسەر و کچە ساواکەی، کە تەنیا چوار مانگ تەمەنی دەبێ، بە جێ بهێڵێت و بۆ هەندەران بۆ ماوەی شەش ساڵ ئاوارە بێت. کاک هاشم کاتێک وڵات بە جێ دێڵێ کە کاک عوسمانی برای لە زیندانی ریژیمی شادا بوو. دابڕان لە خەڵکەکەی بێ گومان مەبەستی سەرەکی رژێم بوو. زیندان، ئەشکەنجە، دوورخستنەوە، هەندێ تاکتیکی گرنگن کە دەسەڵاتداران بە کاری دەهێنن بۆ دوور خستنەوەی ئەو کەسایەتیانەی کە مەترسی دەخەنە سەر بەردەوام بوونی دەسەڵاتی ڕەهایان.

لە ساڵی ١٩٧٣، لە لووتکەی دەسەڵاتی ساواکدا، بە داخێکی زۆرەوە شانەی نهێنی حزب لە شاری بانە بە هۆی جاسووسێکی ساواک بە ناوی سەلیمی خا شەرافەت ئاشکرا دەبێت. لە ئەنجامدا کاک قادری وێردی هەر لە شاری بانە وەبەر دسترێژی بەکریگیراوانی ریژیم دەدری و شەهید دەبێ و کاک مەحەمەد سەدیق و کاک عەزیز مستەفازادە

لە سێدارە دەدرێن و کۆمەڵێک هەڵسووڕی سیاسی دیکە یان ئاوارە بوون یان زیندانی کران. کاک هاشم یەکێک لەو کەسانە بوو کە بە خۆشیەوە نەکەوتە دەست دوژمن و توانی گیانی دەرباز بکات و هەڵبێ. ئەگەرچی لە غیابیدا، دەستووری لە سێدارەدانی لە لایەن ڕژیمەوە دەرچوو بوو.

ئاوارە بوونی کاک هاشم بۆ ماوەی شەش ساڵ و دابڕانی لە ژن و منداڵی، خزم و کەسوکار و هاوڵاتیانی لە ڕۆژهەلات، بێ گومان کاریگەریکی قووڵ و بنەڕەتی لە سەر ڕۆح و کەسایەتی دانا.

بەڵام لە دەورانی ئاوارەبوونی دا لە باشووری کوردستانی، بوو بە هۆی کرانەوی هەندێ دەرفەتی گرنگ، بۆ نموونە ئاشنا بوونی لە گەڵ هەندێ کەسایەتی گرنگی کورد لە دەرەوەی وڵات وە هەروەها سوود وەرگرتن لە هەندێ فەزای ئازادی سیاسی.

کاک هاشم ئەم هەل و مەرجەی قۆستەوە بۆ دەوڵەمەند کردنی بیر و ئەندیشەی سیاسی، کۆمەڵایەتی خۆی و لە ئاکامدا خەڵکەکەی.

تەمەنی ئاوارەیی و دووری لە خۆشەویستان کۆڵی بە کاک هاشم نەدا و خۆڕاگرانتر لە جاران بە دژایەتی کردن لە گەڵ سیستەمی پاشایەتی و بۆ وەدەستهێنانی مافی خەڵکەکەی کاری دەکرد.

لەم ماوەدا، ژن و منداڵ و کەس و کاری لە ژێر چەپۆکی ساواکدا مابوونەوە و تەنانەت هاتنی نامەش بە ئاسانی نەدەکەوتە دەستیان.

بەڵام خۆشبەختانە، لە گەڵ سەرهەڵدانی شۆڕشی دژی شا لە ئێران و کوردستان، تەمەنی دووری کورت بۆوە و کاک هاشم بۆ ماوەی چوار مانگ بەر لە سەرکەوتنی شۆڕش گەڕایەوە بۆ ڕۆژهەڵات، بە مەبەستی ڕێکخستنی شۆڕشی دژ بە ڕژێمی پاشایەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

لەم ماوەدا بوو کە کاک هاشم وەک یەکێک لە ڕێبەرانی لێ هاتووی خەڵکەکەی لە ڕۆژهەڵات ناسرا و ئەمجارە

توانی بە ئازادی دەست بکا بە هەڵسووڕانی سیاسی لە ناو خەڵکەکەیدا.

دوای شەش ساڵ ئاوارە بوون، لە ڕۆژی ٢٣ ڕێبەندانی١٣٥٧، واتە ڕۆژێک دوای سەرکەوتینی شۆڕش، کاک هاشم گەڕایەوە بۆ شاری بانە و لە لایەن زۆر لە دانیشتوانی شارەکەی پێشوازیی لێکرا.

کاک هاشم لە ماوەی کورتی ئازادی دا، بەر لە سەر هەڵدانی کۆماری ئیسلامی، لە ڕێکخستنی جەماوەری خەڵکی کوردستاندا ڕۆڵی سەرەرکی هەبوو. وەک ئەندامێکی هەڵسووڕی حیزبی دیموکڕاتی کوردستان، لە بەرەو پێش بردن و بەرگریکردنی ماف و ویستەکانی خەلکەکەی نەخشی بەرچاوی گێڕاوە.

بەڵام بە داخەوە دیسان تەمەنی ئازادی کورت بوو و دیسان ڕژێمێکی کۆنەخواز و ستەمکاری دیکە بە دروشمێکی نوێی دیکەوە لە کورسدتاندا شەپۆلی شەڕێکی نوێیی داسەپاند. لەم ماوەدا کاک هاشم وەک پێشمەرگەی گەل بەرامبەر بە ڕژێمی تازە ڕاوەستا. سەرەرای لە دەستانی دەیان هاوڕێ و هاوسەنگەر، بە داخێکی زۆرەوە برای خۆشەویستی - کاک عوسمان کەریمی، لە بانەمەڕی ساڵی ١٣٥٨ لە شەڕی نەغەدەدا شەهید کرا.

لە ساڵانی نێوان ١٩٨٠ تا ١٩٩٧، کاک هاشم کەریمی لە گەرمەی شەڕی داسەپاوی کوردستاندا وەک ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزب، لە ڕێبەرایەتی شۆڕشی گەلی کورد بە دژی کۆماری ئیسلامی دا بووە. لەم ماوەدا سەرەڕای تێپەڕکردنی قۆناغێکی لە هەر کات دژوارتر، کاک هاشم نە تەنیا یەکێک لە ریبەرانی شۆرشی چەکداری بووە، بەڵکوو لە نووسین و وەرگێڕانی دەیان نووسراوە، چیرۆک، کتێب، بە مەبەستی بەرزکردنەوەی هەستی زانستی و فکری خەڵکەکەی و ئاشنا کردنیان بە ئەدەبیاتی بەشەکانی دیکەی کوردستان و بە گشتی جیهان نەخشی بەرچاوی هەبووە.

کاک هاشم سەرەڕای ئەمانە نەخشی بەرچاوی لە دابین کردنی ڕاستەقینەی یەکسانی لە کۆمەڵگای کوردیدا هەبووە. بۆ نموونە لە داهێنانی چەمکی یکسانیخوازی لە نێوان ژن و پیاو، هێنانەگۆڕی دادپەروەری کۆمەڵایەتی، و پشتیوانی کردنی چینە هەرە چەوساوەکانی گۆمەڵگای کوردیدا نەخشی بەرچاوی هەبووە. لە هەر بەشێک لە کوردستاندا، خۆی بە هاوڕێ و هاوپشتی چینی چەوساوەی کورد زانیوە، بە دژی چینی زۆردار، کۆنەخواز و ئەو

چینانەی کە بەرهەمی حزووری دەسەڵاتدارنی کوردستان و لە خزمەت بەرژەوەندی ئەواندا بوون خەباتی کردووە.

لە هەر قۆناغێک لە ژیانیدا بووبێت، کاک هاشم لە تێکۆشان، لە هەوڵدان بۆ دابین کردنی ژیانێکی باشتر، دادپەروەرانەتر، مرۆڤانەتر، و یەکسانیتر بۆ خەڵکەکەی درێغی نەکردوە.

لە گەڵ درێژبوونەوەی تەمەنی رژێمی کۆماری ئیسلامی لە ئێران، بەردەوامی ستەم، دژواربوونەوەی شۆڕشی گەلەکەمان و گۆڕنکاری سیاسی ناو خۆیی، کاک هاشم لە ساڵی ١٩٩٧دا بەرەوە هەندەران سەفەری کرد. لە ساڵی ١٩٩٧ەوە تا کوو ئەمڕۆ لە بریتانیا وەک پەنابەر دەژی.

سەرەڕای ژیانی دژواری پەنابەری، کاک هاشم هێشتاش لە گەڵ خەڵکەکەی هاو دڵ و هاودەنگە. لە ماوەی ژیانی لە غوربەتدا سەرەڕای کاری نووسین و وەرگێڕان، لە چوونی هەر ڕێپێوان و خۆپیشاندان بۆ پشتیوانی خەڵکەکەی و بە دژی کۆماری ئیسلامی خۆی نەپاراستوە. وەک ئەندامێکی خۆشەویستی کۆمەڵگای کورد لە بریتانیا، لە پێکهێنانی دۆستایەتی و یەکدەنگی لە نێوان کوردەکانی دایسپۆرادا بە تایبەت کوردەکانی ڕۆژهەڵاتدا نەخشی بەرچاوی هەبووە. لە پتەوکردنی هەستی یەکریزی، هاودەنگی، و تێکشکاندنی دووبەرەکی لە نێوان کوردەکانی رۆژهەڵات دا رۆڵی هەرە کاریگەری هەبووە.

لە کۆڕی دۆستاندا، کاک هاشم وەک مرۆڤێکی ڕوو خۆش، دڵفراوان، زانا، و سەمبوولێکی ڕاستەقینەی ڕاستگۆیی ناسراوە و هەردەم توانیویەتی کاریگەری لە سەر کەسانی دەور وبەری دابنێ.

****

کاک هاشم کەریمی روناکبیرێکی خاکەڕا

خالید حەسەنپور

بۆ یەکەمجار کە ناوی کاک هاشم کەریمیم بیست، وەک کادر لە کۆمیتەی شارستانی مهاباد لە یەکێک لە ناوچەکان خەریکی تێکۆشانی حیزبی بووم. ناوی کاک هاشم لە میانەی ئەوباسانەدا دەهاتەگۆڕێ کە پێوەندی هەبوو بە رێزبەندی فیکرێکانی نێوو حێزبەوە. دیارە ئەو سەردەمە لە نێوو ریزەکانی حیزبدا جۆرێک رێزبەندی هەبوو لەنێوان ئەو کەسانەی کە هەڵگری بیروباوەری چەپ بوون دەگەڵ ئەو کەسانەی بەجۆرێک دانوویان دەگەڵ روانگای چەپ نەدەکوولا. کاک هاشم وەک کەسایەتێک دەناسرا کە خاوەن رونگەی چەپ بوو و بەهۆی ئەوەش کە بەندە لەوسەردەمەدا خۆم لەو توێژە فکریەدا دەتیتەوە، عەوداڵ بووم کە لە نیزیکەوە کاک هاشم بناسم و دەگەڵی ئاشنابم. ئێستا کە دەروانمە ئەو دەورانە، هێندێک دیاردە بە هۆی کێشەی فکری هاتبوونە ناوو حیزب کە نە سوودیان بۆ جووڵانەوەکە هەبوو و نە سوودیان بۆ یەک رێزی حیزب هەبوو. بەڵام ئەوە باسێکی زاڵی ئەو سەردەمە بوو و شقڵی لە شیوەی بیرکردنەوەی ئیمە و رێزبەندیەکانی نێوو حیزب دەدا. بەڵام بە هەر پێوانێک، چ پێوانەی ئێستاو چ پێوانەی ئەوکات لە کاک هاشم بروانین، بە هۆی کۆبوونەوەی هێندێک لە بایخە بەرزە ئینسانیەکان لەو مرۆڤەدا، کەسایەتێکی پێشکەوتوو بوو.

لە نێوان ساڵانی ١٣٦٤ و ١٣٦٥ی هەتاوی کە لە دەوروبەی دەفتەری سیاسی دەمامەوە، زیاتر چاوم بە کاک هاشم

دەکەوت بەڵام بە داخەوە مەجاڵێکی ئەوتۆم بۆ نەدەرەخسا کە لە نیزیکەوە دەگەڵی ئاشنابم. لەو ساڵانەدا من بەرپرسی تەشکیلاتی ئاشکرای حیزب بووم و بۆ دیتنی کوردە ئاوارەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان کە زۆربەشیان پێشتر پێشمەرگە بوون بەڵام وازیان هێنابوو، یان بەهۆی شۆرشەوە قاچاغ ببوون، رێگام دە سولێمانێە، قەڵاچوالان، کارێزە و کوڕاداوێ دەکەوت. ئەو ناوچانە چوونکە پشتیان بە شاری بانەوەیە، زۆربەی خەڵکی ئاوارەی بانەو دەوروبەر لە وێ دەژیان. لەوێ زیاتر دەگەڵ ناو و ناوبانگی کاک هاشم کەریمی ئاشنا بووم کە دەنێوو خەڵکەکەدا زۆر خۆشەویست بوو. لە رووی ئەو خۆشەویستێە پانوبەرینەی کە کاک هاشم دەنێوو خەڵکەکەدا هەیبوو، دەمتوانی ئەوە بیخوێنمەوە کە کاک هاشم جگە لەوێکە سەر بە بنەماڵێکی گەورە و نیشتمانپەروەری بانەیە، وەک خۆشی کەسایەتێکی کۆمەڵایەتیە و هەر بۆیە توانیویەتی ببێتە خاوەن ئەو رێزوخۆشەویستێە دەنێوو خەڵکدا.

کاتێک ح. د. ک رێبەرایەتی شۆرشگێر لە ١ - ١ - ١٣٦٧ی هەتاوی هەڵوێستی گرت. دەرفەتێکی زیاترم بۆ هەڵکەوت کە لە نیزیکەوە دەگەڵ کاک هاشم ئاشنا بم. زۆر جار بەبۆنەی جۆراجۆر دەگەڵ یەکتر دەکەوتینە باسومناقشەوە، یان دەچووەمە ئەو کۆرو کۆبوونەوانەی کە کاک هاشم دەوری قسەرکردنی تێدا هەبوو. ئەوە دەرفەتێکی باشبوو کە هەم زۆر شت لە کاک هاشم فێر بووم و هەم کەسایەتی شێوەی بیرکردنەوەکەی بۆ من ببێتە جێگای لێوردبوونەوە.

دوای ئەوەی لە کنگرەی نۆهەمی حدکا رێبەرایەتی شۆرشگێر کە وابزانم ساڵی ١٣٧٠ی هەتاوی پێکهات بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەنی هەڵبژێردرام، تێکەڵاوی و دۆستایەتیم دەگەڵ کاک هاشم کەریمی هەم وەک هەوکار و هەم وەک دۆست زیاتر بوو. وەک لە سەرەتاوە ئاماژەم پێدا زانیبووم کە کاک هاشم لایەنگری بیروباوەری چەپ دەکا، بەڵام پێموابوو کە ئەو روانگەیە لە کاک هاشمدا شتێکی رواڵەتیێە و وەک لەو سەردەمە باوو بوو کاک هاشم چەپێکی سوونەتێە. بەڵام دوای چەند ساڵ تێکەڵاوی هەڵسەنگاندی روانگە و کردەوەکانی کاک هاشم و پێگرتنی بیروبۆچوون و هەڵسوکەوتەکانی، بۆم دەرکەوت براستی کاک هاشم لەناخەوە پیاوێکی چەپ و ئارمان گەرایە. زۆر جار کە هەلومەرجەکە وایدەخواست حیزب هەلوێستێک بگرێ کە لە رێزبەندیەکانی ناوچەیی و جیهانیدا بەلای رۆژئاوادا داشکێنێ، کاک هاشم زۆر تورە دەبوو و بێ ماندووبون ئیستدلالی دەکرد و هەوڵی دەدا جەمعەکە قەناعەت پێبێنێ کە هەڵوێستێکی ئەوتۆ نەگیرێ. دیارە جەمعەکەش چ لەرووی خۆشەویستی کاک هاشمێ یان

ڕاست و دروستی بۆچوونەکانی، هەڵوێستیکیان دەگرت کە بۆچوونەکانی کاک هاشمی تێدا وەبەرچاوو گیرابێ. بەڵام ڕوانگای چەپ لە کاک هاشمدا بەجۆرێک نەبوو کە سێبەر بخاتە سەر باوەری بە کوردایەتی خەباتی نەتەوەیی. بەڵکو لە نێوان بیری چەپ و ڕوانگەی نەتەوایەتیدا، هاوسەنگێک لە ئەفکاری کاک هاشمدا خۆی دەنواند کە بەروونی هەستت دەکرد کە کاک هاشم بەر لە هەموو شتێک کوردە و بۆ نەتەوەکەی تێدەکۆشێ پاشان چەپە. بۆیە دەکرێ بڵێین کاک هاشم بەمانای واقعی ووشە، کوردێکی چەپ بوو نەک چەپێکی کورد.

لایەنێکی دیکەی کەسایەتی کاک هاشم کەریمی کە ئەوی کردبوو خۆشەویستی خەڵک، خاکەڕایی خاکی بوونی ئەو مرۆڤە بوو. دەگەڵ ئەوەی خاوەن خەبات و تیکۆشان ڕابردوێکی خاوێن و درەوشاوە بوو و لە نێو حیزبیشدا ئەندامی دەفتەری سیاسی بوو، بەڵام لە هەڵسوکەوت و ڕووبەڕوو بوون دەگەڵ خەڵکدا خۆنەویست، خۆنەگر و سادە بوو. کاک هاشم لە ڕووبەڕوو بون دەگەڵ ئینسنانەکاندا، جا لە هەر گروپ و دەستە و جیلێک بان، بە جیدی دەگرتن و گرینگتر لەوەش خۆی بەسەردا نەدەسەپاندن. دواتر بۆم دەرکەوت کە ئەوەی کاک هاشمی لەلای خەڵک خۆشەویست کردوە، لە پلەی یەکمدا نەک ڕابردووی خاوێن و خەباتکارانە، بەڵکو ئەو هەڵسوکەوتە شۆرشگێرانە بوو کە دەگەڵ دەوروبەری خۆی دیکرد.

کاک هاشم کەریمی دەگەل ئەوەی دەرچووی زانکۆ بوو، بەڵام هیچکات لە متالا و فێربوون ڕانەدەوەستا. زۆر جار کە تووشی دەبووم، کتێبێکم یان یان گۆڤارێکی لە نێو ساکەکەی دەستی یان بن هەنگڵیدا پێ بوو. بۆیە خوێندن خوێندنەوە و بەدوادا چوون دەگەڵ سروشتی کاک هاشم تێکەڵ ببوو. بەڵام بە هەر بەو ئەندازە کە خەریکی خوێندنەوە بوو، بەو ڕادەیەش خەریکی فێرکردن بوو. و هەوڵی دەدا زانیاریەکانی خۆی بۆ دەوربەری خۆی بگوێزێتەوە. بەڵام زانیاریەکانی وها دەدا بەدەوروبەری خۆی و بەجۆرێک فێری دەکردن، کە مرۆڤ نەیدەزانی کێ ماموستایە و کێ قوتابیە. ئەوە تایبەتمەندێکی هەرە بەرچاوی کاک هاشم لە کاری ڕۆشەنگەریدا بوو و ئەو هەڵسوکەوتەم لە کەم کەسدا بەدی کردوە. لە هەر بارێکەوە کە کاک هاشمت دواندبا، زانیاری تەواوی هەبوو و لەڕاستیدا کاک هاشم دەکرێ بڵێین دەریایێک بوو لە زانیاری و ئاگاهی.

بەکورتی ژیانی کاک هاشم و کەسایەتێکەی دەکرێ لە زۆر بواردا هەڵبسەنگێندرێ و لێکدانەوەی بۆ بکرێ، بەڵام مخابن بەندەی حەقیر لەو بارەوە دەستم کورتە و سەوادو زانیارێکانم لە ئاستەدا نیە کە حەقی خۆی بەهەموو

لایەنەکان بدەم. ئەوەندە دەڵێم هیوادارم مرۆڤی وەک کاک هاشمی کەریمی، بێ پۆزوهەوا، خاکی و خاکەڕا و لە حەینی حاڵدا رووناکبیر زۆربن هەتا نەتەوەکەمان بتوانی زۆرترین کەڵکیان لێوەرگرێ.

١٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧

****

کورتیلەیەک لە ژیانی مرۆڤێکی گەورە

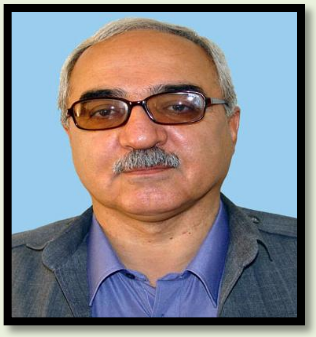

کەماڵ کەریمی

مرۆڤەکان هەموو وەک یەک لە دایک دەبن. ئەوەی یەکیان لە کۆشک و ئەوی دیکە لە خانووچکەیەکی هەژارانەدا دەکەوێتە کۆشی دایکیەوە جیاوازییەک ناخاتە نێوانیان. بەڵکوو شێوازی گەورەبوون و بیرکردنەوەیانە کە لێکیان جیا دەکاتەوە. بۆ ئەوانەی تەمەنی خۆیان بەباشی و لە پێناو ژیان و ئازادی مرۆڤەکاندا تێپەڕ دەکەن با ئەوەش تووشی سەختی و نەهامەتییان بکا، بەڵام وەک بەشێک لە شانازییەکانی خۆیان و خەڵکەکەیان دەمێنێتەوە.

ئەم نووسینەم بەلاوە زۆر قورسە. لەسەر کەسێک بنووسی کە کەسایەتییەکەی لەلات گەورەتر بێ لەوەی هەستی پێدەکەی و یەکێک لە گەورەترین شانازییەکانت بێ. یا لەبەر ئەوەی کە خۆشەویستییەکەی گەیبێتە ئەو ڕادە کە نەتوانی وەسفی بکەی. لەگەڵ ئەوەش حەزم لێیە بە کورتی چەند وشەیەک هەر بنووسم هەرچەند دەترسم لەبەر بێتواناییم لەسەرم ببێتە عەیبە. بۆیە لە ئیستاوە داوای لێبووردنی لێدەکەم.

وەک خۆی باس دەکا نزیک ٨٠ ساڵ لەمەوبەر، لە بنەماڵەیەکی بە پێوانەی ئەو سەردەمە مام ناوەندی لە شاری بانە لە دایک بووە. لە دوای دارەدارە و کەوتنە سەرپێ و هەڵاتهەڵاتی منداڵانەی لە نێو ماڵ و کۆڵان و

بەردەرگە، تەقەی تفەنگ و دەنگی تۆپ و تەیارە، دنیای منداڵی لێ تێکدەدا. شەڕی دووهەمی جیهانی دەسپێدەکا و دوای داگیرکردن و تاڵانی پادگانی بانە لە لایەن ئەرتەشی سوورەوە و گەڕانەوەی هێزەکانیان بەرەو موکریان، بانە کە دەسەڵاتی هیچ دەوڵەتێکی بەسەرەوە نامێنێ، دەکەوێتە ژێر دەسەڵاتداری عەشایری بەگزادەی بانە و حەمە ڕەشید خان کە بە هۆی سەربزێوییەکانی لە دژی دەسەڵاتداری پاشایەتی حەمەڕەزاشا ناوبانگی هەبوو و ، بۆ ماوەی ٣ساڵ بەسەر بانەدا حوکمڕانی کرد. حەمە ڕەشیدخان دوای ٣ساڵ کاتێک توانای بەربەرەکانی لەگەڵ هێرشی ئەرتەشی ئێرانی نەما، شاری سووتاند و بە وێرانی بەجێی هێشت. خەڵکی بانە لەلایەک لە ترسی هێرشی ئەرتەش و لەلایەک لە بەر سووتمان و بێ ماڵ و حاڵی شار بەجێدێڵن و ڕوو لە دێهات دەکەن و تەنانەت بەشێکیان بەرەو پێنجوێن لە ناوچەی شلێری باشووری کوردستان کوچ دەکەن کە بنەماڵەی ئەوانیش کە ماڵەکەیان سووتێنرابوو و جێگە و ڕێگەیان بۆ ژیان نەمابوو یەکێک لەو بنەماڵە کۆچبەرانە دەبن.

بەم جۆرە لە سەرەتای منداڵییەوە کاک هاشم کەریمی چاوی بە شەڕ و سووتانی شار و کۆچی بە ناچاری و دیتنی ستەمی دەسەڵاتداری دەوڵەتی و عەشایری دەکرێتەوە. بۆیە سەیر نیە منداڵێکی وا دواتر دەیان پرسیاری لە مێشکدا گەڵاڵە بووبێ و دواتر کە گەورە دەبێ لە گەڵ هەر ڕووداوێکی نوێ، بە دوای وڵامی پرسیارەکانیدا وێڵ بووبێ. دامەزرانی کۆماری کوردستان و تێکچوونی، ئەزموونی دەورانێکی کورتی بە ئازاد ژیان لە سەردەمی دوکتور موسەدیقدا و هەڕەشە و ترس بۆ سەر بنەماڵەکەی بە هۆی تێکۆشانی باوکم کە برا گەورەی کاک هاشم بوو، هەموویان پێش ئەوەی ئەو بگاتە تەمەنی کامڵی بەرپرسیاربوون، دەبێ هاندەربووبن بۆ بیرکردنەوەی زیاتر و دیتنەوەی وڵامی پرسیارە نوێیەکانی.

ڕێچکەی ژیانی کاک هاشم کە دەکرا دواتر وەک مامۆستایەک یا بەڕێوەبەرێک و تەنانەت وەک تواناییەکانی دواتری دەریخست وەک کاربەدەستێک ژیانی ئاسایی لە سەر زێد و ماڵی خۆی ببردایەتە سەر، لە ژێر کارتێکەری ڕووداوەکانی ئەو سەردەمە لە ژیانی منداڵی و مێرمنداڵی بەرەو ئاقارێکی دیکە ڕۆیشت. ئەو بیرکردنەوەکانی خستە خزمەت هەوڵدان بۆ پێکهێنانی گۆڕانکاری لە دەسەڵات و کۆمەڵگەدا و هەر لە سەرەتای تەمەنی تازەپێگەیشتوویی خۆیەوە یەکەم هەنگاوەکانی خۆی لە ڕێگەی سیاسەت بۆ ڕزگاری هەڵێنایەوە. وەک خۆی دەڵێ، سەرەتا بە بێ ئەوەی بە ڕەسمی حیزبی بووبێ هاوکاریی کاکی کردوە کە بەرپرسی حیزب بووە لە بانە. ئەمە دەکرێ سەرەتایەک بووبێ بۆ لەسەرپێ ڕاوەستان و دەسپێکێک بۆ دارشتنی پلانی کاری سیاسی سەربەخۆی، هەر وەک لەو دەمەوە هەتا

ئێستا بەبێ هەست بە دوودڵی زیاتر لە ٦٠ساڵی تەمەنی خۆی لە پێناو بیر و ئامانجیدا تێپەڕ کردوە. لەو ڕێگەدا زۆر جار تووشی چەرمەسەریش بووە و بە دوورخرانەوەی ئیجباری لە شار بۆ گوند و تەنانەت بۆ شارەکانی دیکەی ئێرانیش سزا دراوە. بەڵام دواجار بە هۆی درێژەدان بە کاری سیاسی و حیزبی و بەرپرسایەتی لە کومیتەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە تاران و بانە و دوای ئەوەی لە بەهاری ساڵی ١٣٥٢ و بە دوای شەهید بوونی مەلا قادر وردی ئەندامی کومیتەی ناوەندی حیزب لە ناو شاری بانە و دەستبەسەرکرانی دوو کەس لە ئەندامانی حیزب، دیار بوو دەگیرێ و سزای ئێعدامیش چاوەڕێی دەکا، ناچار ڕوو لە باشووری کوردستان دەکا و بۆ ماوەی ٥ساڵ هەتا چەند مانگ پێش رووخانی دەسەڵاتی حەمە ڕەزا شا دووری لە زێد و کەس و کار و ئازیزانی تەحەمول دەکا.

کۆتایی پاییزی ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی بوو لە گەڵ شەهید عوسمانی مامم کە برا بچووکی کاک هاشم بوو سەفەرێکی سنەمان کرد و چووینە ماڵی ئاغا ئەفقی ڕەشیدیان کە هەتا دەچووینە سنە، بۆ زەحمەت پێدانیان مەنزڵگەی هەمیشەییمان بوو. زۆرجار کاک عوسمان لەگەڵ خۆی دەیبردم بۆ سەردانی زۆر شوێن، ئەو جارەش بەلامەوە ئاسایی بوو بە یەکەوە بچینە سنە. لە بیرمە کاک عوسمان پێی وتم کەمال باسی ئەم سەفەرە لای کەس مەکە. لە منداڵیمەوە هەستم دەکرد دەسەڵاتێکی ڕۆحی تلەپاتی بەسەرمەوە هەبوو، لە یەکەم ئیشارەی و یەکەم وشەی تێدەگەیشتم مەبەستی چیە، دیارە ئەودەم ئیتر زۆر گەورە بووم. بەڵام ئەو سەفەرەیان بۆ من تایبەت بوو. دوای نزیک بە ٥ ساڵ دووری و چاوەڕوانی، کاک هاشمم لەوێ دیتەوە. ساتێکی لە بیر نەچووەوە بۆ ژیانم. من نەمدەزانی کە ئەو و بەشێک لە هاوڕێیانی ڕێبەری حیزب بە نهێنی گەڕاونەتەوە ڕۆژهەڵات و خەریکی خۆڕێکخستنەوە و دانانی بەرنامەن بۆ داهاتووی تێکۆشانی حیزبییان. پێم وایە هەر ئەو دیدارەش بوو کە هاندەرم بوو بۆ ساغبوونەوەم لەسەر کاری سیاسی و درێژەی تێکۆشانم لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا. ئاخر ئەوکاتە لە نێو گەنجەکاندا باو بوو کە، بۆ ئەوەی بڵێی سیاسیم دەبوو تووەدەیی بای و لاینگری لە چریکەکانی خەڵقیش نیشانەی شۆڕشگێڕ بوونت بوو، ئێمەش لەو فەزایەدا دەژیاین و کاری سیاسیمان دەکرد. زۆری پێ نەچوو کاک هاشم گەڕایەوە بانە و لە ماڵی زیندوویاد جەلیلی مستەفازادە برای شەهیدان خەلیل شەوباش و عەزیز کۆبوونەوەیەکی ساز کرد. کۆمەڵێک گەنجی باشم لە بیرە کە لەوێ بوون و هەر ئەو ڕۆژە کومیتەیەکی کاتی دەسنیشان کرد بۆ بەڕێوەبەری کاروباری حیزب لە بانە، کە من یەکێک لەوان بووم.

لەگەڵ ئەوەی کاک هاشم تەنیا دەورانێکی کورتی کەمتر لە دوو ساڵەیم لە بیرە کە لەگەڵمان بووبێ ئەویش

ئەوکاتەی لە قوتابخانەی سەرەتایی مامۆستامان بوو، بە هۆی ژیانی دوورخراوەیی بەردەوامی و خوێندنی لە تاران کەم لەگەڵ ئێمە ژیابوو و تەنیا بۆ کاتی پشووەکان دەهاتەوە بانە و بیرەوەرییەکی زۆرمان نەبوو، بەڵام دوای ڕویشتنی بۆ باشووری کوردستان کە ئەو کاتە من ١٦ ساڵ بووم و لە کلاسی ١١ دەمخوێند زۆر شتی لە خۆی بۆ بەجێ هێشتین. هیشتا کاک عوسمان کە چەند مانگ پێشتر ئەودەم کە لە دەبیرستان مامۆستامان بوو لە لایەن ساواکەوە گیرابوو، هەر لە زینداندا بوو. لە نەبوونی کاک عوسماندا، گەڕانەوەی کاک هاشم لە تارانەوە بۆ ڕۆژانی نەورۆز گەرم و گوڕی و خۆشی خستبووەوە نێومان. بەداخەوە ئەو جارەش خۆشییەکانمان کورت خایەن بوو. ئەم ڕووداوانە لەگەڵ ئەوەی قورساییەکی زۆری ڕۆحی خستبوە سەرمان بەڵام هاندەرمان بوون کە دواتر هەوڵ بدەین وەک ئەوان بچین، هەرچەند کارێکی زۆر زەحمەت بوو. خوێندنەوەی ئەو کتێبانەی ئەوان لە کتێبخانەکەی ماڵەوە کۆیان کردبووەوە و بەشێکی زۆری لە تالانی ساواکییەکان دەربازیان ببوو، بیرکردنەوە لەوەی کە بۆ لە ماڵی ئێمەدا هەموو بە نۆبە دەچنە زیندان یا دەبێ لە چنگیان هەڵبێن و ماڵ و حاڵی خۆیان بەجێ بێڵن، هەست کردن بەو هەموو ناڕەحەتییانەی کە باوکم و کاک رەئووفی مامم و بنەماڵەکەمانیان خەفەتبار کردبوو و زۆر شتی دیکە، لەگەڵ ئەوەی ئێمەشی لەو تەمەنەدا تووشی خەم و ناڕەحەتی کردبوو بەڵام سیمایەکی ئەفسانەیی لە کاک هاشم لەلامان دروست کردبوو. سیمای ئینسانێکی ئازا و خەباتکار کە دوای گەڕانەوەی و هەتا ئیستا بە سفاتی بەرزی ئینسانی خۆی نیشانی دا کە شایستەی ئەو جۆرە هەڵسەنگاندنانەیە کە خەڵکی شار و دۆستانی بۆیان دەکرد.

حیزبی دێموکرات کە خاوەنی کاک هاشم بوو بە هۆیەوە زۆر شتی لە بانە هەبوو. مرۆڤێکی ڕاستگۆ و دڵپاک، خوێندەوار و ڕۆشنبیر، بە پشتیوانی ڕابردوویەکی پاکی خۆی و بنەماڵەکەی و خاوەنی گەورەترین حیزب لە کوردستاندا، بەڵام سادە و خۆماڵی، دۆستی نەیارە سیاسییەکانی، خەمخۆری خەڵک و ژیان و سەروماڵیان و زۆر تایبەتمەندی دیکە کە کاک هاشمیان خۆشەویستتر و ڕێزدارتر لە هەمیشە کردبوو، پشتوانەیەکی بەهێز بوو کە بە هۆیەوە باوەڕ بە حیزب زیاتر ببوو. ئەو خۆشەویستییەی کە هەتا ئێستاش نە تەنیا کەمی نەکردوە بەڵکوو لە نێو ئەوانەشدا کە نەیاندیوە و تەنیا ناوبانگیان بیستوە ڕوو لە زیاد بوون بووە. *ئەو لەو مرۆڤانەیە کە لەگەڵ دیتنی جوانیەکانی ژیان، جوانی مرۆڤەکان لە ناخیاندا دەبینێتەوە نە لە سیما و ڕەفتاریاندا، چونکە خۆی لە ناخیەوە ئینسانی بیر دەکاتەوە.* ئەو زۆرجار تووڕە دەبوو بەڵام بە هۆی هەڵسوکەوتی ڕاستگۆیانەی تووڕەبوونەکانی نە تەنیا نەدەبوونە هۆی دڵ ئێشە بەڵکوو دوایە دەبوونە بەزم و گێڕانەوەی لە مەجلیساندا. خۆ ئەگەر بیزانیایە دۆستێکیشی دڵگیر کردوە بە پێکەنینەوە دڵی دەهێناوە جێ. ئەمەش لەوەوە سەرچاوە دەگرێ کە

کاک هاشم بە خۆشەویستی سەیری ئینسانەکان دەکا و جگە لە دوژمنان و چەوسێنەرانی هەژاران هەرگیز رقی لە کەس نەبووە و پێم وانیە بۆ جارێکیش بیری تۆڵەی جگە لە دوژمنان بۆ کەس چووبێ.

ئەوەی لە سەرەوە باس کرا بەشێک لە سەربوردەی ژیانی تێکۆشەرێکی نەتەوە بەشخوراوەکەمان و خەڵکی زەحمەتکێش و ستەمدیدەی وڵاتەکەمانە کە دەبینین هەموو تەمەنی خۆی خەمخۆرانە لە خزمەت بەواندا بردوەتە سەر. کە ئەوە بۆ خۆی گەورەییەکی کەم هاوتای کاک هاشم و کەسانی وەک ئەو لە نێو خەڵکەکەماندا دەردەخا. بەڵام کاک هاشم تەنیا بەوەوە ناناسرێتەوە کە پیاوێکی بەردەوام بووە لە خەبات و تێکۆشان. ئەو تەنیا کەسێکی خەباتکار نەبووە کە لە بەستێنێکی تایبەتدا کاری شۆڕشگێڕانەی کردبێ، بەڵکوو زۆرتر بە بیر و ئایدیاکانیەوە ناسراوەتەوە کە لە هەر هەلومەرجێکی سیاسی و حیزبیدا بووبێ بۆ جارێکیش ئەو ئایدیا فکریانەی خۆی لە بیر نەکردوە و فیدای هیچ مەوقعیەتێکی تایبەتی نەکردوە. ئەمە دەریدەخا کە مرۆڤێکی خاوەن بیر بووە و بە بەردەوامی بۆ بەرفراون کردنی تێگەیشتنی لە سەر بیرکردنەوەکانی هەوڵیداوە.

گەنجێک کە لە شارێکی بچووکی چەند هەزار کەسی کە لە ژێر کارتێکەری داب و نەریتی ئایینی و دەرەبەگایەتی ئەو سەردەمەدا بوە، پێدەگا. ئەو لە جیاتی کەوتنە ژێر کاریگەری ئەو داب و نەریتانەوە، هەر لە سەرەتاوە هەست بە جیاوازی چینایەتی لە نێو کۆمەڵگەکەیدا دەکا و ڕزگاری مرۆڤی زەحمەتکێش و چەوساوەی لە چنگ کۆت وپێوەندی دەرەبەگایەتی و سیستمی عەشایری، دەبێتە بناخەی فکری ئەو بۆ ئازادی مرۆڤ و گەیشتن بە ژیانی یەکسان لە نێو کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیدا.

کاک هاشم پێدەگا، دەرس دەخوێنێ و دەبێتە مامۆستا. بە هۆی تێکۆشانی قاقە برای گەورەی لە کومیتەی حیزبی دیموکرات لە بانە، ئاگاداری زۆر شت دەبێ. حیزبی دێموکرات، حیزبێکە کە زۆرتر بۆ رزگاری نەتەوەیی تێدەکۆشی لە گەڵ ئەوەی حیزبی هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردەوارییە بەڵام بەشی هەرە زۆری ئەندام و تێکۆشەرانی ئەو حیزبە لە چینی هەژار و دەست کورتن. ئەوانەی کە کاک هاشم بە بەردەوامی بیری لە ژیان و ڕزگارییان کردوەتەوە. سەرەڕای ئەوەش زیاتر بیر لەوە دەکاتەوە کە خەبات بۆ ڕزگاری ئەو چینە هەژارە پێویستی بە تێکۆشانی جیاواز هەیە و لە گەڵ چەند کەس لە هاوڕێکانی بیر لە دامەزراندنی ڕێکخراوێک بۆ خەباتی چینایەتی لە کوردستاندا دەکەنەوە. بۆ ماوەکیش ئەو کارە دەکەن. بە هۆی فشاری ڕێژیم و دوورخستنەوەیان لێک

پەرتەوازە دەبن و ئەو کارەیان پەکی دەکەوێ. دوای دوورخستنەوەی بۆ شاری تەفریش لە پارێزگای ناوەندی ئێران و دواتر دوای درێژەی خوێندن لە زانستگای تاران، فرسەتی ئەوەی دەست دەکەوێ خەڵکی زیاتر بناسێ و مەیدانی دیکە بۆ تاقیکاری سیاسی ببینێتەوە. خەباتی خوێندکاری لە زانستگەکاندا کە زۆرتر ڕێکخراوە چەپە نهێنییەکان بەڕێوەی دەبەن، بزووتنەوەی چەکداری ٤٦-٤٧ لە کوردستان و داستانی خۆ فیداکردنی ڕۆشنبیرانی پێشڕەوی وەک مۆعینی و شەریفزادە و زۆر ڕۆڵەی زەحمەتکێشی ئەو وڵاتە و دەسپێکردنی خەباتی چریکی شار لە شارە گەورەکانی ئێران لە لایەک و خوێندنەوەی بەردەوام لە هەلومەرجی ئەو کات پێویستییەکانی درێژەدانی خەبات لە دژی ڕێژیمی شا، کاک هاشم بەرەو ساغبوونەوەیەکی جیددی فکری و کرداری پاڵ پێوە دەنێ. ئەگەر ئەو وەک گەنجێکی خوێندەواری چەپی مارکسیست، بیر لەوە دەکاتەوە کە سەرچاوەی بەشی هەرە زۆری ئەو بەش مەینەتیانە ڕێژیمی سەرمایەداری مشەخۆری پاشایەتیە لە ئێراندا و بۆ کۆتایی پێهێنان بە هەموو ئەو نادادپەروەریانە دەبێ خەباتێکی هەمە لایەنە بۆ ڕووخانی ڕێژیم و گۆڕانی سیستمی دەسەڵاتداری بە ئەنجام بگا، لەو لاشەوە ستەمی دووجارەی هەر ئەو ڕێژیمە لە سەر گەلی بێبەشکراوی کورد لە هەموو مافە ئینسانییەکانی لە بیر ناکا و لە پاڵ خەبات بۆ کۆتایی پێهێنان بە ستەمی چینایەتی، دابینکردنی مافە نەتەوەییەکانی نەتەوەکەشی دەخاتە چوارچێوەی بیرکردنەوە سیاسیەکانیەوە و لە هەموو ماوەی ژیانی سیاسی خۆیدا هیچ کاتێک نە ئەم دووەی لێک جیا کردەوە و نە هیچیانی لە بیر بردوەتەوە. هەر بۆیە لە زووەوە و هەتا ئیستاش ژیان و کەسایەتی کاک هاشم سەرمەشق بوون بۆ زۆر لە ڕێبوارانی خەباتگێڕ و ئەوانەی باشی دەناسن، زۆر جار و بۆ زۆر شت ئەو بە نموونە دێننەوە. بەڵام جیا لە سیاسەت کاک هاشم بە هۆی جۆری ڕوانینی ڕاستگۆیانەی بۆ دیتنی دەوروبەری و ئەو کەسانەی لە کۆمەڵگەکەیدا دەژین پێوەندییەکی وای لەگەڵ خەڵکی دەوروبەری هەبوو کە هەموان بە شانازییەوە خۆشیان دەوێ. ڕوانینی ئینسان دۆستانەی کاک هاشم بێ بیرکردنەوە لە مەوقعییەت و پلە و پایەی کەسەکان، نیشانەی ئاست بەرزی تێگەیشتنی ئەون بۆ ژیانێکی واقعی مرۆڤەکان. ئەو کە بۆ خۆی هەموو تەمەنی بە سادەیی و بە دوور لە چاوڕاوە سەیروسەمەرەکانی ژیان بردوەتە سەر، هەمیشە خەمی لە ژیانی دۆستان و خەڵکی دیکە خواردوە. هەوڵی بەردەوامی بۆ پاراستنی کەسایەتی ئەوانەی بە جۆرێک پێوەندی پێیانەوە هەبوە، ڕێزی ئەو بۆ مرۆڤەکان نیشان دەدا بەبێ بیرکردنەوە لە پلەوپایەی چینایەتی یا کۆمەڵایەتییان، بۆیە کاک هاشم لەگەڵ هەموو کەس کە شایانی دۆستایەتی بێ دۆستە و هەموو کەس حەز دەکا دۆستی کاک هاشم بێ و ناوی بێنێ. بێ گومان بوونی مرۆڤ گەلی خاوەن ئەخلاق و پرێنسیپی مرۆڤدۆستانەی وەک کاک هاشم لە نێو گەلەکەماندا هەم مایەی سەربڵندی نەتەوەکەمانە و هەم دەبێ سەرمەشق بن بۆ نەوەکانی داهاتووی ئەم نیشتمانە.

تێکۆشەر "هاشمی کەریمی"، کوردێکی چەپ ، چەپێکی واقعبین

خەلیل غەزەڵی

لە لایەن دۆست و هاوڕێ چەندین ساڵەم کاک رەحمان نەقشییەوە بە پەیام ئاگادارکرام کە بەتەمایە وەک وەفایەک بۆ تەمەنێک خەبات و تێکۆشانی تێکۆشەری ناوداری بزووتنەوەی رزگاری- نیشتمانیی رۆژهەڵاتی کوردستان کاک هاشم کەریمی، نامیلکەیەک بلاوبکاتەوە . بەو بۆنەوە پرسیاری لە چەندین کەس و لەوانە لە من کردوە گەر بکرێ چەند دێرێک وەک بیرەوەریی یا هاوڕێیەتی لەگەڵ کاک هاشم بنووسین.

من ژیاننامە و مێژووی تێکۆشانی کاک هاشم دادەنێم یا خۆی بینووسێ یا کەسانێکی دیکە کە زۆرتر لەمن لێوە نزیک بون. بۆیە تەنیا بە چەند تایبەتمەندیی کاک هاشم ئیشارە دەکەم کە رەنگە کەمتر ئاوڕی لێبدرێتەوە.

من بەحوکمی بواری تێکۆشانم چەند ساڵ هاوکاری نزیکی کاک هاشم بوم. دیارە پێشتریش یەکترمان ناسیووە. بەڵام ئەوە هەر ناسینێکی دوراو دوور بوە، گەرچی هەردووکمان دەمانزانی ئەوی دیکە خاوەن چ بیروباوەڕ و تێگەیشتنێکە. بەڵام ئەو چەندساڵ هاوکار بوون و نزیکییە، ئەو ئیجازەم پێدەدا، بێ ترس و دڵەراوکێ روانگە و بۆچوونی خۆم لەسەر کەسایەتیی، بیرو وباوەر و هێندێک تایبەتمەندیی کاک هاشم باس بکەم. ئەویش بەو هۆیە کەلەو باوەڕەدام تایبەتمەنیە باشەکانی تاک دەبێ هەمیشە زەق بکرێنەوە و بکرێنە نموونەی فێربوون، تا بەو

شێوە هەوڵ بدرێ فەرهەنگ سازییەکی سالم و گونجاوی مرۆڤی سەردەم بانگەشە بکرێت.

کاک هاشم لە راستی دا کەسێکی ناسراوە و پێویستیی بە ناساندنی من یا کەسانی دیکە نییە و ئەم دێڕانە تەنیا بۆ تۆمارکردنی را و بۆچوونی تاکێکە و ئیشارە بە هێندێک تایبەتمەندییە کە رەنگە کاک هاشم خۆی بەهۆ ئەو "تەوازوع"ـەی کە هەیەتی و کەسانی دیکەش بەهۆی جیاوازیی بیروباوەریان لەگەڵ کاک هاشم، باسی نەکەن.

هاشمی کەریمی هەر لە هەرەتی لاوییەوە بەهۆی خوێندن و رۆیشتنی بۆ زانکۆ(لەو سەردەمەدا رادەی خوێندکاری زانکۆ زۆرکەم بوو) لەگەڵ بیرو فیکری چەپ ئاشنا دەبێ. بەڵام بەهۆی ئەوە لە بنەماڵەیەکی تێکۆشەری بواری "مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلی کورد" پەروەردە بووە، چەپ بوونەکەی نە بەشێوەیەکی کلاسیکی باوی ئێران(تودەئیزم)، بەڵکوو هەمیشە کوردێکی چەپ بوە و بەرژەوەندیی نەتەوەکەی و خەباتەکەی نەخستوەتە پاش بیری چەپ و یەکسانیخوازیەوە، ئەگەرچی قەتیش یەکسانی و عەداڵەتخوازیی لەبیر نەکردوە. هەر ئەو تایبەتمەندیە یە کە هاشمی کەریمی لە گەردەلوولی شڵەژانی بیروباوەڕ دەپارێزێ و هەمیشە پێ لەسەر عەرز و راوەستاو لەسەر بیروباوەڕی تا بە ئەمرۆ رێگەی پێواوە. واتا سەردەمێک کە فیکریی توودەیی بەناوی "چەپ و پێشکەوتنخوازیی"، بەڵام لە ناوەرۆکدا تەسلیم تەڵەبی و خۆبەدەستەوەدان، لە بزووتنەوەی رۆژهەڵاتی کوردستان دەبێتە "رێرەوی خەتی ئیمام"(خومەینی) و بە قازانجی حکوومەت، حیزبی دیموکرات لەت دەکات و ژمارێک زۆر لاوی شەریف و تێکۆشەر بەلارێدا دەبات، هاشمی کەریمی لە بەرابەریاندا هەڵوێستکی رەخنەگرانە دەگرێ، یا ئەو کاتەی سۆڤیەت رووخا و بەرەی سەرمایەداریی کۆتایی بیری بەرابەریخوازی و عەداڵەتخوازیی راگەیاند و، زۆرێک لەو رەوت و کەسانەی کە بیری چەپ و پێشکەوتخوازییان وەک "مود" و "چاولێگەریی" هەڵبژارد بوو داروخان و "چەپە"بوون، هاشم کەریمی لەو کەسانە بوو کە پێکەنینی بەو داتەپیوانە و هەروەها مودەعیانی رووخانی بیری یەکسانیخوازی دەهات. من خۆم لەو سەروبەندەدا کەلەگەل کاک هاشم لەوبارەوە قسەم دەکرد، لەبیرمە هەمیشە دەیگوت: ئاخر کاتێک هەژاری و فەقر و ستەم کۆتایی نەهاتووە و خراپتر بووە، چۆن ئەو بیرو باوەڕە لەبەین ئەچێ".

ئەو خاڵێکی گرنگ لە ناسنامەی فیکریی کاک هاشم بوو کە بەپێویستم زانی ئاماژەی پێبدەم. دیارە هەر لەو پێوەندیەدا(کوردی چەپ) هەمیشە کاک هاشم ئەوەی دەربڕیوە کە ئێمە (من و ئەو) زۆر قەرابەت فێکریمان هەیە،

هەرچەند ئەو سەردەمانێک پێیوابوو کەمن هێندێک توندئاژۆم!

دیارە زۆر خالی دیکە هەیە کە دڵنیام لە نووسراوەکانی دیکە ئیشارەیان پێدەکرێ. بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەری ئەم دێڕانە لەگەڵ تەوەری فیکری و کردەوەی کاک هاشم ئاشنا بکەم، بەکورتی هێندێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەو مرۆڤە تێکۆشەر و بێئیدیعایە باسدەکەم:

کاک هاشم بە رەفتاری هێمنانە و تەحەمولی جیاوازبیر هەمیشە لای هەموو رەوتە فیکرییەکان جێ رێز بووە. تەنانەت "موسوڵمانە توندەکان"یش سەرەڕای ئەوە بەشێوەیەکی توند دژی هەر کەس و بۆچوونێکی یەکسانیخوازی بوون و بەناوی کومونیست و "بێدینی" بەدژی دەوستانەوە، لە ئاست کاک هاشم بەپارێزەوە دەجووڵانەوە. لەبەر ئەوە هەموو دەیاندیت کە ئەو شتانەی کە کاک هاشم باوەڕی پێانە(نە ئەوە خۆی ئیدیعای بکات) بە کردەوەش رەچاویان دەکات.

کاک هاشم سەرەڕای ئەوە لە ماوەی تێکۆشانی سیاسی و حیزبی خۆیدا خاوەن پلەی بەرز و بەرپرسایەتیی بەرز بوە، هیچکات لە پلە و بەرپرسایەتی خۆی کەڵکی خراپ و نابەجێی وەرنەگرتوە(چ لەباری مادی و چ لەباری سیاسی و چ لەباری کۆمەلایەتی و چ لەباری ئەخلاقیەوە).

ئەوانە ئەو تایبەتمەندیانەن کە کاک هاشمی کردەوەتە ئەو کەسایەتییە کە هەر کوردێکی چەپ دەبێ وەک نوێنگەی راستی و دروستی و سەداقت شانازی پێوە بکات و بیکاتە سەرچاوەی فیکریی خۆی.

حەزدەکەم ئیشارە بەو خاڵەش بکەم کاک هاشم لەناو سیاسیکارانی رۆژهەڵاتی کوردستاندا، دەگمەن و کەم وێنیە(مەبەستم رێبەرانی حێزبیە). کاک هاشم سەرەڕای تەمەنێک خەبات و بەرپرسایتی، ئێستە بێ هیچ ئیدیعایە و بەبێ هیچ پاشکەوتێکی مادی، لە بریتانیا ژیان بەسەر دەبات و هێشتاش هەر خەریکی بەرهەمهێنانی فیکری(نووسین)ـە.

لە کۆتاییدا دەبێ ئیشارە بەوەش بکەم کە وەک ئەو پەندە بەناوبانگە دەڵێ:"هەر پیاوێکی سەرکەوتوو، حەتمەن

"ژن"ێکی سەرکەوتووی پشتیوانە، بۆیە نابی ئەو هەموو تایبەتمەندییە بەنرخانەی کاک هاشم باسبکەم بەلام ، ئیشارە بە هاوسەر و شەریکی جێ ڕێز و حورمەتی "زەینەب"خانم نەکەم. کەسێک کە تەمەنێک لە تاڵی و شیرینیی ژیانی کاک هاشم دا شانبەشانی بووە و بێگومان بەبێ ئەو کاک هاشم نەیدەتوانی لەم پلە و پایەخەی ئەمرۆدا بێت.

بۆ من جێگەی شانازییە کە ئێستەش لە ڕێگەی هاوکاریی کاک هاشم لەگەڵ ماڵپەڕی "هەڵوێست"، پێوەندیی و هاورییەتیمان قووڵ و بەردەوامە. هەر لێرشەوە سپاسی هەموو هاوکاری و نووسینەکانی دەکەم و وەک یەکێک لەو کۆڵەکانە کە "ماڵپەری هەڵوێست"ی گەیاندوەتە ئاستی ئەمڕۆ، دەیان نرخێنم.

هیوای تەمەندرێژی تەندروستی بۆ کاک هاشم و بنەماڵەی بەڕێزی

❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊

چەند بیرەوەریک لە تێکەڵاوی و ناسیاوی خۆم و کاک هاشم کەریمی

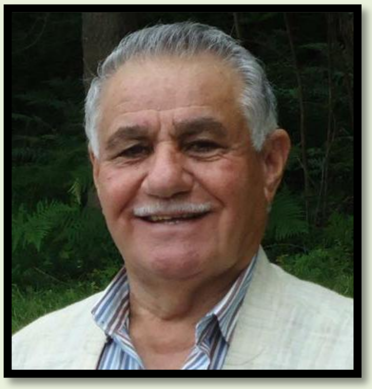

مەلا رەسووڵ پێشنماز

لە کوردستاندا هێندێک بنەماڵە هەڵدەکەون کە کوردایەتی و کورد بوون و موبارەزە دەرەگ و ریشەیان دایە و وردو درشتەوە دەکەوەنە ڕێزی موبارەزە و خۆ فیدا کردن.

بنەماڵەی کەریمیەکان یەکێک لەو بنەماڵەنەن کە دوای ڕووخانی کۆمارە ساوایەکەمان ئیعدامی پێشەوای مەزنی کوردان و براو ئامۆزاکەی و چەند کەڵە پیاوی دیکە لە سەقزو مەهاباد و بۆکان هەستی تۆڵە ئەستاندنی و بەربەرەکانی بەرانبەر داگیرکەرانی کوردستان لە ناخیان دا جووڵاوە و کەوتونە ناو ریکخراوەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە.

لە ساڵی ١٩٥٩ برا گەورەکەیان کاک محەممەدی کەریمی لەسەر خۆڕا نەگرێ و لاوازی یەک دوو ئەندامی حیزب کە یەک لەوان سمایل قاسملوو ئامۆزای شەهید دوکتور قاسملوو بوو لەگەڵ نیزیک سەدو هەشتا ئەندامی حیزبیەوە دەستگیر کران و لە ماوەی چەند ساڵێک دا تووشی عەزابی رووحی و لیدانێکی زۆر بوونەوە.

دوای ئازاد بوونی کاک محەممەد کەریمی کە بە قاقە ناودیر دەکری مەبەست لە قاقە یانی کاکە، کاک هاشم کە لاویکی خوێندکار و لەسەرهەست دەبێ بە بۆچوونی چەپیکی چریکی لە رێی نەهێنیەکانی حیزبی دێموکرات دا دەست دەکا بە فەعالیەت و تێکۆشان.

ساڵی ١٩٧١ دوای بەیانیە مێژووییەکەی یازدەی ئازاری ١٩٧٠ ئێمەش هەڵیکمان بۆ ڕەخسا لەگەڵ چەند کەسێکی دیاری وەک شەهید دوکتور عەبدالرەحمان قاسملوو نەمران کەریمی حیسامی و محەممەد ئەمین سیراجی و برادەرانی بەکرەجۆی لای مەکتەبی سیاسی کۆنی پارتی و تێکرایی هەڤاڵانی ناو شۆڕشی مەزنی ئیلول کە بەشی هەرە زۆری کادرو ئەندامی وەفادار بە ریبازی حیزبی دێموکرات و شەهیدی مەزن پێشەوا قازی محەممەد بوون یەکمان گرتەوەو لە شاری کۆیە لە ماڵی کاک حەسەن رەستگار کۆنفرانسی سێ پێکهات و لە هەموو بوارەکان حیزب بوژایەوە بە تایبەتی هەستە نەهێنیەکانی شارو گوندەکان کە دوای کۆنگرەی دووهەم کەمتەرخەمی کرابوو بوژانەوە.

بەدوای کونفرانسی ٣دا کاک هاشم کەریمی یەکێک لەو تێکۆشەرانە بوو کە لە تارانەوە پێوەندی گورجووگۆڵی لەگەڵ کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی حیزب پیکهێنا بوو کە ئەو کات ئەندامی کۆمیسیۆنی تەشکیلات بریتی بوون لە حەسەن رەستگار، رەسووڵ پێشنماز ,شەهید مەلا قادر ویردی، نەمر کەریم حیسامی، کەریم حەدداد. بەرپرسی کۆمیتە کاک کەریم حیسامی بوو.

برادەرانی تاران ئەوەیان بەباش زانیبوو کاک هاشم کەریمی بنیرن لە سنوور دەستکرد کەسێک لە ئەندامانی سەرکردایەتی حیزب بیبینێ پێشنیار بە من و کاک حەسەن رەستگار کرا ئێمە بەو مەرجە رازی بووین یان بێت بۆ بەشی باشوور یان بە یەک دوو پێشمەرگە و دەمانچەوە بچینە بەشی رۆژهەڵاتی کوردستان.

بە دوای ئەو وتووێژە دا نەمر کاک کەریمی حیسامی بەبێ پرس و ڕا لەگەڵ ئێمە بە قەولی نەمر کاک محەممەد ئەمین سیراجی شەهید مەلا قادری وێردی دەقۆچەقانی نابوو نادربووی بۆ شاری بانە بۆ ئەوەی کاک هاشمی کەریمی بەبینی، ئەوە بوو کە گۆیا باوەڕ پیکراوی حیزب بووە خەیانەتی پێکردو دەداو کەوتوو شەهید بوو.

بەدوای ئەو رووداو دڵتەزینە دا ئاخیری ساڵی ١٩٧١ کاک هاشم کەریمی ئاوارە بوو هات بۆ باشووری کوردستان و

لە کۆنگرەی سێش دا بوو بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی ساڵی ١٩٧٣ ئێتر لەو کاتەوە ئێمە لە گەڵ ئەو دیسان دڵ ساف و دڵسوز و سادقە بوینە هەڤاڵی گیانی بە گیانی و لە ماوەیەی نیزیک بە نیو سەدە بەیەکەوە کارکردن سەفەرات و شاخ و شار و ئورووپای شەرقی و غەربی بۆ یەک ئانیش دڵمان لیک گەردی نەگرتووە.

جگە لە مەڵبەندی سولەیمانی و قەڵادزە و کۆیە و حاجی ئومەران و بناری قەندیل ئێمە دوو سەفەری مێژوویمان بە یەکەوە بۆ ئورووپای شەرقی و فەرانسە و ئاڵمان کردوە. ساڵەکانی ١٩٧٦ و ١٩٧٧ ئەوەی کە قەت لەسەر لەوحەی میشکمان ناسرێتەوە سەفەری بە قەتار بۆ شاری برڵینی ئاڵمانمان کرد کە هەر دووکمان یەکەم سەفەری ئورووپامان بوو لەو سەفەرەدا کە زیاتر لە مانگیکمان پێچوو چەندین بیرەوەری خۆشمان هەیە کە بەدایم نوقڵی سەرزاری دانێشتنەکانمان بووە لەو کاتدا بە تایبەتی شەهید دوکتور قاسملوو لە هەموو لیک خڕ بوونەوەکاندا دوبوو ئەمن وەقسە بینێ لەسەر نوکتە شیرنەکانی کاک هاشم قسە بکەم کە ئەو کات لای هەمووان بە کاک حەسەن ناسراو بوو لە ترسی ڕادەست کردنەوە بە ئێران بە تایبەتی ئەو نوکتەیە کە لە شاری برلین دوای گەرانی شەش حەوت ساعەت بە دوای هۆتیل دا تۆرەم کرد و جانتاکەی خۆیی و منی فریداو قیژاندی و کووتی بۆ مەلا رەسووڵ من رەحیم کەپەکەندی یا شەپۆلی کوڕتم هێندەم بۆلەم بەسەر دا دەکەی.

منیش زۆر زوو پەشیمان بوومەوە و کوتم باشە کاک حەسەن شەپۆل تەنیا کوڕمە ئەی رەحیم کەپەکەندی بۆ، کووتی لە کویە لە ڕۆمادی چەند کەسی وەک رەحیم کەپکەندی و کەریم نەستانی و ئەحمەد و عەبدول نەستانی و پیرەباب و زۆری دیکەت لە دەوری خۆت کۆ کردۆنەوە هێندیان پرتەو بۆڵە بەسەردا دەکەی باوکت ... ون.

لەو گەشتەماندا لە شاری برلین دەگەراین بۆ هۆتیل بە حیساب کاک هاشم لیسانسی هەیە و ئینگلیزی دەزانی و بە حیسابی زمان زانی ئەو خۆم توشی ئەو سەفەرە کرد بوو لە هۆتیلێک هاتە خوارەوە و دیسان کووتی بەخوا ژوریان نییە لەو کاتەشدا توشمان بوو بە تووشی چوار پێنج گەنجەوە تورکیان قسە دەکردم منیش کاتی خۆیی تورکی ئازەریم زۆر باش دەزانی هەر ئەوەندە کوتم قارداش یەکیان گەرایەوە و هەر چۆنی بوو حاڵیم کرد ئێمە بۆ کرێکاری هاتوین و زمان نازانین و هۆتیلمان دەست ناکەویٚ کوڕە بە رەفیقەکانی وت برون من لە گەڵیان دەگەریم، ئەویش زۆرمان لەگەڵ گەڕا ئەوکات سەری ساڵی مەسیحی بوو خەڵکێکی زۆر ڕوویان دە برڵین کرد بوو هۆتیل دەست نەدەکەوت من بۆ خۆم بە هەزار حاڵ کوڕەکەم حاڵی دەکرد بە تورکی ئەنادۆلی کە هیچیم لی نەدەزانی کاک

هاشمیش هەر زوو زوو دەیکوت ئەری مەلا رەسووڵ ئەوە چی وت چەند جاریش پیم وت دوایی مەیلەو بە ناقـایلیەوە کوتم ئەری برا ئێوە بانەی بۆ نە تورکی دەزانن نە مەلە، یەکسەر بە تۆرە بوون ... کوتی باوکم تۆ هەر لەمن لە بەهانەی دەنا من لە شـاری بـانەی تـورکی سەگباوک لە کویٚ بیـنم چۆم لە کویٚ بیـنم ئەووەش بـوو بە یەکێک لە نـوکتە خۆشـوو بەزمەکـانی ئەو کاتمـان هەزار جـار یـادی ئەو رۆژو رۆژگـارە پـڕ لە سـەداقەتی و خۆشەویسـتی و دڵسۆزیە بەخێر.

لەو سەفەرەماندا زۆر نوکتەو بەزمی خۆشمان هەبوو کە بەشی زۆریان ... نە بۆ کوتن دەبیٚ و نە جیگەیەتـی و نە بۆ نووسین و بڵاو کردنەوە دەبن بەڵام وەک راستی و دروستی لە ژیـانی زیـاتر لە نیوسەدە ئـاوارەیی تێکۆشـانم دا کەم کەسی لەو برادەرم دڵ سافتر سادق ترو بیٚ غەلوو غەشتر دیووە.

زۆرجاران لە کۆنگرەکانی حیزب دا ئەو برادەرە نەی دەویست خۆی کاندید بکا بۆ ئەندامی ڕێبەری دوکتـور قـاسملوو قسەی لەگەڵ دەکرد و دەیگوت تۆ ئینسانێکی باشوو دڵسۆز و کار لێهاتووی ئەگەر نەی کەی ناحەقی لە خۆت و لە حیزبەکەت دەکەی، وابزانم لە کـۆنگرەی هەشت بـوو دوکتـور هەسـتی کـرد بـوو کـاک هاشم لە دژی لیسـتی فیکسـەو لایەنگری لە کاک حەسەنی رەستگار و برادەرانی تر دەکا، دیسان دوکتور جیایی کردبۆوە و کووتبووی کاک هاشم وا باشـە ئەو جـارە خـۆت کانـدیـد نەکەی بە قـازانجی حیـزبە، لە وەڵامـدا کوتبـووی دوکتـور ئەمـن هەر ئەو هاشـمی کەرمیەیەم کە جـارانی پێشـوو دەتکوت ئەگەر خـۆت کانـدیـد نەکەی زەرەر لە خـۆت و لە حیـزبەکەت دەدەی تەنیـا ئەووەندەم پیٚ بڵیٚ بۆ جاران پیویست بووم و ئێستا نا پیویست.

لە پێش کۆنگرەی پێنج دا کاک هاشم کە بەرپرسی تەشکیلاتی بـانە بـوو زۆر چاکێش کارەکان بەرێوە دەبردو لە نـاو کۆمەڵانی خەڵکیش دا زۆر خۆشەویسـت بـوو دوکتـور قـاسملوو بە قسـەی هێنـدیک کەسـانی هەلپەرست و گیرەشیوین نیـازی بوو ئـاڵوگۆری پیٚ بکا بەڵام ئێمە دووجار وەک بـازرەس و لیکۆڵینەوە لە لایەن دەفتەری سیاسیەوە ناردمـانن بۆ نـاوچەی سەردەشت و بانە و سەقزو دیواندەرە، جاری یەکەم تیمەکەمان بریتـی بـوو لە ئەبـووبکری هیـدایەتی و رەحیمی ئەمیری و رەسووڵ پێشنماز نووسەری ئەو دیرانە، جاری دووهەم بریتی بوون لە نەمر کاک نەبـی قـادری و رەحیمـی ئەمیـری و بەنـدە، هەر دووک جـارە کە لە تەشکیلاتی بـانە کەمـوو کـوڕی و گیرەوکێشـەیکی وا بەرچـاو نەدەکەوت ڕووبەرووی کاک هاشم بگریتەوە هەر دوو جـارە کە ئێمە پشـتیوانی خۆمـان بـۆ مـانەوەی کـاک هاشم لە

تەشکیلاتی بانه دەربڕی، به تایبەتی ئەمن که لەوانی دیکه باشتر دوکتور قاسملووم دەناسی و شتەکانی پشتی پەرده باشتر ئاگادار بووم به تایبەتی لەگەڵ دوکتور لەو بارەوه قسەم کردو قەناعەتم پێ هێنا که لابردنی ئەو برادەوه لەو ناوه هیچ دەردیک دەرمان ناکا غەیری ئەوه نەبێ گیروگرفت بۆ ئەو دروست دەبێ هەم بۆ تەشکیلاتی بانه.

له دەورانی ئینقلاب و راپەرینی گەلانی ئێران له دژی شاو گەرانەوەی ئێمه وەک حیزبی دێموکرات بۆ ناوخۆیی ولات بنەماڵەی کاک هاشم کەریمی به تێکرا هاتنه مەیدانی بۆ موبارەزەو کاک محەممەد و کوڕەکانی و باقی خزمەکانیان بەشی زۆریان دەکاری سیاسی وەردراون و هەر چەندەی دیکەشی هات خزمەتی خۆیانی کردو لەسەریشیی دەر بەدەر بوون.

ئەو کات کاک کەماڵی کوڕی کاک محەممەد کەریمی لاویکی تازه پێگەیشتوو بوو زۆر به دڵسۆزییەوه کاری دەکرد و هەتا ئێستاشی لەگەڵ بێ سەفی موبارەزه و ریزەکانی حیزبی دێموکرات دا مایەوه، براچکۆلەکەیان به ناوی کاک عوسمان کەریمی، گەنجێکی جوان و خوێن شیرین وا بزانم جارێک له ماڵی دەباغییەکانی مەهاباد چاوم پێکەوت بەداخەوه له کاتی شەری نەخوازراوی نەغەده دا له ۳ی رای نەغەده و دریاز له بانەمەڕی ساڵی ۱۳۵۸ شەهید کرا.

کاک محەممەد دوای ئەو هەموو زیندان و ئاواره بوون و دەربەدەریه له ولاتی هۆلەند چەند ساڵ پێش فەوتی جەنازەی پیرۆزی له دوکان هاتەوه لای ئێمه و لەشاری سولەیمانی به خاکمان سپارد.

کاک رەئوفی برایان که برای دووهەم بوو پیاوێکی زۆر ئارام و دڵسۆز و موحتەرەم بوو ساڵی پار له ولاتی سوئید فەوتی کرد لەوێ به خاک سپاردرا و له پرسەکەی دا بەشداریم کرد بۆ هەموویان وەک برایکی خۆم زۆر بەپەرۆش بووم.

ئەوەی دەمهەوێ بیڵێم ئەوەیه ئەو جۆره بنەماڵانه دەبێ له کوردستان و له ناو کۆمەڵانی خەڵک جێگای رێز و ستایش بن و له دوا رۆژ دا ببنه نموونەی قارەمانەتی و فیداکاری و سەرمەشق بۆ دوا رۆژی گەلەکەمان و گەنجانی ولاتەکەمان نەک پەراویز بخرین و ئاوریان لێ نەدریتەوه له کات و دەورانێک ئەوانه هاتوونه مەیدانی خەبات و

دەستیان لە ماڵ و منداڵ و هەموو خۆشی ژیان هەڵگرتووە کە نموونەیان زۆر کە بوو.

لە کۆتایی دا هیوام لەش ساغی و تەمەن درێژی و بە هیوام لە نووسینەوەی بیرەوەریەکانی دا سەرکەوتوو بێ.

❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊

بۆ کاک هاشم کەریمی!

سەعید بەگزادە

وابزانم ساڵی ١٣٦٠ ی هەتاوی بوو، من و کاک سەید عەبدوڵای حوسێنی ئەو کات هەردووکمان ئەندامی رێبەری یەکێتی لاوان بووین لە مەهاباد. هەردووکمان بە هێندێک هۆکاری رێکخراوەیی لە ناوچەی مەهاباد نەماین و، وەک کادری تەشکیلاتی دراین بە کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی گشتی حیزب. لەوێشرا هەردووکمان دراین بە ناوچەی بانە.

من پێشتر کاک هاشمی کەریمیم نەدیت بوو، بەڵام ناویم زۆر بیست بوو. ئەو سەروبەندە بیری چەپ و کۆمۆنیستی، دەنێو لاو و روناکبیراندا چ لە ئێران و چ لە کوردستاندا زۆر باو بوو. تۆ بەم بیرو بۆچوونە تەیار نەبای، یان لانیکەم بەشی خۆتت نەزانیبا و لێی بەئاگا نەبای، زۆر گێژ و نا وشیار، یان لانی هەرەکەم دواکەوتوو دەردەکەوتی. بۆیە زۆربەی مەمانانی گەنجی ئەوکات، خۆمان دەوگێژاوە هاویشتبوو. هەر بۆیەش بۆ زۆر لە ئێمەی کە دەحیزبی دێمۆکراتدا کارمان دەکرد، گرینگ بوو، بزانین کێ دەحیزبدا، بەتایبەت لە رادەی سەرودا هەڵگری بیری چەپە!. یەکێک لەو کەسانەی بە زۆری ناوی دەهات، کاک هاشم کەریمی بوو.

سەید عەبدوڵا و من هەردووکمان لە بنکەی دەفتەری سیاسی لە شیوجۆ بووین و چاوەروانی بەرێ کردنمان بووین.

هەردووکیشمان بەین و پەیوەندیەکی زۆر باش و خۆشمان دەگەڵ ڕەوانشاد کەریمی حیسامی کە پێشتر بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی مەهاباد بوو، هەبوو. ڕۆژێک هەردووکمان چووینە خزمەت کاک کەریم کە ئەوکات لە کۆمیسیۆنی چاپەمەنی حیزبدا کاری دەکرد. هەروا دەبەینی قساندا بۆمان باس کرد کە دەچین بۆ کۆمیتەی شارستانی بانە، پێی خۆش بوو، کوتی بەرپرسی بانە کاک هاشم کەریمییە، پیاوی چاکە و زۆریش کورد و پاکە، بەڵام لەبیرتان نەچێ، ئەو زیاتر لایەنگری لە تێزەکانی مائۆ دەکا!

ئەوکاتە چەپەکانی نێو حیزبی دێمۆکرات، زۆریان کەیف بە تێزەکانی مائۆ و، شێوەی ئینقلابی چینی نەدەهات، زیاتر بیری چەپی سۆڤیەتی، کە حیزبی تودەی ئێران بڵاوی دەکردەوە، بەسەریاندا زاڵ بوو. ئێمەش ئیستسنای ئەم قاعیدەیە نەبووین. بۆیەش پێمان خۆش نەبوو، کە کاک هاشم ئاوا بیر دەکاتەوە!.

دوایی سێ ڕۆژێک مانەوەمان لە بارەگای سەرەکی حیزب، بەڕێز کاک جەلیلی گادانی بەرپرسی کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی ئەوکاتی حیزب بانگی کردین و، پێی کوتین کە، سبەی کاک دوکتۆر قاسملوو دەچێ بۆ ناوچەی بانە. منیش دەگەڵم باس کردوە کە ئێوەش بۆ ئەوێ دەچن، کوتویە با هەردووکیان دەگەڵ من بێن. ئێمەش زۆرمان پێ خۆش بوو. بۆ بەیانی کاک ئەمیری قازی کە ئەوکات بە کارەکانی دەبیرخانەی حیزب ڕادەگەیی بانگی کردین و کوتی بچن سواری ئەو ماشێنەی پاش ماشینی دوکتور قاسملوو بن. کاک دوکتور کە ئێمەی دیت، بانگی کردین و کوتی نا لەوێ سوار مەبن، پێم خۆشە دەگەڵ خۆم بن. ئەوەندەی دیکەشمان پێ خۆش بوو. کاتی خۆی دوکتور قاسملوو بە ناوی شەریف لە ناوچەی بانە کادری حیزبی بووە، لەو ماوەدا کە دەگەڵی دەماشیندا بووین، و لە قەراخ جادە و دێهاتەکان، لاماندەدا و ڕادەوەستاین، گوێمان دەدا بە قسەکان و، ڕابردوی حیزب و پەیوەندیەکانی کاک دوکتور دەگەڵ ئەو خەڵکانەی کە لە گوندەکانی ئەو دەڤەرە ئەو دەیناسین و کاری نهێنی حیزبی و سیاسی دەگەڵ کردبوون. ئەوەش خۆی کاتێکی زۆر هەڵدەگرێ و بۆ ئێمەش زۆر شیرین و پڕ بایخ و گرینگ بوون، کە لێرە جێگای باسیان نییە.

کە گەیشتینە کۆمیتەی شارستانی بانە، چونکە دەگەڵ دوکتور قاسملوو بووین، ئێمە دووکەس هەرون بووین، بەرپرسانی حیزب لە بانە دەگەڵ کاک دوکتور چوون بۆ کۆبوونەوە و دانیشتنی حیزبی و من و کاکە عەبدوڵاش بێ ساحەب لە مزگەوت کە بنکەی حیزب بوو، ماینەوە. منیش ئەوکات گەنجێکی شایی بەخۆ و تارادەیەکیش مەغرور،

زۆرم لێ گران هات کە کەس گوێی نەداینێ.

ئەوەش خۆی داستانێکی زۆر خۆشی هەیە، کە من بە لاساری، کاتی نوستن، چووم جێگا و نوێن و پێخەفێکی جوان کە پێم وابوو هی کاک هاشمە، رامخست و تێیدای خەوتم. ئەویش دوایی شەر و دەمەقالەیەکی باشی بەین من و خاوەن پێخەف کە زۆر بەرێز قاقەی کەریمی، برا گەورەی کاک هاشم بوو، لێ کەوتەوە بەڵام بۆم بوو بە بناخەی دۆستایەتێکی پتەو و خۆش دەگەڵ ئەو رێزدارە.

دوایی دووسێ رۆژ کاریان بۆ دیاری کردین، کاک سەید عەبدوڵا درا بە کۆمیتەی ناوچەی ئارمردە و منیش، بۆ هاوکاری کارەکانی کۆمیتەی شارستانی بانە، لە بنکەی سەرەکی کە کاک هاشم خۆشی هەرلەوێ دەبوو مامەوە. بەم جۆرە هەموو رۆژێ و هەموو کارەکانم هەردەگەڵ خۆی و کە نزیک خۆی بوو.

دەگەڵ ئەوەی کە کاک دوکتۆر و کاک کەریمی حیسامی، زۆر جار لە لای کەسانی خوارتر تەوس و پلاریان تێک دەگرت و زۆر دەگەڵ یەکتر گونجاو نەبوون، من قسەکەی کاک کەریمم لەسەر کاک هاشم و بیری مائۆیی بۆ کاک دوکتور گێرابۆوە. چونکە زۆرم بوو گرینگ بوو بزانم ئەو چۆنی لەسر بیر دەکاتەوە! ئەوەیش راست، هەر قسەکەی کاک کەریمی تەئید کردوە و کوتی بەڵێ کاک هاشم زیاتر بەلای خەتی سێ دایە.

دوایی کە برێک بیرم بەرخۆ هاتەوە، خۆم لە خۆمم دەپرسی ئەرێ ئەو چ بوو من هێندەم خۆ بەو مەسەلەوە ئالۆز کردبوو، کە بزانم کاک هاشم لایەنگری لە کام بەرەی چەپ دەکا یان نایکا! ئاخرە ئەوە چ دەردێکی کوردی پێ عیلاج دەکرا!! دوایی کە برێک تەمەنم چوە سەرێ قسەیەکی پیاوێکی سیاسی باشوریم خوێندەوە و زۆریشم پێ خۆش بوو کە دەڵێ، گەنجی کوردی خەباتکار لەسەرەتاکاندا چەپ نەبێ سەیرە، کە بەساڵیشدا چوو، چەپ بمێنێ، هەر سەیرە.!

وردەوردە بەینی من کاک هاشم زۆر خۆش بوو، زیاتر هەردەگەڵ خۆی دەیگێرام و هەمیشەش من کۆمەڵێک قسە و پرسیارم هەبوون کە وەڵامم دەویستن. کاک هاشم زۆر بە عەلاقەوە گوێی دەدامێ، وڵامی دەدامەوە، رێنوێنی دەکردم. لەم باس و موناقیشیانەدا، هەرچی دەم هێنا و بیرم لێ دەکردەوە، بیر و هەڵس و کەوتی کاک هاشم،

دەگەڵ ئەو تێروانینانەی کاک دوکتور و کاک کەریم لەسەری هەیان بوو، نەیدەخوێندەوە. ڕۆژێک لێم پرسی، کوتم کاک هاشم بۆ جەنابت لە لای هاوڕێیان بە مائۆیی ناسراوی؟!

بەشێوەی خۆی قاقایەکی لێدا. کوتی ئەو مەسەلە دەگەڕێتەوە بۆ بەر لە شۆڕشی ئێران. من دەمزانی ئێران بەرەو ئاڵۆزی دەروا، بۆیە زۆرم هەوڵ دەدا هاوڕێیانی ڕێبەری حیزب بەو قەناعەتە بگەیەنم کە ئێمە دەبێ بە شێوەی چەکداری و چریکی خۆمان بخزێنینەوە نێو خەڵکەکەمان و لە گەرمێنرا بگەڕێنەوە بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بۆ سەلماندنی بۆچوونەکەشم ماوەیەکی زۆر کارم لەسەر ئیدە و بەرنامەکانی لێنین کە لە فینلاندرا کاری لەسەر نێوخۆی روسیە دەکرد و هەروەها هەموو ئیدە چریکیەکانی مائۆ و هوشیمین و کاسترۆ و چێگوارا دەکرد. هەموو ئەو فاکتایانەم کۆکردبوونەوە، لە کۆبوونەوەیەکی کۆمیتەی ناوەندیدا باسم کردن و، زۆریش پێداگر بووم، بەڵام ئەوان دەگەڵ ئەم بۆچوونەی من نەبوون، بە گاڵتە کوتی ئەوە برێکیشی غیرەتی زیادەی دەویست! بۆیە لەم کاتەوە پێیان وابوو چونکە من دەم کوت دەتوانین لە گوندەکانرا هێندێک حەرەکەتی چەکداری و چریکی بکەین و، خەڵک باشتر ئامادە بکەین، من بە لایەنگری خەباتی مائۆیی دەزانن، دەنا هیچ وانییە.

من ماوەیەکی باش لە بانە و لە لای کاک هاشم مامەوە، زۆری لێ فێر بووم. پیاوێکی چەپی بە بڕوا بە یەکسانی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی، کوردێکی پاکی خزمەتکاری نەتەوەکەی، کەسایەتێکی جێگای رێزی هەموو ئەو کەسانەی کە دەیان ناسی، پیاوێک کە زۆر مەسەلەی وەک یەکسانی ژن و پیاو، دامەزرانی حکومەتێکی عادڵانە و دادپەروەرانە کە هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵ بگرێتەوە، و دەههەمانکاتیشدا دەسەڵاتی کوردی و بێچمی کوردی بێ، دەمێشکیدا گەرای کردبوو. کاک هاشم کەسێکی مەزهەبی نەبوو، بەڵام قەت نەمدی لە جێگایەک بێرێزیکی بە دینداریک کردبێ، ئەو کەسێکی شارەزا بە کەلتور و داب و نەریتە کۆمەلایەتیەکانی میللەتەیەکەتی، بۆیەش هەم رێزی لە هەموان دەگرت و هەم، هەموانیش ئیستاش رێزی لێ دەگرن. چ دەنێو کۆمەڵی کوردەواریدا و چ دەنێو ریزەکانی حیزبیدا، قەت تاقە وشەیەکی ناشایست لەسەر کاک هاشم، چ لەباری سیاسی، چ لەباری پاکی و سەداقەتی دەگەڵ هاوڕێیان و دەوروبەری نەبیسترا.

با قسەیەکی خۆشیش بگێرمەوە، جارێکیان زێنەب خانمی شەریکە ژیانی کاک هاشم، بە کاک عەلی سوسەنی و کاک هاشمی کوتبوو، ئەو دوو گەنجە مەهابادیە ڕۆژێک بۆ نەهار خواردن بانگ بکەن و لێشیان بپرسن بزانن چیان

پێ خۆشە با بۆیان ساز بکەم!. خۆ ئەوکات ئیمکاناتێکی ئاواشمان نەبوو. بۆیە پێمانخۆش نەبوو توشی عەزیەتیان بکەین، بەڵام زێنەب خانم قبوڵی نەکرد، بۆیە کوتمان باشە دیین، با شۆرباوێکمان بۆ لێبنێن. من بە حیسابی شۆرباوی مەهاباد و نەشمدەزانی لە بانە شۆربا شتێکی دیکەیە. ئەویش هەر رایدەسپارد بابە چۆن شتی وادەبێ شۆرباوی چی،؟! با شتکی باشتر و خۆشتر بڵێن! ئێمەش لەسەر شۆرباو خواردنی خۆمان هەر سور بووین، کە چوین، ئەو خانمە بەرێزە شۆرباوی بانەیی بۆ لێنابوین کە هەر خوایان دەگەڵ شۆرباوی مەهابادی یەک بوو. لەوێ زانیم نەخێر شورباو لێرە ئەوە نییە، کە ئێمە جاری وایە بە گۆشتاوی دەڵێین!. زێنەب خانمیش هەر سەیری دەکردین و گومانیشی لا دروست ببوو کە دەبێ لێک حالی نەبوونێک بوبێ.! پاش چەندین ساڵ رۆژێک خۆی لە بنکەی دەفتەری سیاسی دەعوەتی خانمێکی مەهابادی دەبێ بە شۆرباوی مەهابادی، لەوێ بیری دێتەوە کە ١٠ ساڵ پێشی ئەو هەلیماوەی دابوی بە ئێمە ئەوە نەبووە کە ئێمە داوامان کردبوو، بۆیە هەر خۆی بەقەرزدار دەزانی و ئاخری لە لەندەن لە ماڵی خۆی و لە هەندەران شۆرباوی داینێ.

کاک هاشم، دەگەڵ ئەوەی خۆی کوری بنەماڵەیەکی تارادەیەک دەست رۆیشتوو بوو، بەڵام هەمیشە بە کەمترین ئیمکاناتەوە ژیاوە.

کاک هاشم دەگەڵ پیران، پیر، و دەگەڵ گەنجان، گەنج و لەکۆری ساحەب قەڵەماندا خاوەن قسە، و لە کۆری شاعیران و ئەهلی ئەدەبدا ساحەب نەزەر و زانیارییە.

بەداخەوە ئیستاشی دەگەڵ بێ لە ناوچە و وڵاتی ئێمە نەیارانی سیاسی، یان دوو جەریان، یان دوو کەسایەتی سیاسی کە بۆ ئیدە و دوارۆژی وڵات و چین و توێژەکانی کۆمەڵ، بیری لێک جیایان هەیە، زۆر کەم باشیی یەکتر دەڵێن. بەڵام لە ناوچەی بانە، زۆر رێکخراوی سیاسی دیکەی لێ بوو، لە زۆر چەپی رایکالترەوە بگرە هەتا حیزبی ئیسلامی، هەموو ئەوانە رێزی زۆر تایبەتیان لە کاک هاشم دەگرت.

کاک هاشم لە لای زۆرێک لە حیزبە سەرانسەریەکانی ئێران و تەنانەت، دەنێو حیزبە کوردستانیەکانی باشوری کوردستانیش دا زۆر جێگای رێز و حورمەت بوو. باش لە بیرمە کاتێک لە کۆنگرەی ٨ کاک هاشم نەبۆوە بە ئەندامی رێبەری حیزب، دەفتەری سیاسی ئەوکات راست لەسەر راسپاردەی شەهید دکتۆر قاسملوو، هەیئەتێکی بۆ

تەوزیح و روونکردنەوەی ئەوەی کە بۆچی کاک هاشم نەبۆتەوە ئەندامی ڕێبەری نارده، لای یەکێتی نیشتمانی، بە تایبەت بۆ لای بەڕێز جەلال تالەبانی. کاک هاشم بە لای یەکێتی نیشتمانیەوە کەسایەتێکی بەرجەستە و دۆستێکی بزوتنەوەی باشوری کوردستان و یەکێتی نیشتمانی بوو، بۆیەش داهاتوی سیاسی بەرێزیان بۆ هەموو لایەک بەتایبەت بۆ مام جەلال و یەکێتی نیشتمانی گرینگ بوو.

کاک هاشم کەسێکی خوێندەوار، و ساحەب قەڵەم و ئەهلی نوسین و خوێندنەوەیە، هەمیشەش دەوروبەری و نیزکانی بۆ فێر بوونی زیاتر هان دەدا. یەکێک لە بەرابردوترین ئەندامانی ڕێبەری حیزبی دێمۆکراتی کوردستانە. نزیکی و دۆستایەتیم دەگەڵ کاک هاشم هەتا ئیستاش هەر درێژەی هەیە و، ساڵانێکی زۆریش دەگەل بەرێزیان لە ڕێبەری حیزبدا، هەر شانازی دۆستایەتی و، لێ فێر بوونم هەر درێژەی هەبووە. تەنیا کێشەیەکی کە هەمان بووە، جارو بارە لاتاوێکی پێدا دەدام و دەیکوت سەعید تۆ پێشتر چەپ بووی، بەڵام ئیستا گۆراوی و ناسیۆنالیستیەکەت تەواو بەرچاوی گرتوی و بیری عەداڵەتی کۆمەڵایەتیت زۆر کز بووە!

کاک هاشم لە بنەماڵەیەکدا گەورە بووە، کە خۆی و دوو برای دیکەی ئەندامی بەرجەستەی دێمۆکرات بوون، شەهید عوسمانی برای بۆ پێک هێنانی تەفاهوم لە بەینی تورک و کورد دا لەشەری نەغەدەدا شەهید بوو، کاک محەممەدی برای گەورەی واتا قاقە کە لە دامەزرێنەرانی کۆمیتەکانی حیزبیە لە ناوچەی بانە و یەکێک لە کۆنترین چالاکان و ئەندامانی دێمۆکرات بوو، لە هەندەران کۆچی دوایی کرد و هەروەها برایەکی بەرێزی دیکەشی، حاجی رئۆف کە راستە ئەندامی چالاکی حیزب نەبوو، بەڵام لە زۆر نزیکان و خەمخۆرانی کورد و دێمۆکرات بوو، ئەوەیش لە سوئێد کۆچی دوایی کرد.

کاک هاشم، تێکۆشەرێکی گەورەی کورد، خاوەن قەڵەمێکی زانا، سیاسیەکی پاک و راست و سادق، بڕوادارێک بە یەکسانی و عەداڵەتی جینسی و کۆمەڵایەتییە. لە روانگەی منەوە کاک هاشم لەزۆر بارەوە بۆ لێ فێر بوون دەبێ و خەسلەت و کەسایەتی بەرزی ئەو بۆ نەوەکانی داهاتوش هەر دەمێنێ.

هیوا دەخوازم بەچاوی خۆی وەدی هاتنی ئاواتەکانی واتا بەختەوەری میللەتەکەی ببینێ.

سپاس کاک هاشم بۆ هەموو ئەوانەی لێت فێر بووم.

ڕێزێک لە کاک هاشمی کەریمی!

ڕەحیم محەممەدزادە

بەهاری ١٣٥٨ی هەتاوی، لە جەنگەساتەکانی شەڕی سەپێندراو و خوێناوی شاری نەغەدەدا، دەگەڵ پاشناوی کەریمی ئاشنا بووم. لە ڕێگای بیستنی ناوی شەهید عوسمانی کەریمیەوە، ڕوناکبیر و تێکۆشەرێک کە بۆ کۆتایی ئەو شەرە ماڵوێرانکەرە دەتێکۆشاندا بوو. ئەو کاتە من، دەگەڵ پاشناوی" کەریمی" لە شاری بانە ئاشنا بووم. کاتێک لە گۆنگرەی ٥ حیزب لە پاییزی ١٣٦٠ هەتاوی بۆ یەکەم جار بە خزمەت کاک هاشمی کەریمی کە بەڕێزیان ئەو کات ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوو، گەیشتم جارێکی دیکەش زایەڵەی پاشناوی "کەریمی" لە گوێمدا زرینگایەوە. لە ڕاستیدا دەگەڵ ئەوەی ئەو کات ئەمن بە هۆی ڕابردووی کورتی حیزبایەتیم کەم کەسم لە ناودارەکانی حیزب دەناسی، لە ڕێگای هاوڕێیەکی دێرینی حیزبی و لە نزیکانی خۆم، ئاگاداری سەربردە و تیکۆشانی کاک هاشم و نەخش ورۆڵی بنەماڵەی بەڕێزی کەریمی لە جوڵانەوەی کوردستان و بە تایبەت کاریگەریی ئەو بنەماڵەیە لە حاند وشیار کردنەوەی کۆمەڵگای کوردەواری لە ناوچەکانی بانە و دەورو بەر، بۆ گەیشتن ئامانجی ڕەوای ئازادی و سەربەستی کوردستان، ببووم. هەرلەو سەروبەندەشدا شانازی ئاشنایەتی دەگەڵ گەورە پیاو وشۆڕشگێری ناوداری ناوچە کاک محمد کەریمی(قاقە) برا گەورە کاک هاشم، ئەو کەسەی کە کاتی خۆی لە پێناو ڕزگاری گەلی کورد و نیشتمانەکەی گەمەی بە بەندیخانە و ئەشکەنجەکەرانی ساواکی حکوومەتی شا کردبوو، پی برا. دوایی دەگەڵ کاک کەماڵ برازای کاک هاشم و کوری قاقە، بووین بە ڕەفیق. بۆم دەرکەوت کە کوردایەتی

و پاشناوی" کەریمی" لە شاری بانە دوو ناوی وەها ئاوێتە و موتوربە بە یەکن کە جیاکردنەوەیان لە یەکتر نە تەنیا محاڵ، بەڵکوو جێگای بیرکردنەوە نەبوو. بۆم دەرکەوت کە کوردایەتی و کەریمی لەو مەڵبەندە نە تەنیا تەواوکەری یەکترین، بەڵکوو ئەو بنەماڵەیە یەکێک لە کۆڵەکەکانی حیزبی دێموکڕات و مەکۆ ئەویندارانی ڕیگای پڕ لە شانازی کوردایەتی و ئەو شوورە پۆلایینەی کوردستان بوون کە قەت درزیان هەڵنەگرت.

ئەو کاتەی من دەگەڵ کاک هاشم ئاشنا بووم، بەرێزیان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی بانە بوو، لە سەراپا و سیمای کاک هاشم کوردایەتی و شۆڕشگێڕی دەباری، کوڵەباڵیک دەبەر، دەمانچەیەکی چاردەخۆر بە قەدەوە. لە کۆنگرەی ٥ی حیزبدا منیش شانازی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزبم پێبڕا و مەجالی ئەوەم بۆ پەیدا بوو کە زیاتر و باشتر لە نزیکەوە و لە ئۆرگانێکدا، کاک هاشم بناسم.

دواتر باشترم بۆ دەرکەوت کە، کاک هاشم بە فیداکاری ودەربەدەر بوونی زۆری لە پێناو ئامانجە سیاسییەکانی حیزبی دیموکڕاتدا سەلماندبووی کە کەسێکی بە بڕوا و قایمە و هەر ئەوەش وایکردبوو کە ببێتە سیمایەکی ناسراوی دیموکرات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و خەڵکی کورد لە زۆربەی ناوچەکانی کوردوستان کاک هاشمیان وەک داکۆکیکارێکی ڕاستەقینە مافەکانی خۆیان و بە میراتگر و درێژەدەری ڕێگای پڕ لە شانازی شەهیدانی کوردستان دەناسی.

کاک هاشم یەکێک لەو کادرانەی ڕێبەری حیزب بوو کە وەرگرتنی پلەی ڕێبەریی وەک ئەمانەت و ئەرکێکی نیشتمانی وەردەگرت، ئەو سەرەڕای ڕێزی بۆ وشەی "پلە" لە ناو حیزبدا، بەڵام هەمیشە پێوابوو کە پلەی تەشکیلاتی و سیاسی لە حیزبێکی سیاسیدا کاتێک مانای ڕاستەقینەی خۆی دەبەخشێ کە وەرگرتن یان پێ بەخشینی پلە دەگەڵ لەبەر چاو گرتنی بەرژەوەندی گەل و حیزب ئاوێتە بەیەک بن. ئەو هەمیشە خۆی لە کەڵک وەرگرتنی خەراپ لە پلەی تەشکیلاتی پاراست و قەت پلەی تەشکیلاتی و پێگەی ڕێبەری نەکرد بە شوێنی سات و سەودای سیاسی، بۆیە هەموو کات وەک ڕێبەرێکی بێ تەوقوع، خاکەرا و خاوێن هەم کەسایەتی خۆی پاراست و هەم بوو بە جێگای ڕێزی هەموان.

ئەوەندەی ئەمن لە کۆبوونەوەکانی ڕێبەریدا سرنجی شیوەی بیر کردنەوە و بڕیاردانی کاک هاشمم بۆ مەسەلە

جۆراوجـۆرە سیاسـی و تەشـکیلاتییەکاندا دەکـرد، بـۆم دەرکەوت کە بەرێزیـان لە بڕیـار و بیرکـردنەوەدا تەواو سەربەخۆ بیر دەکاتەوە و هیچکات وەبەرچاو گرتنی بەرژەوەندی و مەسلەحەتی شەخسی و جیناحی رەنگیان بەسەر بڕیارەکانی بەێزیاندا، هەست پێ نەدەکرا و نەدیتران.

کاک هاشم خەسلەتی کوردانە و نەتەوەیی بەهێزی هەبوون، یەکێک لە ڕێبەرانی حیـزب بـوو کە سنووری دەستکردی جوغرافیـایی قەت کـاریگەریی لەسـەر هەسـتی نەتەوەیـی ئەو، نەکـرد. گرینگتـرین شت لای بەرێزیـان خەبـات بـۆ ئازادی گەل و رەزگاری نیشتمان بوو، دانەنانی فەرق و جیاوازی لە نێـو خەبـاتکـاری بەشـەکانی دیکە کوردوسـتاندا پێگەیەکی پڕ لە رێز و خۆشەویستی لە نێو زۆربەی هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردستان بە تـایبەت یەکیەتی نیشـتمانی کوردوستاندا بۆ کاک هاشم پێـک هێنـابوو، ئەو رێـز گـرتنە زۆر جـار لە شـۆخییەکانی نێـوان شـەهید د. قـاسملوو و رێزدار مام جەلالدا رەنگی دەداوە، بە جۆرێک کە زۆر جـار بەرێـز مـام جەلال بە شـەهید دکتـۆر قـاسملوی دەکـوت، ئەگەر باش رێزی کاک هاشم نەگرن، یەکێتی نیشتمانی لێتان دەستێنێ و رێزی لەسەر چاوان دادەنـێ. کەم رێبەری زیندوو کورد هەبوونە کە ببن بە هەوێنی شاعیرانی کورد، بەڵام کەسایەتی بەرزی کـاک هاشـم هەوێنـی یەکێک لە هەڵبەستەکانی شاعیری پایەبەرزی کورد شێرکۆ بێکەسە. بێگومان ئەگەر بـاڵای کەسـایەتی کـاک هاشم بە بەرزایـی چیاکانی کوردوستان نەبایە، نەدەبوو بە هەوێنی گەورە شاعیری نەتەوەیی کوردوستان.

با لە پەراوێزی بیری نەتەوەیی و نەناسینی سنووری خەباتدا ئاماژە بە شتێک بکەم کە کـاک هاشـم شـاری بـانە و مەڵبەندەکەی لە هەموو شوێنێک خۆشتر دەویست و زۆر جـار ئەگەر بە نـاحەقیش بـایە وردە شـەڕێکی لەسـەر هەر دەکرد.

کاک هاشم چەپێکی کورد بوو. لەرێزبەندی فکری نـاو حیزبـدا بەرێزیـان بە لایەنگری لە جینـاحی چەپـی حیزبـدا پێناسە دەکرا، ئەو لەناو حیزبدا بە لایەنگری لە بیری چەپ و یەکسانی کـۆمەڵایەتی ناسراوە، بەڵام بیـری چەپ بـۆیە لای ئەو بـایخی تـایبەتی هەبـوو چـون پێوابـوو ئەو بیـرە دەتـوانێ ببـێ بەپردەبـازێکی جێگـای متمـانە بـۆ پەڕانـدنەوەی قۆنـاخی خەبـاتی پـڕ تەنـگ وچەڵەمەی گەلـی کوردسـتان بـۆ کەنـارێکی ئـارام و پێـک هێنـانی کۆمەڵگایەکی دادپەروەر و یەکسان بۆ هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگای کورد.

کاک هاشم وەک کوردێکی چەپ هەرچی لەدەستی هات بۆ گەشە و بەرەوپێش چوونی خەباتی نەتەواویەتی لە ناو حیزبی دیموکرات وەک یەکەمین حیزبی نەتەوەیی لە کوردستان وئاڵا هەڵگری ئەو بیرە، کردویە. خەباتی نەتەوەیی کورد ورزگاری نیشتمان بۆ کاک هاشم لەسەرووی هەموو بیرو ئیدەئۆلۆژێەک بووە و هەیە. رێکخراوی چەپ، بە ئیدئۆلۆژی خەستی چینایەتی، لەمەیدانی سیاسی ئێران و کوردستاندا کەم نەبوون، بەڵام ئەوەی کە کاک هاشم سەرەڕای چەپ بوونی بەڵام بۆ یەک چرکەش بیری بۆ لای هیچ رێکخراوێکی دیکە غەیری دێمۆکرات نەچوو، نیشانەی نەتەویی و دیموکڕات بوونی بەرێزیانە.

کاک هاشم یەکێک لە رێبەرانی خاوەن خامەی رۆژهەڵاتی کوردوستانە. کاک هاشم جگە لەوەی کە بە دەیان ساڵە بە وتارە پڕ ناوەڕۆکەکانی لاپەڕەکانی راگەیاندراوەکانی حیزبی دیموکڕاتی رازاندۆتەوە و هەموو کاتێک هەوڵیداوە کە لە تویێ وتارەکانیدا ئەرکی روناکبیر و رێبەرێکی شوڕشگێر بە جێ بگەیەنێ و لە رێگای روونکردنەوەی کۆمەڵانی خەڵک و هاندانیان بۆ خەبات و بەرخۆدان جێ پەنجەی خۆی لەو بارەوە بۆ مێژوو تۆمار بکا، هاوکات هەمیشە هەوڵیداوە وەک کەسایەتێکی سیاسی و رووناکبیرێکی واقیع بین و راستگۆ لە دژی خورافە پەرەستی و توند ئاژۆیی ئائیینی لە کوردستاندا خەبات بکا و لە رێگای کتێب و پەرتوکە پڕ ناوەرۆک و بە بایخەکانی خزمەتێکی گەورەی بە ناساندن و کز کردنی زیاتری خورافە پەرەستی و بڵاو کردنەوەی بیری بە ئاشتی ژیان کردوە.

گەلێکن ئەو تایبەتمەندیە گەورانەی کاک هاشم، کە بۆیە دەبن بە دەیان و بگرە سەدان لاپەڕەیان لەسەر بنوسرێ بەڵام مەجالەکان بەرتەسکن بۆیە تەنیا دەتوانم بڵێم کە کاک هاشم یەکێک لە رێبەرە هەرە خۆشەویست، خۆنەویست، خاکەڕا، مامۆستا، تێگەیشتوو، خاوەن قەڵەم، روناکبیر، دەست و داوێن پاکی ... جوڵانەوەی رەوای گەلی کوردستان بووە و هەیە و گەلی کورد و قوتابییەکانی قەت گەورەیی، فیداکاری بەرێزیان فەرمۆش ناکەن و هەمیشە وەک کەسێکی جێگای هیوا چاوی لێدەکەن و جێگای ناو دڵ و قەلبی هەمووماننە. تەمەنی درێژ و قالبی ساغ بۆ بەرێزیان ئاواتە خوازم.

****

چەند پەیڤێک سەبارەت بە زاتێکی پاک

هاشم ڕۆستەمی

تا ئەم ساڵانەی دواییش لە ناو کۆمەڵی کوردەواریدا ئەوە باو بوو کە دەیان گوت "کورد مردوو پەرستە". بەو مانایە کە کاتێک باسی چاکە و پیاوەتی و بەخشندەیی و زانایی کەسێک دەکرا کە ئیتر لە ژیاندا نەدەما. کاتێک بە ڕێزەوە یادی دەکراویەوە کە بۆ خۆی لە ژێر گڵدا بوو.

بە خۆشیەوە ئەم دیاردەیەش وەک زۆر دیاردەی دیکە، ئاڵ و گۆری بە سەدا هاتووە و ئەو قالبەی پێشووی شکاندوە. ئەوە چەند ساڵێکە لە کوردستانیش وەک هەموو وڵاتانی پێشکەوتوو، ئەم ڕەوتە دەستی پێ کردووە کە کەسایەتیە جۆراو جۆرەکانی کۆمەڵگا کە بە شێوەیەک لە شێوەکان، شوێن پەنجەیان لە سەر ڕەوتی ڕوداوەکان و بەرەوپێش چوون و داهێنان و گەشەی کۆمەڵگادا دیارە، هەر لە سەردەمای ژیانیاندا ڕێزیان لێ دەگیردرێ. ئەم ڕەوتە ئەگەرچی هێشتا لە کوردستان لە سەرەتای ڕێگەی خۆی دایە و زۆر گشتگیر نیە و نەهادینە نەکراوە، بەڵام دیسانیش دەکرێ وەک دەستپێکی باش بنرخێندرێ. جێی خۆشحاڵیە کە ئەم ڕەوتە مرۆڤدۆستانەیە حیزبی دێموکراتی کوردستانیشی گرتۆتەوە و لەم چەند ساڵەی دواییدا، بە شێوەی مومکین ڕێز لە سێ کەسایەتی دیاری نێو ریزکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان گیردراوە. بەم بۆنەوە چەند ساڵ بەر لە ئێستا لە وڵاتی نۆرویژ، لە لایان تێکۆشەرانی دێموکراتەوە، ڕێز لە خەبات و تێکۆشانی مامۆستا عەبدوڵلا حەسەن زادە گیردرا، دواتر لە

ناوەندی حیزب بۆ ڕێز گرتن لە خەبات و تێکۆشانی بەڕێز کاک جەلیل گادانی بەرنامەیەکی شایستە بەڕێوە چوو. ئەمسالیش لە شاری لەندەنی وڵاتی بریتانیا، ڕێز لە کەسایەتی زاتێکی پاک گیرا. کەسایەتیەک کە بەشی هەرە زۆری تەمەنی خۆی بۆ ڕزگاریی کورد و کوردستان تەرخان کردوە و ئێستاش ڕێبواری شێلگیری ئەو ڕێگە پڕ لە هەوراز و نشێوەیە. بەڵی! کاک هاشم کەریمی ئەو کەسایەتیە بەرز و بەڕێزەیە کە شایانی ڕێز گرتنی نەتەوەکەی خۆیەتی. ئاخر ئەویش هەروەک باس کرا، بەشێ هەرەزۆری تەمەنی خۆی بۆ خزمەتی نەتەوەکەی خۆی تەرخان کرد و بە دەیان ساڵ، گیان لە سەر لەپی دەست وەک یەکێک لە ڕێبەرە بە تواناکانی بزووتنەوەی نەتەوایەتی خەڵکی کوردستانی خۆر هەڵات دەور و ڕۆڵی هەبوو.

بێ گومان هەم لە بەرنامەی ڕێز لێنانەکەو هەم دواتریش کەسانی بە توانا و ساحەب نەزەرتر لە من، لەم بوارەدا لە سەر کاک هاشم دواون و وتاریان بڵاو کردۆتەوە، بەڵام منیش وەک ڕێز گرتن لە کەسێک کە لە چەند بڕگەی ژیانی سیاسیمدا ڕۆڵی مامۆستایەتی بۆم هەبووە بە ئەرکی سەر شانی خۆم زانی کە ئەگەر بە کورتییش بێت ئاور لە چەند لایەنی تواناکانی کاک هاشم بدەمەوە.

کاک هاشم کەریمی، یەکێک لە تێکۆشەرانی ماندووی نەناسی بنەماڵەی خەباتکار و نیشتمانپەروەری کەریمی لە شاری بانەیە. بنەماڵەیەک کە بە سەر و ماڵ، خۆیان بۆ خزمەتی بزووتنەوەی نەتەوایەتی خەڵکی کوردستان تەرخان کردوە و لەم بوارەدا نە لە گیانیان و نە لە ماڵیان دریغیان نە کردوە. هەر ئەوش وای کردوە کە بنەماڵەی کەریمی بە شێوەیەکی گشتی نەک هەر خۆشەویستی خەڵکی بانە و دەوروبەرن، بەڵکو بۆ تێکۆشەرانی دێموکرات و سەرجەم خەمخۆرانی ڕزگاری کورد و کوردستان بونەتە سیمبولی فیداکاری و خۆراگری و لێ فێر بوون. ئەو بنەماڵە بەڕێزە ئەگەر چی لە ڕەوتی بەردوامبوونی خەبات و تێکشاندا بەشێکیان ناچار بوون ڕێگەی غوربەت بگرنە بەر و لە وڵاتەکانی فینلاند، سوئێد، ئەمریکا و بریتانیا نیشتەجی بن، بەڵام هەر ئێستاش کەسی زۆر بە توانا و دلسۆزیان لە ریزی هەرە پێشەوەی ڕێبەرایەتی بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی خۆرهەڵاتی کوردستاندا خەریکی خەبات و تێکشانە.

کاک هاشم کەریمی کە ئێستا چەند ساڵێکە نیشتەجێی وڵاتی بریتانیایە، کەسایەتی هەرە دروەشاوەی ئەو بنەماڵە خەباتکارەیە. هەروەک باس کرا، ئەو ساڵانێکی زۆر لە لوتکەی بەرپرسایەتی و ریزی هەرە پێشەوەی بزوتنەوەی

ڕزگاری خوازیی خەڵکی کوردستانی خۆرهەڵاتدا بوو. ئەو یەکێک لەو ئەندام دەفتەری سیاسیانە بوو کە خەباتێکی فرە ڕەهەندی گرتبۆ بەر. بەو مانایە کە لە لایەک وەک ئەکتەرێکی چالاکی سیاسی بە گژ سیاسیەتی داگیر کەرانەی کۆماری ئیسلامیدا دەچۆوە، لە لای دیکەش بەردەوام بۆ پێگەیاندنی کادری دیکەی سیاسی و تەشکیلاتی لە هەوڵ دا بوو. کەم نین کەسانی وەک من کە لە لای ئەو مامۆستا دلسۆزە سامیان لە قەڵەم و نوسین شکاوە و دوور و نزیک بە ڕێچکەکەی ئەو دەڕۆن.

لە مێژ بوو کە ناوی کاک هاشم کەریمی لە نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتدا ویردی سەر زمانان بوو. منیش دوور و نزیک شانسی ناسین و بە خزمەت گەیشتنی ئەوم، چەند جارێک بۆ ڕەخسا بوو، تا سەرئەنجام قەدەری سیاسی کاک هاشم کەریمی و بەشێکی بەرچاو لە کادر و پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات لە دۆلی قەڵاسەید جێگر بوین.

لە گۆنگرەی ٩ی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕێبەرایەتی شۆرشگێردا کاتێک وەک ئەندامی ڕێبەری هەڵبژێردرام، شانسی ئەوەم زیاتر بوو، تا پتر و زۆرتر لە نزیکەوە کاک هاشم کەریمی بناسم. ئەوکاتیش ناو براو ئەندامی دەفتەری سیاسی بوو.

لە یەکەم کۆبوونەوە یا بڵێین پلنۆمی کومیتەی ناوەندیدا، ڕوانگە و نەزەر و بۆچوونەکانی کاک هاشم زۆر سەرنجیان ڕاکێشام و شانازی زۆرترم بە حیزبکەمان کرد کە کەسانی ئاوا شارەزا و وردبین و خاوەن نەزەر و لێکدانەوە لە ڕیزی هەرە پێشەوەی دان.

پێم باشە لەم دەرفەتە کەڵک وەرگرم و پەنجە بۆ چەند تایبەتمەندی بەرچاوی کاک هاشم ڕادێرم.

- ئەو نووسەرێکی بە توانا و لێ هاتوو بوو. هەم بۆ ڕادیۆ دەنگی کوردستانی دەنووسی و هەم بۆ ڕۆژنامەی کوردستان. بەڵام با بۆ شۆخیش بێ ئەوشی لێ زیاد بکەم کە دەست خەتی ئەو بە هەموو کەس نەدەخوێندرایەوە، جار جار بۆ خۆشی لە گەڵ خوێندنەوەی نوسینەکانی خۆی کێشەی هەبوو، بەڵام بە خۆشیەوە کاک عەلی سوسەنی کە خوارزای بوو، هیچ گرفتێکی لە گەڵ نووسینەکانی کاک هاشم نەبوو، هەر ئەویش لە بەشی ڕاگەیاندندا، وتارەکانی تایپ دەکردن. با هەر لەم بەشەدا ئاماژە بەوەش بکەم کە کاتێک کاک هاشم بەرپرسی ڕادیۆ دەنگی

کوردستان بوو، منیش بۆ ماوەی زیاتر لە ساڵێک وەک ئەندامی ئەو کۆمیسۆنە لە خزمەتی دابووم و زۆری لێ فێر بووم. لە بیرمە یەکەم جار کە وتارم بۆ رادیۆ دەنگی کوردستان نووسی، دەبوو کاک هاشم پێی دابێتەوە. وتارەکم دایە و دوای ماوەیەک وێیدامەوە. بەڵام ئەوەندە خەت خەت کرا بوو، ئەوەندە ژێر و نووس و تەنیشت نووسی لێ زیاد کرا بوو، وتارەکەی خۆمم نەدەناسیەوە. بەم شێوەیە کاک هاشم دەستی گرتم تا لە پەنا خۆی هاشم - یکی دیکەش لە گەڵ شێوە نووسینی وتاری رادیۆیی ئاشنا بکات. کاک هاشم مامۆستایەکی باش و منیش وێ دوچوو قوتابییەکی باش بوبێتم بۆیە زۆری نەخایاد کە چیتر ئەو وتارەکانی منی کۆنترۆڵ نەدەکردن و لێم دڵنیا بوو.

ئەو زاتە بە شێوەیەکی سەر سوور هێنەر گیرۆدەی خوێندنەوە و متالەعە بوو. هەر کاتێک ئەوت دیتبا کە بەرەو شوێنی کاری رۆژانەی دەچی، دەت دیت کە ئەوە یەک یا دوو دانە کتێبی لەبن هەنگەڵ دان. لەهەر دەرفەتێک کە بۆی هەڵکەوتبا ئەوە دەستی بە خوێندنەوە دەکرد. هەر ئەوش بوو کە ناوبرا شارەزاییەکی زۆری لە سەر مێژوو، جوگرافیا، ئەدبیات و زۆر لایەنی دیکە هەبوو. کاتێک لە رابردووی ولاتان دەدوا، وەها دەچووە نێو کون و کەلەبەری ژیان و بەسەر هاتی ئەو ولاتانە، دەتگووت هەر لە سەرەتاوە ئەو ولاتەی بۆ خۆی دروست کردوە، کاتێک باسی جوگرافیا و هەڵکەوتەی ئەو ولاتانەی دەکرد وەک ئەوە وابوو کە بۆ خۆی نەخشەکەی دارشتبتن. خۆ ئەگەر لە ئەدبیاتیش دەدوا، ئەو هەر ئەوەندە بەسە کە بڵێم بۆ خۆی ئەدیبێک بوو.

شارەزایی و قوڵ بوونەوە لە ژیاندا کاک هاشمی وا لێ کردبوو کە بە هەمووجۆرێک و بە هەموو وجودە لە ناعەداڵەتیەکان ژیان و سەردەم تێگەیشتبوو، هەر بۆیەش سەرسەختانە بۆ داد پەروەریی کۆمەڵایەتیش هەوڵی دەدا و لایەنگری چینی هەژار و کەم دەرئامەدەی کۆمەڵگای کوردەواری بوو. لای ئەو خەباتی رزگاریخوازی کاتێک ئامانجەکانی خۆی بە باشی دەپێکی کە تێکەل بێت لەگەڵ خەبات بۆ دابین کردنی عەداڵەتی کۆمەڵایەتی.

ژیان و خەباتی دەیان ساڵەی کاک هاشم کەریمی زۆر لەوە پتر هەڵدەگرێ کە من بتوانم لە چەند لاپەرە نوسیندا بینرخێنم، ئەم چەند دێرەشم هەر وەک ئەمگێکی چووک لە بەرامبەر ئەو خەرواره لە خزمەتەکانی ناوبراودا نووسین، ئەگینا قەڵەمی من لەهەمبەر کەسایەتی ناوبراوەدا کۆڵەوار و دەستەوەستانە.

لە قولایی دڵەوە ریز دەگرم لە خەباتی دەیان ساڵەی رێزدار هاشم کەریمدا

کاک هاشمی کەریمی لە چوار وێنە دا

حەسەن حاتەمی

لە چەند رۆژی رابردوودا، رێز لە خەبات و تێکۆشانی یەکێکی دیکە لە خەباتکارانی نەتەوەکەمان لە وڵاتی ئینگلستان گیرا. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بە تەشویقی تێکۆشەرانی و ژن و پیاوی خۆی لە هەموو رەدەکاندا، و کۆڕیاد گەلێک، رێزگرتنی لە تێکۆشەرانی بە زیندووی کردە باو.

بەڕێز کاک هاشمی کەریمی- کە نوێترین کەسە بەخۆشییەوە رێزی لێگیراوە- سیمایەکی گەلێک ناسراوی نێو بزووتنەوەی کورد بەگشتی و رۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی و لەنێو حیزبی دێمۆکرات دا، تایبەتی ترە. ناسیاوی من لە گەڵ ئەو بەڕێزە لە چوار وێنەدا:

وێنەی یەکەم:

هاوینی ساڵی ١٣٧٣ ی هەتاوی (١٩٩٤) ی زایینی بوو. لە کتیبخانەی گشتیی قەڵای حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی ئەوکات، خەریکی کاری رۆژانە و ئەرکی حیزبی لە کتێبخانە بووم. لە دەرەوەی وڵات را، دەستەیەک

رۆژنامە، مانگنامە و وەرزنامەی حیزب و ریکخراوەی سیاسی و رووناکبیرییەکانی کوردی و ناکوردی لە دەرەوەی وڵات ڕا هاتبوون. وێڕای دانانیان لەسەر پێش کورسی(میز) یەکانی موتاڵا، چاوێکیشم پێدا دەخشاندن.

بڵاوکراوەی "راه کارگر" لەدواین لاپەڕەکەیدا، نووسراوەیەکی کورتی وەک سەرنج لە چوارچێوەیەک هاویشتبوو کە سەرنجی منی راکێشا. لە چەند دێر دا، سەبارەت بە وەزعی تێکۆشەرێکی رێی ئازادی و هاوڕێیەکی سەردەمێکی خەباتی زۆر سەخت و دژواری ساڵەکانی ١٣٦٠ هاتە ١٣٦٣ ی هەتاویم بوو. خێزان و سێ یا چوار منداڵی هەبوو. هەتا بڵێی مرۆڤێکی باش و هێمن و لەسەرەخۆ و پتر خولیای ئەدەبی راستەقینە (رێئالیستی) بوو. ئەو بە خاو و خێزانەوە لە تورکیە را دیپۆرت کرابۆوە. بە زەحمەت و خەرجێکی زۆر، لە دانەوەی بە ئێران خۆیانی قوتار کردبوو. لە قەڵا سەیدە زۆر بەڕێزەوە، حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران- رێبەرایەتیی شۆڕشگێڕ- وەخۆی گرتبوو.

دوو، سێ فۆتۆکۆپیم لە نووسراوەکە هەڵگرت کە تێیدا نووسرابوو: کاک پیرۆتی ئەسکەندەری کە دیپۆرتی ئێران کراوەتەوە، تێکۆشەرێکی سیاسییە و گیانی لە مەترسی دایە. ئەوە بەڵگەیەکی باش بوو بۆ ناوبراو و بنەماڵەکەی، کە دەنگیان وەهیچ جێگایەک رانەدەگەیشت. ئەو بەڕێزە لە هەوڵدانی بۆ چوونەدەرەوەی زید و نیشتیمانی- لەبەر تووش نەبوونی زیندانی و شکەنجە و ئازار- ئەو رێگا نابەدڵەی هەڵبژارد و زۆریشی تێدا، زەرەرمەند بوو. ئێستا کە ئەو دێڕانە دەنووسم نە کاک پیرۆت لە ژیان دا، ماوە و نە خێزانەکەی بەداخەوە. — یادیان بەڕێز بێ-

چوون بۆ قەڵا سەیدە لەنێو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران را هەتا پێش ساڵی ١٣٧٤ بە سەردان و میوانیش زۆر زەحمەت و دژوار بوو. چوونکە "بایکۆت" توندیان لەسەر حدکا - ر.ش. دانابوو.

دوو هاوڕێم کاک رەزا محەممەد ئەمینی و باقی حاجی کەریمی (خاڵە باقی) یادی بەڕێز بێ و من کە ماوەیەک ئەندامی تەشکیلاتی نهێنی بوون و لەگەڵ ئەمر کاک دکتور سادقی شەرفکەندی و سکرتاریا لە پێوەندی دابووین و دوای چەرمەسەری، ماوەیەک زیندانی بوونی من و زەحمەتیکی تاقەت پڕوکێن بووینەوە، پێشمەرگە، ئەوە بڕیارەی حدکامان بەدروست نەدەزانی و بێ پڕینسیپیێشمان دەکرد و سەردان و چاوپێکەوتنمان لەگەڵ تێکۆشەرانی حدکا ر.ش. دەکرد. بۆیە فۆتۆکۆپییەکانم هەڵگرت و کەڕەی بەیانی بەرەو رانیە و دواتر قەڵا سەیدە چووم.

لە پرسگەی ڕێبەرایەتی حورمەتێکی زۆریان گرتم و کەسێک لە گەڵم هات بۆ لای کاک پیرۆت. لە گۆڕەپان(مەدیدان) نێکی چووکە لە بن دارێکی گەورە چادرێکی بۆری مەیلەوزەرد هەڵدرابوو. چەند کەس دەچوونە نێو چادرەکە، کە یەکێان کاک پیرۆت بوو. چاومان بە یەک روون بۆوە. بەپەلە مەسەلەکەم لەگەڵ باس کرد و فۆتۆکۆپییەکانم دایە. هەم لە دیتنم زۆر خۆشحاڵ بوو و هەم نووسراوەی فوتۆکۆپییەکانی زۆر بۆ گرینگ و پێویست بوو.

دەمویست بگەڕێمەوە، سێ کەس گەیشتنە لای چادرەکە. کاک پیرۆت منی ناساند. یەکێ لەوان مرۆڤێکی تاڕادەیەک باڵابەرز، بە جلوبەرگی جوانی کوردی، بەخۆوە، سمێلی بە وێنەی گابریل گارسیا مارکزی- نووسەری گەورەی کۆلۆمبایی- رەش و پڕ و شۆڕبۆوە، دەمانچەبەقەدەوە، بە گەرمی و پێکەنینەوە، دەستی بەهێز و گەرمی لەنێو دەستم نا و بەخێر هاتنی کردم. ئەو بەڕێز کاک هاشمی کریمی بوو کە بۆ یەکەم جار، رووبەروو دەمبینی و قسەم لەگەڵ کرد. ئەو رۆژە مامۆستای کلاسێکی سیاسی بوو.

وێنەی دوویەم:

بەهاری ساڵی ١٣٧٦ ی هەتاوی بوو. یەکەمین بەهاری یەکگرتنەوەی حدکا و حدکا(ر.ش.) بوو. ئەو یەکگرتنەوەیە، بە یەکبوونی بنەماڵەی دێموکڕات و تێکەڵبوونەوەش ناوی دەبرێ. لە قەڵای دێموکرات لە بەشی ئاموزشی حیزب دەورەیەکی سەرەتایی سیاسی یا کادر بەڕێوەدەچوو. یەکەمین دەورە بوو کە حدکای – تا رادەیەک یەکگرتوو- لە یەک حیزب و پێکەوە لەو دەورەیەدا، بەشدار بوون. کاک سمایلی بازیار بەرپرسی کۆمیتەی ئاموزش بوو. سەرپەرستی بەڕێوەچوونی کلاسەکانی دەورە بووم. پێویست بوو لەگەڵ ژمارەیک مامۆستا بۆ وانە ئەسڵی و کۆنفرانسەکانی خولەکە قسە بکەم.

ئەمجار بە پێچەوانەی وێنەی یەکەم، لەگەڵ کاک هاشم کەریمی نەتەنیا ئاشنا بووین، بەڵکوو و تا رادەیەکی زۆر هاوبیری فیکری جیا لە رەهەندی بەرنامە و پێڕەوی حیزبیش بووین و ناسیاومان پتر بوو. لە ماوەیەکی کەمی پێکەو ئاخاوتندا، هەستم دەکرد لەمێژساڵە دیناسم. لەگەڵم باس کرد و ئەوەیش هەستی خۆی هەروا، دەربڕی.

هەرچەند خەریکی ئامادەکاری بۆ چوونی دەرەوەی زید و نیشتیمان بوو؛ بەڵام لە کۆنفرانسێکی ئەم دەورەیەدا،

بەشداری چالاکانەی هەبوو. کاک هاشم بەهۆی متاڵای زۆر و شارەزایی لەسەر چەپ و ئیسلامی سیاسیی، باسێکی چڕوپڕی لەسەر چەپ و ئاڵوگۆڕەکانی جیهان کرد. ئەو دەورەیە یەکێک لەبەنێورۆکترین و پڕ باسترین خولەکانی ئامووزشی دوای یەکبوونەوەی دێمۆکڕاتەکان بوو. زۆری نەخایاند کاک هاشم و بنەماڵە بەڕێزەکەی لە باشووری کوردستانەوە بەرەو هەندەران رۆیشتن وپاشان لە وڵاتی ئینگلیستان نیشتەجێ بوون.

وێنەی سێیەم:

ساڵی ٢٠٠٩ ی زایینی یادی ٢٠ ساڵی کارەساتی ویەن لە گۆرەپانێکی نزیک ناوەندی پارلمانی یەکیەتیی ئورووپا لە برۆکسێل- پێتەختی بلژیک- دەکرایەوە. ئەو کارەساتەی کە تێیدا، دکتور قاسملوو، کاک عەبدوڵلای قادری ئازەر و دکتور فازل رەسووڵ لەکاتی وتووێژ بۆ چارەسەری پرسی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی کە بە ئەمنییەتی- تێرۆریستی دەرچوون، تێرۆر کران و بە کاروانی نەمرانی رێی ئازادی و مافی نەتەویی کورد پەیوەست بوون.

ئێمە زیاتر لە ٥٠ کەس لەوڵاتەکانی سوئید و فینلەند را بە ئوتوبووس و ماشێنی جۆری دیکە- پاش ٢٥ سەعات رێگا برین- پێش دەست پێکردنی رێورەسمەکە گەیشتینە شوێنی مەبەست. کەسانی دیکەش بە فرۆکە و ماشین لە وڵاتەکانی دیکەی ئورووپایی و دوورتریش ڕا هاتبوون. نزیک ٢٠٠ کەس لە هاوڕێیان و دۆستانی حیزبی و ناحیزبی و ئەمگناسانی رێبازی شەهیدانی نەتەوەیی و نزیک ١٠٠ کەس لە میوان و کەسایەتییە کورد و ناکوردەکان، لە گۆرەپانەکەدا، ئامادە بوون.

یەکێک لە ئامادەبوان کاک هاشمی کەریمی بوو. ئەو لەگەڵ خانمی کارۆل پروونهووبێر نووسەری کتێبێک سەبارەت بە د. قاسملوو بە هیممەتی و یارمەتی کاک مەولوود سوارە لە بریتانیا را هاتبوون. بۆ جاری سێیەم دیدارمان نوێ کردەوە. ئەوجار هەردووکمان پەڕیوەی هەندران بووین. بەڵام لە خەبات و هەوڵدان چالاک و دڵ پڕ لە هیوا وەک زۆر کەس لە تاراوگە تێدەکۆشاین.

وێنەی چوارەم:

هاوینی ٢٠١٦، لە ئوپسالای سوئێد و لەکاتی ناشتنی یاد بەڕێز حاجی رئووفی کەریمی برا گەورەی دا، بە خزمەت کاک هاشمی کەریمی گەیشتمەوە. لەقسەکانی سەرگۆڕی برا لەدەستچووەکەی باسی کرد کە: ئەو برایەی لەخۆبوردووییەکی زۆری نیشان داوە و پشتوانی لە بزووتنەوەی کورد بە بڕوایەکی پتەو، بەردوام و ئارام، بە نەدیاری کردوە.

ئاماژەی کاک هاشم بە شتێکی ژیان و بەسەرهاتی کاک رئوفی کۆچ کردووی زۆر جێی داخ، جەوهەرەکەی ئەوە بوو کە فیداکاری ئەو بۆ بنەماڵەکەی لەبواری ئابووری و ژیان و گوزرانیان و پشتگیری کاک هاشم لە خوێندنی زانستگایی لە تاران کە ئەوکات زۆر دژوارتر و سەخت تر لە ئێستا بوو. هەروەها زیندان، شکەنجە، ئاواریی و تاراوگە نشینی مامە رئوف لەوپێناو ئازادی نەوەیی؛ بەشێکی بچووک لە تایبەتمەندییەکانی ئەو مرۆڤە خۆنەویستە بوو. - یادی بەڕێز بێ.

هەروەها لە رۆژانی پرسە و سەرخۆشی مامە رئوفدا- کە خەڵکێکی زۆر بە پەرۆشەوە بەشداری بوون- کاک کەماڵ کەریمیش لە کوردستان را هاتبوو بۆ ئوبسالا. بە هیممەتی کاک سەعید بیگ زادە و هاوڕێی مامۆستا ئاشق لە ئۆپسالای سوئێد جاریکی دیکەش، لەگەڵ کاک هاشم کەریمی دیدارمان نوێ کردوە و چاومان بە کاک کەمالیش روون بۆوە.

ئەمجارە لە ماوەیەکی کورت دا، کە کەمێک یاد و بیرەوەرییەکانی رابردوو لە کاتی لاوی کاک سەعید بیگ زادە و سەفەری بۆ ناوچەی بانە هاتنە گۆڕێ، کاریگەریەکانی کاک هاشم و لەخۆ بردوویەکانی زینەب خانمی خیزانی و ئۆگری لاوان و کادر و پێشمەرگەکانی حیزب، لەگەڵ ئەو بنەماڵە بەڕێزە، زۆری جێگای سەرنج بوون، بۆمن. ئەو کردەوانە کاتێک تەمەن و زەمان مەودا بدەن، لە رۆژهەڵاتی کوردستان جارێکی دیکە بەشێوەی نوێ زیندوو بنەوە؛ زۆر بەسوود دەبن.

بیری ئازادیخوازی و ماف ویستی لە رۆژهەڵاتی کوردستان و لانی کەم لە ماوەی دوو تەمەنی ٥٧ ساڵەی پەهلەوییەکان و نزیک ٤٠ ساڵی کوماری ئیسلامیدا، پتر لە سێ وەچە و نەسل لەئارادا، بوە و هەتا گەیشتن بە سەربەستیش دریژی دەبێ.

کاک هاشم کەریمی کە کەسێکی تێگەیشتوو و پێگەیشتوو لە کۆڕی سەختی خەباتی دوو ریژیم سەرەڕۆی پەهلەوی دوویەم و کۆماری ئیسلامی دا، خزمەتی تەشکیلاتی، بیر و قەڵەم و مامۆستایەتی ئەنجام داوە و بەرپرسایەتیی هەرە سەرووی لە حیزبێکی گەورەی هەڵقولاوی نێو هەناوی کۆمەڵگەکەمان واتا حیزبی دێموکراتی کوردستان بوە، هەم زۆر جێی شانازییە و هەم وانەی زۆرن بۆ لێ فێربوون، پێیە.

بەڕێز کاک هاشم کەریمی، پیری بە تەدبیری نزیک ٦٠ ساڵ خەباتە. تەمەنی خۆی، زینب خانمی رەسووڵ پەنای خێزانی و ئەولادەکانیا، بەڕێزان: بەیان خانم، سۆران، گۆران و بابان درێژ و هەموویان سڵامەت، و بە ئاواتەکانیان شاد بن.

بەڕێزەوە: حەسەن حاتەمی

****

بۆ کاک هاشمی کەریمی زۆر بەرێز

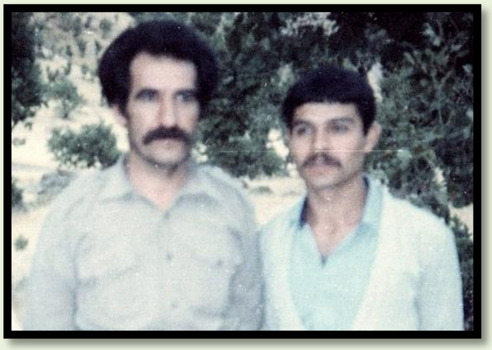

مەولوود سوارە

لەسەرەتادا سوپاس بۆ برای بەرێزم کاک رەحمان نەقشی کە ئەم چەند دێر رێزلێنانەی من سەبارەت بەهاورێی بەرێزمان کاک هاشم کەریمی لە نامیلکەی رێزلێنان دا گونجاند.

دێسەمبەری سالی ١٩٨١ هەتاوی ئێمە پێشمەرگەکانی هێزی شەهید ئاوارە بەمەئموریەت نێردرابووینە ناوچەی بانە، لەگەڵ پێشمەرگەکانی هێزی شەهید پێشەوا بۆ یارمەتیدانی دانی هێزی شەهیدانی وێردی. بەداخەوە هەرلەو مەئموریەتەدا سەروان ئەحمەد جاوید فەر ناسراو بە (کاک هەژار) لە ١٢ی دێسەمبەری ١٩٨١ شەهید بوو، من لەو مەئموریەتەدا لەگەل بەرێز کاک هاشم کەریمی ئاشنا بووم. ئەو کات بەرپرسی کۆمیتەی شارستانی بانە بوو، کاک هاشم کلاوێکی گۆرباچۆفی لەسەرنابوو. لەنێو ئاپۆرای پێشمەرگەدا کە لەدەوری کۆببونەوە،هاتە لامان و ئێمەی بەخێرهاتن کرد،لەو ماوەیەدا کە ئێمە دێی زێویەمان بۆ دیاری کراو و لەوێ نیشتەجێ بووین. هەرلەو مەئموریەتەدا چەند جارێکی تریش کاک هاشمم لە کۆخان و سیاومە و چەند شوێنیکی تری بانە دیتەوە. هۆگری و خۆشەویستیی زۆری پێشمەرگەو خەڵک بەنیسبەت بەرێزیان، زیاتر تامەزرۆی ناسین و نیزێکایەتی لەو مرۆڤە خۆشەویستەی کردم. بەلام دوای ئەو جارە تا ماوەیەکی زۆر، ئیتر من کاک هاشمم نەدیتەوە. تا ئەوەی چەند سال دواتر سەردانی دەفتەری سیاسیم لە گەورەدێ کردو لەوێ جارێکیتر بەخزمەتیان گەیشتمەوە. کاک هاشم ماوەیەک

بەرپرسی کۆمیسیونی کۆمەلایەتی حیزب بوو و بەرپرسی منیش بوو و هەر لەژێر نەزارەتی بەرێزیشیان پلەی تشکیلاتیم بەرز کرایەوەو کرام بە کادری درەجە چوار.

لەهەموو ئەو ماوەیە کە من بەرێزیانم ناسیوە و لەخزمەتیان دابووم تەنیا دەتوانم بڵێم کە کەم کەسم وەک بەرێزیان خۆنەویست،خەڵکی و خاکی، دڵسۆزو نیشتیمان پەروەر دیتووەو ناسیوە. لەکاری سیاسی و بەرپرسایەتیەکانی دا لەحیزبی دێموکرات تا ئەو جێگایەی بزانم و بیستبێتم خاوەنی قسەو نەزەرو رەئی خۆی بووە، ئەو وێرای باوەری قوولی پتەوی بە ئازادی و بەرابەریی مرۆڤەکان هەبوو. ئەگەر ڕۆژێک دەستی رۆیشتبایە و توانای بووبا، پێم وایە نەیدەهێشت هیچ زوڵم و زۆرێک لەسەر گۆیی ئەو زەمینە بمێنێ. کاک هاشم جێگای رێزە و خۆشەویستی هەموو دۆست و ئاشنایانیەتی و پێویستە و دەبێ هەموو ئەو خۆشەیستانەی کە لەخزمەت بەگەل و نیشتیمانەکەیاندا تێکۆشاون و زەحمەتیان کێشاوە رێزیان لێبگیردرێت.

من هەرچەند لەبۆنەی رێزلێنانەکە، کە رۆژی ٨ی جولای ٢٠١٧ لە لەندەن لەلایەن بنکەی رۆژهەلاتی کوردستان پێکهات، بەنوێنەرایەتی حیزب لەبریتانیا سوپاس و قەدردانیان بووم، لە کۆبونەوەکەش دا هەروەک عەرزی بەشداربووانم کرد و لێرەشەوە دووپاتی دەکەمەوە کە کاک هاشم راستە مڵک و ماڵی حیزبی دێموکراتە بەلام خۆشەویست و جێگای رێزی هەموو خەلکی کوردستان و بەتایبەت رۆژهەلاتی کوردستانە. خاتوو زێنەبی هاوسەری یارو پشتیوانی کاک هاشم بووە و لەشار و شاخ کێوەکانی کوردستان کاک هاشمی بەتەنیا بەجێ نەهێشتووە جێگای خۆیەتی سوپاسی بکەین و ئیجازەش دەخوازم هەرلێرەوە سوپاس و پێزانینی خۆم پێشکەشی مامۆستا و گەورەکانم هەریەک لەبەرێزان کاک حەسەن رەستگار و مامۆستا عبدالله حەسەن زادە و سمایل ئاغای ئاغا مەجیدی بکەم کە بەدەنگمەوە هاتن و بانگێشتنەکەیان قبول کردم و لە رێورەسمەکەدا بەشدارییان کرد.

هیوای لەشساغی و سەلامەتی بۆ کاک هاشم ئاواتە خوازم.

****

هاشم کەریمی مامۆستایەک بۆ هەموو وەرزەکان

هەمزە ئاگوشی

بەدڵنیاییەوە نە ئەو توانایە لە خۆمدا شک دەبەم و نە لەو قەڵەمە کولەی خۆم رادەبینم کە بێم لەسەر کەسایەتییەکی رۆشنبیر و سیاسی وەک کاک هاشم کەریمی کە بەشی هەرەزۆری تەمەنی خۆی خستووەتە خزمەت نەتەوەکەی و بزووتنەوە رەواکە، بدوێم و بنووسم و مافی خۆی پێ بدەم، بەڵام بەهۆی ئەوەی کە منیش یەکێک لەو کەسانە بوومە کە شانازی ئەوەم پێ براوە ماوەی چەند ساڵێک لە رادیۆ و ئینتشاراتی حیزبی دێموکرات لە خزمەتییاندا بم و لەو ئۆرگانانەی کە جەنابیان بەرپرسی بوونە، هاوکار بین و لە نزیکەوە ئەو مرۆڤە مەزنە لە گۆڕەپانی کردەوە و کاری گرووپیدا بناسم و لێی فێر بم، کۆمەڵێک تایبەتمەندیی جەنابیان دەخەمەڕوو.

ئەوەی کاک هاشم لە زۆرێک لە بەرپرسان و بەڕێوەبەرانی دیکە جیا دەکاتەوە، هەڵسوکەوتی دۆستانە و هاوڕێیانەیە لەگەڵ خوار خۆی و ئەو ستاف و ئۆرگانەی کە ئەو لێی بەرپرسیارە. بە بێ لەبەرچاوگرتنی پلەی تەشکیلاتی و پێگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و تەمەن و...، جۆرێک پەیوەندییەکانی خۆی دەگەڵ ئەندامان و تاکەکانی ناو ئەو ئۆرگانەکە رێک دەخات و وا خۆی دەنوێنێ، کە زیاتر وەک هاوڕێیەکی نزیک دەردەکەوێ هەتا بەرپرسێک و بەڕێوەبەرێک و بڕیاردەرێک. هەر ئەوەش خاڵێکی ئەرێنی بووە کە دەوروبەر خۆشیان بوێ و هاوکاری بن و لە بەرپرسایەتیدا هەمیشە وەک بەرپرسێکی سەرکەوتوو باسی لێوە بکرێ.

کاک هاشم لە هەر ئۆرگانێکدا کاری کردبێ، ئەو ئۆرگانەی خۆش ویستووە و هەموو هەوڵی ئەوە بووە کە کەسایەتی بدات بە ستافە کارییەکەی و پشتیان بگرێ و هاوکارییان بکات و پێگەی تایبەتیان پێ ببەخشێ.

مامۆستایەکی دڵسۆز بۆ دەوروبەر و دوور لە چاوچنۆکی، هەموو هەوڵی ئەوەیە ئەوەی لە هەگبەیدایە بیگوازێتەوە بۆ دەوروبەر و فێر بکا و ئاکام وەرگرێتەوە.

کاک هاشم کەریمی لە چەند خاڵدا:

سیاسییەکی راستەقینە، پڕاوپڕ لە زانیاری. سادق، راستگۆ، دڵسۆز، سادە و خاکەرایی. خۆنەویست، ئەدیب، خاوەن بۆچوون، هەژاردۆست، کوردپەروەر، مەجلیس خۆش، رەفیقدۆست و خەڵکدۆست، رێبەرێک و شۆڕشگێڕێک کە هەمیشە قسە و کردەوەی یەک بووە و ئەوەی باوەڕی پێی هەبووە، بە کردەوە هەنگاوی بۆ هەڵگرتووە.

هاشم کەریمی، مامۆستایەک بۆ هەموو وەرزەکان و هەموو قۆناغەکانی خەبات

تەمەندرێژی و ساغی و سڵامەتی بۆ کاک هاشمی بەڕێز و مامۆستام خوازیارم.

* *

بیرەوەرێکی کورت

جەمال بانەیی(کەریمی)

٢ی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٥١ی هەتاوی کاتیک کە خەڵکی بانە خۆیان بۆ بەرێوەبردنی پشووی نەورۆزی ئامادە کردبوو. خەڵکێکی زۆر لە شارەکانی ترەوە بۆ پشوی نەوروزی هاتبوونە بانە.. لەو روژەیا. دەستەیەک بە بێ خەبەری مەسئولی کومیتەیَ بانە کە بەرێز کاک هاشم کەریمی بانە بوو هاتبوونە ناو شاری بانە. بۆ ماڵی ئەندامیکی حیزب بە ناوی عەزیز موستەفازادە. کاتێک چاوساخەکان ئەیان هینن ٣ کەسبوون. شەهید مەلا قایەر ویردی لە گەل دوو هاورێ تری. عەزیز لە ماڵەوە نابیت. چاوساخەکان وەکو سەلیمە کەچەل و بایزو رەحیم کەندەلی. کە ئەمانە جاشی عەبدولاّخان شەهیدی و سەر بە ساواک بوون. عەزیز بیخەبەر لەوە ئەمانە پیاوی ساواکن. وەکو ئەندامی حیزب کاری پی ئەسپیردران. لە لایەکە تریشەوە. خزمی ژنەکەی بوون. کاتیک خەبەر بە کاک هاشم ئەیەن. کار لە کار ترازابوو، نێوەرۆی ٢ی خاکەلێوە ساڵی ١٣٥١ی هەتاوی کە بازار چول بوو. خەڵک لە ماڵەوە لە دەوری یەک کۆببونەوە. بۆ نان خواردن. لە ناکاو دەنگی تەقەی تفنگی بە کریگیراوانی جاش و ساواک. ئاسمانی شاری تەنیەوە. هەر کەسە لە ماڵەوە بەرەو دەنگی تەقەکان بەری ئەکەوتن. ئەو گەرەکە پڕبوو لە جاش و پولیس و پیاوەکانی ساواک. منیان نارد بۆ خەبەر هینانەوە، کەس نەی ئەتوانی نزیک بیتەوە. من بە هۆی ئەوەی کە چەن ماڵ لەوانە خزم بووم لە کولانەکەیا. خۆم نزیک کردەوە. بە هۆی چەن پولیسیک کە ناسیاو بووم خەبەریکم دەست کەوت. کاتیک گەرامەوە بو ماڵەوە باوکم کە لە شیرکەتی نەوت کاری ئەکرد، لە ناو کۆلانی ماڵی خۆمان منی بینی و وتی کوا هاشم. چوینە سەرەوە و روی لە کاک هاشم کرد و وتی ئەوانە کیین هاتوون.

کاک هاشم باسی کردن. بەڵام نەی زانیبوو چون هاتوون بە بی ئیجازەی ئەو. باوکم وتی هەستە لە گەل جەمال برو. بۆ کویت ئەبات بچن. پیداگری کرد کە هیچ نابیت. ئەو شەوە لەماڵەوە ماینەوە. سەعات ١١ی شەو بوو وتی جەمال بچو عەبدوڵا مەولەویم بۆ بانگ کە. منیش چونکو کاری نهینی زۆرم بۆ باوکم و مامەکانم کردبوو رۆیشتم چەن برادەریکم ئاگادار کردەوە. و چۆم عەبدوڵای مەولەوی کە ئەندامیکی فەعالی حیزب بوو، هینامان بردمە بۆ ئەو خانوانەی عەبدولای زیایی کە تازە خەریکی دروست کردن بوو، دوایی بۆ بە تەلەفون خانە، لای ماڵی خۆمان. چوین کاک هاشم مان هێنا و لە گەڵ عەبدوڵا ماوەیک بە یەکەوە راوێژیان کرد .. ئەو نهینیەی کە لە بەینیانا بوو، بە منیان ووت. کە ئاگادار بە، ئەگەر کەوتنە خەتەر لە کوی یەکتر بگرنەوە. نهینیەکە، ناوی مەلایەک بوو لە میشەروی کوردستان عیراق کە هەڵسوراوی حیزبی بوو، بۆ رۆژی دوایی باوکم هاتەوە وتی کە ئەبیت برویت. بتگرن ئیعدام ئەکریت. لەو شەڕەی دوینی مەلا قادر شەهید بون. بەڵام یەکیان بە بریندار رای کردووە. حەتمەن بە تۆش ئەزانن. هەر پیداگری ئەکرد. باوکم رەئیس حمایەت لە زینـدانیان بانە بوو، بە بیانوی سەردانی شارەبانی کردبوو،. رەئیس شارەبانی و کەلانتەر هەر دوکیان هاورێ زۆر نزیکی باوکم بوون. هەر دوکیان تودەیی بوو. بە باوکمیان وتبوو ئەگەر ئەزانی هاشم لە کوییە، بلێ خۆی حەشار بات. بەیانی رۆژی ٥ی خاکەلێوە بوو، بە دایکمی ووت براژن ئەچم بۆ حەمام خاولی و جلم بۆ دانی، حەمام خدری نزیک ماڵمان بوو، لە گەلی چوم و کردمە ناو نمرەی حەمامەکەو ماڵی پوورم گوڵەباخ و میرزا عەبدوڵا زیایی کە دەوریکی زۆر کاریگەری هەبوو، خۆیان کرد بە ناو حەمامەکەیا کوا هاشم و ئەگریا. بە پەلە هاتە دەرەوە، بۆ ماڵی میرزا عەبدوڵا. ساواک و شارەبانی و جاش دەوری مالی ئیمەیان گرتبوو، ماڵیان بە دەردیک بردبوو، کە مەپرسن. بە پیشەی خۆیان هەموو ساڵێک چەن جار ماڵ ئیمەیان بەو دەردە ئەبرد، بری نوسراوە و کتیبیان لە گەڵ خۆیان برد و رۆیشتن. بەڵام وەکو گورگ چەن پاسەبانیک وەکو جەلال کەمالی عەبدولخالەق ئەحمەدزادە، عوسمان سەلاحی و مەحمود ئەولا قەساب، سالە براخاس و،... بۆ چەند رۆژ لە دەوری ماڵی ئێمە حەرەس بوون. شەو داهات و لە سەر داوای باوکم و میرزا عەبدوڵا زیایی، گەنجانی تایفە کۆکرانەوە و هەرکەسە لە سەربانک یان لە کۆلانیک حەرسیات بگرن. منیش چووم و کاک هاشم برد بۆ ماڵی حاجی عوسمان عەباسیان. کە ماڵەکەیان لە بانەکون بوو،. دوو رۆژ حەرەسیاتمان بە دەوری ماڵەکەوە گرت. بە بێ ئەوەی کەس بزانیت.

شەوی حەوتەم بوو. ساواک پشتی شکا بوو. کە نەیان ئەزانی لە کوی حەشارمان داوە. تەنها خەبەرەکان. لە لایەن. رەئیس شارەبانی و کەلانتەری شارەوە بە باوکم ئەدران. ئەو شەوە. میرزا عەبدوڵا زیایی. هات و وتی

ئەبیت ئەم شەو بروات. پیاویک کە کاری بۆ میرزا عەبدوڵا ئەکرد . ناوی دەرویش حەسەن زارعیان بوو، گەنجانی تایفەکە هەموی لە دەوری شار بڵاوەیان پیکرا، هەتا ئەگەیشتە بناری کیوی بابوس. کاتیک کە کاک هاشم گەیشتە بناری ترخاناوا. کورانی تایفە هەمویان گەرانەوە. بۆ ناو شار و کاک هاشم ئەو شەوە گەیندرایە. ئەحماوا. سەر بە پینجوین. کە ماڵی پوورم لە وی بوو .لە دەست ساواک نەجاتی بوو. بە دوای رویشتنی. لە لایەن چەند خۆفروشیک... زووریان بۆ دایکم هێنابوو کە تۆ زانیوتە بە ساواکت نەوتووە. کە دوایی ناوی کابرامان زانی. بە داخەوە ئینسانی خوفروش زوور بوون. دوای چەن ساڵ لە دەربەدەری لە کوردستانی عێراق لە کاتی راپەرینی گەلانی ئێران. گەرایەوە.

❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊

ڕێزلێنانی

بنکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە لەندن

لە بەرێز کاک هاشم کەریمی

٨ی جووڵای ٢٠١٧

لە بریتانیا کۆڕێک بۆ ڕێز گرتن لە کەسایەتی سیاسیی کورد هاشم کەریمی بەڕێوە چوو

ڕێکەوتی ٨ی جولای ٢٠١٧ بەدەست پێشخەریی بنکەی ڕۆژهەلاتی کوردستان کۆڕێک لە لەندەن بۆ کەسایەتی سیاسی و ئەندامی پێشووی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان کاک هاشم کەریمی بەڕێوەچوو.

ئەم کۆڕە سەرەتا بەدەقیقەیەک بێدەنگی بۆ یادی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری کورد و کوردستان دەستی پێکرد، دواتر لە لایەن محەمەد خاکی وەک یەکێک لەو کەسانەی کە پێشنیار و بیرۆکەی ئەم ڕێزگرتنەی بەو ڕێکخراوەیە کردبوو وتارێک پێشکەش کرا.

پاشان لە ڕێگەی گرتەی ڤیدیۆیی وتاری چەند هاوڕێی کاک هاشم کە نەیانتوانیبوو بەشدار بن و لە ڕێگای دوورەوە لەسەر ژیان و خەباتی ئەم تێکۆشەرە قسەو لێدوانیان دابوو، بڵاو کرایەوە.

لە درێژە دا چیمەن ڕەحیمی وتاری بنەماڵەی لەسەر ژیان و خەباتی کاک هاشم پێشکەش کرد،

بۆ نێو ئاخنی بەرنامەکە چەند پارچە مۆسیقا لەلایەن هونەرمەند ئاوات ئەفرووزیەوە پێشکەش کرا.
هەریەک لەبەرێزان مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە و کاک حەسەن رەستگار لەسەر تێکۆشان و خەبات و هێندێک لەبیرەوەریەکانیان دەگەڵ کاک هاشم لە رۆژانی سەختی خەبات بۆ بەشداربووان گێرایەوە.

لە بەشێکی تری بەرنامەکەدا نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان لەبریتانیا مەولوود سوارە بەنوێنەرایەتی حیزبی دێموکرات سوپاس و قەدردانی لە بنکەی رۆژهەلاتی کوردستان کرد و نامەی سوپاس و پێزانینی دەفتەری سیاسیی حدک ی پێشکەشی خاتوو حەیات تەوەکولی یەکێک لەئەندامانی کۆمیتە و بەرێوەبەری بەرنامەکە کرد.

نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بەشیکی دیکەی قسەکانی دا سوپاسی خاتوو زێنەب رەسوول پەنا هاوسەری کاک هاشم و منداڵەکانی، بەیان، گۆران و سۆران و بابان کرد کە هەمیشە پاڵپشت و هاندەری کاک هاشم بوون و لەلایەن حیزبی دێموکراتەوە چەپکە گوڵێک بە نیشانەی رێزدانان پێشکەشی خاتوو زێنەب کرا، لەبەشێکی تری بەرنامەکە نوێنەری حدک داوای لەبەرێز کاک حەسەن رەستگار کرد کە لوحەی رێزلێنانی دەفتەری سیاسی پێشکەشی کاک هاشم بکات، پاشان بەنوێنەرایەتی کۆمیتەی حدک لەدەرەوەی ولات مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە داوای لێکرا کە لۆحی ئەم کومیتەیە پێشکەشی بەرێزیان بکات.

دوابەدوای ئەمە خاتوو زێنب سوپاس و رێزی خۆی و بنەماڵەی پێشکەشی بەشداربووان و هەروەها دۆستان کرد بۆ ئەم رێز لێنانە.

لە کۆتایی بەرنامەکەدا بەرێز کاک هاشم وتەیەکی لە پیوەندی لەگەڵ ئەم رێزلێنان و هەروەها سوپاس و پێزانینی خۆی و بنەماڵەی پێشکەشی بەشدار بووان و دۆستانی کرد.

جێگای ئاماژەیە کە چەن کەسی تری دۆستی کاک هاشم لەسەر خەبات و تێکۆشانی بەرێزیان قسەیان کردو و رێز و حورمەتی خۆیان بۆ بەرێزیان دووپات کردەوە.

****

ئەوانەی خوارەوە بەشێکن لەم وتارانە کە بۆ ئەم ڕێورەسمە ناردرابوون:

****

وتەکانی کاک جەلیل گادانی کەسایەتی سیاسی دیاری ڕۆژهەڵاتی کوردستان

کاک هاشم یەکێک لە دۆستانی هەرە خۆشەویستی منە کە ساڵیانێکی دوور و درێژیە کە ئەو ئاشنایەتی و دۆستایەتیمان کە پیداکردوە بە خۆشیەوە هەتا ئێستا نەپساوەتەوە.

کاک هاشم لە سەرتادا لە ژێر کارێگەری برا گەورەی خۆی کاک محەممەدی کەریمی کە لە بانە لە نیو دۆستاندا بە قاقا ناسراوە. و لە بانە بەوی ناوبانگی دەرکردوە و لە وێرا بۆچوونی سیاسی و هەستی نەتەوەیی بۆ پەیدا بووە و ئەو هەستە ڕۆژ بە ڕۆژ گەشەی کردووە تا لە سنی سەروەتردا خۆی نیشان داوە.

کاک هاشم وێرای ئەوەی هەستی نەتەوەی زۆر بووە، لە سەرەتادا موتالیعەی سیاسیشی زۆر بووە و زۆر عەلاقمەند بووە بە موتالیعەی کتیبەکانی لایەنی چەپ و دەحەقیقەتدا بەرەو ئەوە رویشتووە کە بەو نەتیجە بگا کە ئاخۆ کام خەت باشترە و کام خەت هەڵدەبژێرێ. لە ئاخریداو سەرەتاکانی ٤٠ کانەوە پەیوەندی رەسمی بە حیزبی دیموکراتەوە دەکا و دوایی دەبێتە ئەندامی ئەم حیزبە.

لە بزووتنەوەی ١٣٤٦ - ١٣٤٧ی هەتاوی دا بەشێک لە مامۆستایان تەبعید دەکران، کاک هاشمیش یەکێک لەو مامۆستایانە بووە کە لە بانە دوور خراوەتەوە، بەڵام بە فورسەتی زانیوە لەو هەل و مەرجەی کەلک وەرگرتووە کردۆ و بەرەو خۆیندنی سەرەوەتر رۆیشتووە و حقوقی سیاسی تەواو کردۆ و کە حقوقی سیاسی تەواو کردوو لە حەقیقەتدا لە فکری خۆیدا بۆی بۆتە شتیکی هەمیشەیی و دەکرێ بلێین لەوەتی بیری سیاسی پەیدا کردووە قەت لە سیاسەت جیا نەبۆتەوە، کاک هاشم و من لە تاران بەتایبەتی تێکەلاویمان زۆر لە گەڵ یەکتر هەبوو، ئەوکاتەی کە هەم خوێندکار بوو هەم ماموستا بوو، ئاشنایەتی زیاترم لەگەڵ پەیداکرد و هەستم کرد کە ئینسانێکی سادقە باوەری بە بۆچوونەکانی خویەتی، ئینسانێکی بە مەعنای واقع نەتەوەیی بوو کە وەدوای کەسبی حەق و حقوقی رەوای نەتەوەکەی دەکەوێ. ئیرتباتاتمان زۆر نیزیک بوو و هاتوو چۆی بنەماڵەیمان هەبوو، تا وەکوو لە سالی ١٣٥٠ هەتاوی وەزعیتیک لە بانە هاتە پێش کە بە داخەوە لەو رووداوە ناخۆشەدا کە لە نەتیجەی خەیانەتی کەسانیک کە تا ئیستاش بۆ شەخسی من مەعلووم نین، لەم کاتەدا شەهید قادر وێردی لە گەل چەند کەسیک هاتبوونەوە بۆ کاری سیاسی تەشکیلاتی، بەڵام لەو چووبوون و تا ئەو جیگایە لە بیرمە لە ماڵی شەهید عەزیز مستەفازادەدا تووشی شەر بوون و لە وێ مەلا قادر شەهید دەبی و برادەرانی دیکەش دەگیرێن، بەلەبەرچاوگرتنی ئەوە کە کاک هاشم لە گەل ئەوان پەیوەندی هەبوو. و وەک لە بیرم بێ کاک هاشم هەم بۆ نەوروز چوبووە و هەم بۆ گرتنی پەیوەندی تەشکیلاتی، زۆر نیگران دەبی کە ئەویش بگیرە و بەلایەکی بە سەر بێ. لەو کاتەوە پەرەوازەی باشووری کوردستان دەبێ، لە کوردستانی عێراق لە گەڵ هاوڕیانی حیزبی پێوەند پەیدا دەکاتەوە و دەگەڵیان تێکەڵ دەبێ. چون کورێکی باسەواد و لە عەینی حاڵدا ئەهلی موتالیعە و ئەهلی نووسین بوو زۆر زوو دەبێتە جێ متمانە و دواتر دەبیتە ئەندامی رێبەری حیزب.

کاک هاشم کە لە کوردستانی عێراق ماوەیکی دووروودرێژ ماوەتەوە لە لای دەرو دراسە و برادەرانی حیزبیەوە بە نیوی کاک حەسەن ناسراوە.

کاک هاشم نە تەنیا لە نیو حیزبدا چالاکی و فەعالیتی هەبوو بەڵکوو لە گەڵ بەشێکی زۆر لە روشبیران و چالاکانی کوردستانی عێراقیش تێکەڵاوی پەیدادەکا و لە نەزەر ئەوانیشەوە ئینسانێکی زۆر خۆشەویست بووە.

با ئەوەشم لە بیر نەچی کاک هاشم پێش ئەوەی کە قاچاخ بێ نامەیەکی بۆ هاتبوو کە لەویدا ئیشارە بە منیش کرابوو، هێنای نامەکە من بۆم خۆیندەوە ئەو دەم کاک هاشم ئەوجۆرەی بۆ خۆی دیگوت کوردیکەی زۆر تەواو

نەبوو، خەتەکەم ناسییەوە، رەنگە کاک هاشم ئێستاش لە بێری بێت خەتەکە خەتی رەوانشاد کەریم حیسامی بوو کە ئەمن پێشتر چەند ساڵێک کارم لە گەڵ کرد بوو، نیوی موستەعاریشم هەر لە بێر بوو کووتم ئەوە خەتی عەونێە، کووتی عەونی کێ یە گووتم ئەوە دەبی خەتی کاک کەریمی حیسامی بێت، کووتی وەلاهی چاکت ئەو نیوە لە بێر ماوە، کووتم ئەوە نێوی خوازراوی کاک کەریم حیسامی بوو. نامەکەمان خوێندەوە جوابەکەمان نوسیەوە بۆ ناردنەوە. ئیتر لەو دەمەوە ئێمە کەم و زۆر ئاگامان لە یەکتر هەبوو و ئیرتباتمان بە یەکەوە هەبووو لە گەڵ برادەران لە ریگەی کاک هاشمەوە پێوەندیمان هەبوو.

هەتا کاک هاشم کە بە داخەوە مەجبوور بوو بانە تەرک کا و نەیەتەوە تاران و چوو بۆ عیراق، بە مانای واقیع هەم لە نێوهاوڕێانی حیزبیدا کە زۆر بەر لە کاک هاشم لەوێ بوون هەم لە نیو کۆمەڵێکی بەرچاو لە روشنبیرانی باشووری کوردستان جێگای خۆی کردبووە . ئێستاش زۆر کەس لە کوردستانی عێراق لێ دەپرسن و یادی دەکەن و پێیان خۆشە ئەگەر مومکین بێ بیبێنن یان لە نووسراوەکانی کەلک وەرگرن. کاک هاشم شەریفانە کار و ئەرکی خۆی بەجێگەیاند تا ئەوکاتەی کە ئینقلاب کرا و هاوڕێانی حیزبی چەند کەسیک پێشترو چەند کەسیک دواتر گەرانەوە.

و وەختیک گەرانەوە ئیستا ساواک و حکومەت شا هەر لە سەر کار بوون، بەلام لە نێو خۆیاندا کارە کانیان دابەش کردبوو کە کاک هاشم وەبەر سنە کەوتبوو کە بچی لەوێ کار بکا و کاک ئەمیری قازی وەبەر کرمانشان کەوتبوو دەبوو بچی لە کرمانشان کار بکا. ئەمە پیشتر لە گەل هینديک هاورێ و برادەر لەو شارانە ئاشنايتيمان پەيداكردبوو كەم و زۆر هەستەمان دامەزراند بوون بەر لەوەی هاورێ یان بێنەوە کاک هاشم و ئەوان کوتوو پر لە تارانێ لێم وەژوور کەوتن. کە لێم وەژوور کەوتن زورم بەراستی پێ جالب بوو کە هەر چەند برێک درەنگ بوو بەڵام لە وەختیکی مناسیبدا گەیشتوونەوە و خەریکی تێکۆشان و فەعالیت دەبن. یەک دوو شەو لە لام مانەوە و دوای من هەر کامیکیانم بەرێ کرد بۆ شۆینی خۆیان و چوون لە شوینی خۆیان دامەزران و دەستیان کرد بە تێکۆشان. کە ئینقلابیش سەرکەوت کاک هاشم تیکوشانی بەرچاوی هەبوو لە سنە و دواتریش لە سەقز و لە بانە و ئەو بەشابەی رێکخراو لە راستیدا بەشیکی بەرچاویان بە هیمەتی کاک هاشم دامەزرانەوە و دوایە کار و تیکۆشان بە شیوەیەکی ئاشکرا دەستی پێ کردەوە.

کاک هاشم لە نەزەر خەلکی بانە ئەوانەی دەیناسن ئینسانیکی خۆشەویست و زۆر جێ ڕێز بوو بێجگە لەوە لە سەقزیش هەر دەیان ناسی و خۆشەویست بوو. لە سنەش هەم خزمیان هەبوو هەم هیندیک لە روشنبیرانی سنە کە پیشتر دەیناسین لە ریگای ئەوانەوە توانیبووی کاریکی باش بکا و بناغەی کاری تەشکیلاتی لەویش وردە وردە دابمەزرێ و پاشانێش کە هێندێک ئەندامی قەدیمی حیزبی دێموکرات لەو مەنتەقانە هەبوون وردە وردە شکلیان گرتوو و سازمان و تەشکیلاتی حیزبی جێی خۆی گرتەوە و خەریکی کار و تێکۆشان و فەعالیت بوون. لە ماوەی دوای کۆنگرەی چواریش کاک هاشم وەکوو ئەندامی کۆمێتەی ناوەندی هەڵبژێردرایەوە و با ئەوەش بلێم، ناوبراو لە شەری ٣ مانگەشدا وەک هێندیک کەس نەتەنها لە چالاکی نەکەوت بەڵکوو زۆر ئازایانە و چالاکانە تەشکیلاتی بانەی بەرێوە برد. بە گشتی هیزی بانە یا ئەونده پێشمەرگەی کە هەبوون سازماندرانەوە و چالاکی زۆر بەرچاویان لە خۆیان نێشاندا.

کاک هاشم لە نێو هاوڕێیانی حیزبی و لە نێو رێبەریدا بە ئینسانیکی سادق و خۆشەویست و جێ باوەر دەناسن بۆیە دوای شەری ٣مانگە دەنگی زۆرینەی لە کۆنگرەی چوار دا بە ئەندامی رێبەرایەتی هەڵبژێردرایەوە و بوو بە ئەندامی کۆمێتەی ناوەندی بە دەنگی زورینە بۆ ماویکی درێژ هەر لە تەشکیلاتی بانە وەک مەسئوولی تەشکیلاتی مایەوە. لە دەورەی کار و تێکۆشانی خۆیدا کەسێکی نموونە بوو لە باری بیروباوەر و بە تیکوشان و هەوڵدان بۆ چالاکی حیزبی و بۆیە کاک هاشم لە مەرحەلەیکی دیدا ئەگەر ئیشتبا نەکەم دوای کۆنگرەی ٥ بوو بە ئەندامی دەفتەری سیاسی، و ئەو تێکۆشان و فەعالیەتە هەروا ئیدامەی هەبوو، وەبوو ئێمە دوایی بە تەدریج رێمان کەوتە کوردستانی عێراق. لە کوردستانی عێراقیش ئەو کاتە کە هەموو حیزب یەکپارچە بە یەکەوە کارمان دەکرد ئینسانیکی چالاک و جێ باوەر بوو و هەم دواتریش کە رێبەرایەتی شۆرشگیر لە حیزبی دێموکراتی کوردستان ئیران جیا بۆوە چالاکی کاک هاشمی زۆر بەرچاو بوو. لە راستیدا کاک هاشم زۆری حەز دەکرد لە کوردستان بمێنیتەوە و بە کار و چالاکی خۆی ئیدامە بدا بەڵام چونکوو هەم منداڵەکانی ورد بوون و هەم شەرایتەکە یەکجار سەخت بوو، بنەمالەکەشی لە کوردستان هەلکەنرابوون بەینیک چوون بۆ تورکیە و دواتر چوون بۆ ئینگلیستان و ئێستا لە ئینگلستان نێشتەجێیە. بەڵام دەگەڵ ئەوەی لە ئینگلستانە هەم لە نێو برادەرانی حیزبیدا خۆشەوێستی خۆی پاراستووە و هەم لە نێو روشنبێرانی ئێرانی لە بریتانیا کاک هاشم وەک جاران و جێگای باوەرە و هەموومان بە دل خۆشماندەوێ. لە چەند کەلیمەدا خولاسەی دەکەمەوە کاک هاشم وەکوو کادریکی بە وەجی حێزبی هیچ کات لە بەرێوەبردنی ئەرکی حیزبی خۆی تا ئەو جێ یە مەسئولیەتی هەبووە کوتایێ نەکردۆە و ئەو پەری فیداکاری کردۆە

و لە لایەکی دیکەشەوە جگە لە باری فیکری و بێجگەلە تێکۆشانی تەشکیلاتیەوە، کاک هاشم فەعالیەتی بەر چاوی نووسێنی هەبوو چ لە گەڵ ڕۆژنامەی کوردستان و چ لە گەڵ ڕادیۆ دەنگی کوردستان و چ لە گەڵ ئەو برادەرانی کە ئێستاش لە دەرەوە فەعالیت و تیکۆشانیان هەیە. قەلەمیکی زۆر پوخت و پاراو و ڕەسای هەبووە لە حەقیقەتدا دەکری بلێین کاک هاشم کە علومی سیاسی خۆێندووە و لێسانسی علومی سیاسی هەبوو بە مانای واقیع سیاسەتەکەی کە خویندوویەتی دەکاری هێناوە بە و بە قازانجی میللەتەکەی بووە بۆیە کاک هاشم هەمێشە جێی ڕێز بووە و هەمێشەش جێی ڕێزە، من بە دڵەوە داوای سلامەتی و تەمەندرێژی بۆ دەکەم و هێوادارم لە هەر فۆرسەتیک بۆمان بێتە پێشێ چ لە کوردستان و چ لە دەرەوەی کوردستان بتوانێن کاک هاشم ببێنێن و لە مەعلومات و پاکی و زانیاری کەلک وەربگرێن و ئیستیفادە بکەێن. جارێکی دیکە من سپاسی ئەو کەسانە دەکەم کە ئەو ڕێ و ڕەسمەیان بۆ ڕێز گرتن لە کاک هاشم پێکهێناوە و هێوادارم ئەوە ببێتە نەرێتیک بۆ نەتەوەکەمان کە لە کەسایەتی یەکانی خۆی و ئەو کەسانەی کە بەشێکی هەرە زۆر لە تەمەنی خۆیان لە پێناو ئازادی و سەربەخۆیی نەتەوکەماندا سەرف کردوە لە کاتی خوێدا قەدرێان بزانین و ڕێزیان لێ بگرین بۆ ئەوەی کە جەوانانی ئەوڕۆێ تەشویق بن و ئەو ڕێگا و ڕێباز درێژە بدەن.

جارێکی دیکە داوای سەلامەتی بۆ کاک هاشم دەکەم و هێوادارم تەمەنی درێژ بێت و هەر بەرقەرار بێت

****

پێناسەیەک بۆ نیشتمانپەروەرێکی ڕاستەقینە

مستەفا شەڵماشی

هەرکات بیر لە دڵسۆزترین و پاکترین نیشتمانپەروەرەکانی کوردستان دەکەمەوە، کاک هاشمی کەریمی لە سەفی پێشەوەی ئەو کەسانە دا دێتەوە نێو بیرەوەریەکانم کە دەکرێ بڵێین وەک ئولگو دەبێ چاویان لێ بکرێ. من بۆ ئەوەڵین جار لە سلێمانی باشوری کوردستان لە گەڵ کاک هاشم ئاشنا بوم. ئەوکات من خوێندکاری دواناوەندی بوم لە سلێمانی و کاک هاشمیش تازە لە ڕۆژهەلاتی کوردستانەوە لە سەر کوردایەتی ئاوارە ببوو. ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ نیزیکەی چل و پێنج ساڵ لەمەوبەر. ئەوکاتە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بە ڕێبەریی شەهید دوکتور قاسملو جم و جوڵێکی تازەی دەست پێکردبوو. من تازە ببوومە هەژدە ساڵ و شانازی ئەندامەتی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانم پێ بڕابوو.

کاک هاشم ئەوەڵین ڕۆژەکانی ئاوارەیی لە ماڵی ئێمە میوان بوو. لاوێکی خوێندەوار و هەتا بڵێی مەتین و خۆش ڕەفتار. تازە لە تارانەوە هەموو دوارۆژی خۆی لە پێناوی خەباتکردن بۆ وەدەستهێنانی مافە نەتەوەییەکانی گەلەکەی دا فیدا کردبوو. ئاخر ئەو یەکێک لە دەبیرە خۆشنێوەکان و لێوەشاوەکانی شاری بانە بوو کە لەسەر کوردایەتی و دڵسۆزی بۆ نیشتمان دوور خرابۆوە بۆ شاری تاران. لەوێش کۆڵی نەدابوو بە شێوەیەکی چالاکانەتر لە ڕێزەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان دا درێژەی بە خەبات دابوو. تا ئەوکاتەی کە ساواک هەستی بە چالاکیەکانی کردبوو و خەریک بو بیخاتە نێو سیاچاڵەکانی زیندان و حیزب و گەلەکەمان لە کادرێکی ئاوا

لێوەشاوە بێ بەش بکا. بەڵام کاک هاشم پلەیەکی دیکەش لە خەبات نیزیک ببۆوەو ئەوجارە بە وورەیەکی پۆڵایینەوە ڕووی لە مەیدانی خەباتی ئاشکرا کردبوو.

کەسانی وەک کاک هاشم ئەوکات بۆ تازە لاوێکی وەک من کە تازە یەکەم هەنگاوەکانی تێکۆشانی سیاسیم هەڵدێنانەوە، سەرچاوەی هێز و ئێنێرژی وەرگرتن بوون. ئەو کەدایم کتێبێکی بەدەستەوە بوو لەو چەند ڕۆژەدا کە لە لای ئێمە بوو بە تەواوی سەرنجی ڕاکێشابوم. لە من پرسیار و لەو وەڵام. هیچ پرسیارێک نەبو کە لە وەڵامی کاک هاشم بێ بەش بێ. بە تایبەت لەسەر مەسەلە سیاسیەکان و ئیدەئۆلۆژیەباوەکانی ئەو سەردەم. کێشەکانی مارکسیزم - لینینیزم، لەگەڵ ترۆتسکیزم و مائۆئیزم کە لەوکاتی دا کیشەی نێوان ڕوناکبیران و کەسانی سیاسی بوون و تەنانەت ئەوانەی لە ڕێگای کوردایەتیەکی بێ ئیزمیش دا خەباتیان دەکرد، خۆیان پێوە ماندو دەکرد و هیچ کەس نەدەبوو لەو مەیدانەش دا کورتی بێنێ دەنا بە سیاسی حیساب نەبوو، کاک خاشم نەک تەنیا کورتی نەدێنا بگرە هەر پرسیارێکت لێ کردبایە سەرو بنی مەسەلەی بۆ دەردێنای ئەوەندەی موتاڵای هەموو ڕێبازە سیاسیەکان کردبوو. لە هەموی گرنگتر ئەوەبوو کە لەلای کاک هاشم هەموو ڕێگاکان ئاخرەکەی دەهاتنەوە سەر کوردایەتی و تەنیا لەو کاتەدا پەسند کراوبون کە چارەسەرێکیان بۆ مەسەلەی نەتەوەیی هەبایە.

ئەو خوێندەواری و دڵسۆزیەی کاک هاشم وای کرد کە لە ماوەیەکی کورت دا ڕوناکبیرانی باشوری کوردستان ئەویان دۆزیەوەو دایم بەدەوریەوە بوون و لێی فێر دەبوون. ڕاستیش ئەوەبوو کە هەڵس و کەوت لەگەڵ کاک هاشم زۆری فێر دەکردی. هەم فێری کتێب خوێندنەوەو باسی سیاسی دەکردی و هەم فێری ئەخلاقی ئینسانی، نەتەوەیی بوون، یەکسانیخوازی و ڕاستگۆیی دەکردی. ئەو پیاوە مەزنە کە ئێستاش بۆ ئەوە دەبێ لێی فێربی، لەو کاتی دا یەکێک لەو دەگمەن کەسانە بوو کە لە نێو دەریای نەخوێندەواری و دواکەوتوویی دا هەڵکەوتبوو. لە گەڵ سیاسی بونەکەشی هەتا بڵێی ئینسانێکی بە ئەخلاق، کۆمەڵایەتی و ڕاستگۆ بوو.

لە دەورانی دوایی دا کە ڕژیمی پاشایەتی ڕووخا و ئێمە وەک حیزبی دێموکڕاتی کوردستان گەڕاینەوە وڵات و ئەمنیش شانازی ئەوەم پێ بڕا کە وەک کاک هاشم لە ئۆرگانی ڕێبەریی حیزب دا جێ بگرم، لە کۆبونەوەکانی کومیتەی ناوەندی دا خۆم بە بەختەوەر دەزانی کە لە گەڵ کەسانی وەک کاک هاشم لە ئۆرگانی ڕێبەری دام و دایم سەداقەت و ڕاستگۆیی و بێ غەلل و غەشی کاک هاشم بۆ من هێما بوو. لە تەواوی ئەو ساڵانەدا کە لە دوور و

نیزیکەوە ئاگاداری هەڵس و کەوت و تێکۆشانی ئەو تیکۆشەر و دڵسۆزەی گەلەکەمان بووم، قەتم نەبیستەوە کە ئەو خەباتگێڕە کەڵکی خراپ لە بەرپرسایەتیەکانی وەرگرێ، کەسێک شکایەتی لێ هەبێ، یا کردەوەیەکی نامۆناسبی لێ دەرکەوێ. قەت نەم بیست دەورو بەریەکانی بتوانن خاڵێکی دوور لە ئەخلاقی شۆڕشگێڕی لێ بدۆزنەوە یا شک و گومانێکی لەسەر دروست کەن. نە لە باری سیاسی و نە لە باری کۆمەڵایەتیەوە بەدرێژایی ئەو ساڵانە هیچ کەس نەی توانی خاڵێکی لاواز لە سەر کاک هاشمی تێکۆشەر تۆمار بکا. هەربۆیەش بە درێژایی ئەو ساڵانە و تا ئێستاش کاک هاشمی کەریمی بۆمن هێمای ڕاستی و سەداقەت و شۆڕشگێڕی بووە و هەیە و تا ماوم شانازی بە وە دەکەم کە هاوڕێ، ڕفیق ، دۆست و ئاشنای چەندین ساڵەی کاک هاشم بووم. داوای لەشساغی و تەمەنی درێژی بۆ دەکەم و سپاسی زەحمەت و ماندوو بونەکانی دەکەم. هیوادارم گەلەکەمان و حیزبەکەمان قەدری ئەو تێکۆشەرە خاکی، سادق، خوێندەوار و دڵسۆزەمان بزانن.

****

وتەکانی کەسایەتی سیاسی سمایل بازیار بۆ کوڕی ڕێزلێنانی کاک هاشم کەریمی لە لەندەن

ئامادەبووانی بەڕیزی بەشداربوو لە ڕێ و رەسمی ریز گرتن لە کەسایەتی سیاسی کورد کاک هاشم کەریمی لە کوردستانەوە سڵاوێکی گەرمتان لێ بێت.

ئەمن پێش ئەوێکە بچمە سەر بابەتەکەم پیمخۆشە باس لەوە بکەم چۆن یەکەم جار ناوی کاک هاشمم بێست و چۆن یەکەمجار بێنم و لە کوێ بێنیم.

٣٢ساڵ بەر لە ئێستا لە ناوچەی خواکورک هەڵکەوتوو لە ٣سنوور لە گەڵ پۆلێک لە هاوڕێیانم گوێمان لە رادیۆ دەنگی کوردستان گرتبوو، کە بەرنامەی ٢٥ی گەلاوێژی ٤٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی بڵاو دەکردەوە. لەو رێ ورەسمەدا شاعیری گەورەی نەتەوەکەمان شێرکۆ بێکەس بەشدار بوو. کاتیک چووە پشت تریبوون شیعرەکەی بە ناوی تاجی خویناوی پێشکەش بە کاک هاشمی کەریمی کرد، خۆی گوتەنی بۆ هاوڕێم هاشمی کەریمی. ئەمن بەم جۆرە بۆ یەکەم جار ناوی کاک هاشمم بێست. دوو سێ رۆژ لەمەوبەر چوومە ئارشیوی رادیوو دەنگی کوردستان و داوام لە کاک مەنسوور خوسرەوی کرد کە ئەگەر بتوانی کاسیتی ئەم رێورەسمە بدۆزیتەوە کە من بتوانم ئەم شیعرە ڕیکوڕد بکەم و وەک دیاریەک بۆ ئەم رێ و رەسمە بنیرم. بە خۆشیەوە شیعرەکەمان دیتەوە و ناردمان، هیوادارم کاک هاشم

بە دڵی بێت. ٣ - ٤ مانگ دواتر کاتێک بۆ مەئموورییەت لە بنکەی دەفتەری سیاسی حیزبی دێمۆکرات بووین لەگوندی گەورە دێی، هەڵکەوتوو لە ناوچەی شاربازێری باشووری کوردستان، ڕۆژێک بۆ سەردان چوومەکتێبخانەی بنکەی دەفتەری سیاسی،کتێبخانەیەکی بچووکمان هەبوو لەم شوێنە بۆ یەکەمجار کاک هاشمم بینی کە بەو جل وبەرگی پێشمەرگانەوە کەزۆرتر بەم تیپەی دەناسرایەوە، واتە بە جامانە و پەستەکەوە. بە خوێندنەوەی کتێبێک مەشغوول بوو، سەری بە سەر کتێبەکەی داگرتبوو و واهای تێدا ون ببوو کە ئاگای لە کەس نەبوو کە کێ دێتە ژوورە کێ دەرواتە دەرێ، زۆرم بەلاوە سەرنج ڕاکێش بوو بە ئاسپای پرسیم ئەوە کێیە؟ کوتیان کاک هاشمی کەریمی یە. لەم کاتەوە دوور و نیزیک شانازی دۆستایەتیم لە گەڵ کاک هاشمی کەریمی هەیە.

زۆر لایەنی ژیانی سیاسی کاک هاشم جێگای ڕامان و لێ وردبوونەوەیە، بەڵام ئەمن پێمخۆشە لەو ماوە کورتەدا کە بۆ من تەرخان کراوە لە سەر ڕەهەندێکی ژیانی سیاسی کاک هاشم وردبمەوە. ئەویش ئینتخابی سیاسی کاک هاشمە واتا گرینگترین ئینتخابی ژیانی سیاسی کاک هاشم،

سالی ١٣٤٦ (١٩٦٧) کاک هاشم بۆ درێژە پێدان بە خوێندن دەچێتە زانکۆی تاران، ئەو کات زانکۆی تاران یا زانکۆ بە گشتی لە ئێراندا تەنیا سەنگەرێک بوو کە ڕژیمی حەمە ڕەزا شا نەیتوانیبوو داگیری بکا. زانکۆ ئەوکات ناوەندێک، کانوونیکی گەرم و گوری چالاکیی سیاسیی بوو. هەر ئەوندە بەسە بلێم کە زۆربەی ڕێبەرانی ئەو گرووپ و سازمانانەی کە لەم ساڵاندا پێکهاتبوون و بە خەباتی چریکی ڕژێمییان بە چالش کیشابوو یا خوێندکاری زانکۆ بوون یا دەرچووی زانکۆکانی ئێران بوون. زانکۆ لەم هەل و مەرجەدا لەم سات و کاتانەدالە ژێر کاریگەری گوتاری ئەوساڵانەدابوو واتە ساڵەکانی دەیەی ٦٠ی زایینی ،ئەودەیە تۆفانییەی کە بەوتەی هابزباوم گوفتمانی شۆڕشگێری و ڕادیکالیزم تێدا زاڵبوو ، ئەو دەیەی کە چەشنیک لە روحی خەباتگێری هەموو دنیا و بە تایبەت جیهانی سێهەمی گرتبووە، لە خەباتی ڕەشپێستەکانی ئەمریکایە، بۆ مافی مەدەنی خۆیان را بگرە تا ڕاپەرینی خوێندکاران لە پێتەختی وڵاتەئوورپایەکان و بە تایبەتی لە پاریس، و تا بە لووتکە گەیشتنی خەباتی رزگاریخوازانەی گەلانی ژێردەستە لەچەنگی کۆلونیالیزم کە تێیدا ڕێبەران و سیمبوولەکانی وەک کاسترۆ ،چگوارا، هۆشیمینە، جیاب بوون بە سیمبوول و نمادی نەسلی ئەو کاتی خەباتگیرانی جیهانی سێهەم. مەسعوودی بیهنوود وەسفێکی جوان لە کەش و هەوای سیاسیی، ئەو سەردەمانە بە دەستەوە دەدا، لە گەڵ گلەیەک کە لە نەسلی ئەو کاتی هەیەتی، دەڵێت: لەم ساڵانەدا ئەم نەسلە بێ ئەوەێ شتیک لە میژووی میرزا کوچک خان بزانێ هەموو کوچە و کولانەکانی

هاوانا شارەزا بوو، هەموو یارانی کاسترۆی بە نێوی بچووک بانگ دەکرد دەیزانی کاسترۆ و چەگوارا لە سەر چی کێشەیان هەیە ،لە سەر چی ناکۆکن. کۆنگۆی وەکوو ئاو لەبەر بوو، ئەوەندەی دوژمنی مووسا چومبەبوو ئەوەندە هی سپەهبوود زاهیدی نەبوو، ئەوەندەی لومۆمبا و عەبدولناسر خۆشدەویست، ئاگای لە حاڵ و هەوای موسەدیق نەبوو. لەم کەش و هەوا سیاسییەدایە کاک هاشم هەڵبژاردنیی سیاسیی خۆی دەکات واتە گرینگترین ئینتخابی سیاسی کە چارەنووسی سیاسی ئەو بە ئاقارێکی دیکەدا دەبات. لەم سالاندا و لەم فەزایدایە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان هەڵدەبژێرێ لە ساڵی ١٣٥٠ واتە سالی ١٩٧١. دیقەت بفەرموون ئەو دەقیقەن چەند مانگ دوای رووداوی سیاهکەل ئەم هەڵبژادنە دەکا، ئەو رووداوەی کە لە ١٩ی رێبەندانی ١٣٤٩ روویدا، ئەم رووداوە جەزابیەتی ئەم رێکخراوە چەپانەی ئەوەندەی تر زیاد کرد کە بەرهەمی رەوتێکی چەپی نوێ بوون کە سنوور بەندی لەگەڵ حیزبی تودە دەکرد و تاکتیکی موبارزاتی نوێی هەڵبژارد بوو. هەر لەم کەش و هەوایەدایە کە بۆ یەکەم جار گەراکانی رێکخراوێکی سیاسی چەپی کورد نەک کوردی چەپ پێکدیت. کاک هاشم لەم هەل و مەرجەیی دا کە رێکخراوە چەپەسەراسەرێکان گێژاو و تەندوراوێکیان دروست کردبوو و لاوان و خۆێندکارانی سیاسیی کوردیان لول دەدا، ئەو حیزبی دێموکراتی کوردستان هەلدەبژێرێ ئەم هەلبژاردنە، ئەم ئینتخابە بە چ مانایەک دیت، بەو مانا دێت کە کاک هاشم پرسی نەتەوەکەی پێ ئەساسیترین و بنەرەتیترین پرسی سیاسی کومەڵگایەکەیەتی، واتە مەسەلەی نەتەوایەتی بۆ ئەو لە ئەولەوییەتدایە و چارەسەری ئەم پرسەی پێ لە سەروو هەموو پرسەکانی دیکەیە. بە پێچەوانەی ئەو بۆچونانەی ئەو کات کە باو بوو و پیان وابوو کە پرسی سەرەکی و کیشەی سەرەکی کومەلگای کوردستان تەزادی کار و سەرمایەیە یا تەزادی خەلک و ئیمپریالیزمە. کاک هاشم بەم ئینتخابەی خۆی ئەمە دەسەلمینێ کە پرسی نەتەوایەتی نە لە کاناڵی خەباتی چینایەتی وە تیناپەری و نە تابعێکە لە خەباتی دژی ئیمپریالیستی. بە جورئەتەوە دەتوانم بلێم کاک هاشم تەنیا خوێندکاری سیاسیی کوردە لەم هەل و مەرجەدا کە ئاوی لە ئاشی رێکخراوە چەپە سەراسەرێکاندا نەکرد، ئەو رێکخراوانەی کە سەروەری خاکی ئیرانیان بەلاوە پیرۆز و موقدەس بوو.

ئێستا لە سەرلایەنیکی دیکەی ئەم هەڵبژاردنە هەڵوێستەیەک دەکەم : کاک هاشم لە چ هەل و مەرجێکی سیاسیدا لە چ بارودۆخیکدا حیزبی دیموکراتی کوردستانی هەلبژارد، ئەو لە کاتیکدا بە تەشکیلاتی نەهێنی حیزبی دیموکراتی کوردستان پەیوەست دەبێ کە فەزاکە، فەزایەکی تەواو پولیسی و خەفەقانێکی سیاسی توند، لە ئارادایە، تارمایی ساواک سەر بە هەموو کەلین و قوژبنیکدا دەکیشێ و کورد گوتەنێ کەڵ بە موو بەند بوو. کاک

هاشم لە هەل و مەرجیکدا ئەو ئینتخابە دەکا کە هیشتا حیزبی دیموکراتی کوردستان کەمەری لە ژێر باری شکستی قورسی جولانەوەی ٤٦ - ٤٧ دا راست نەبیۆوە، ئیستا کاریگەریەکانی رەوانی ئەو شکستە نەرەوییۆنەوە. کاک هاشم لە تەنگانەدا نەک لە فەرعانەدا بە تەشکیلاتی نەهێنی حیزبی دیموکراتی کوردستان پەیوەست دەبێ و ئەم هەڵبژاردنە هەزینە بەرداره بوو،حیزبی دیموکرات، حیزبێکە فەعالیتی قەدەغەیە، حیزبێکە دوورخراوەتەوە لە تەبعید دایە و بە راستی کاک هاشم تێچووی ئەو ئینتخابەشی دا. ئەو لە ئاکامی چالاکیی لە حیزبی دیموکراتی کوردستاندا شار وماڵ و کار و ژیان و هەموو شتێکی بە جێ دیلێ و ئاوارەی هەندەران دەبێ.

تایبەتمەندێکی دیکەی ئەم هەلبژاردنە: کاک هاشم بەو ئینتخابەی خۆێ نەیهیشت پێوەندەی خویندکار و حیزبی دیموکرات، زانکۆ و بزووتنەوەی کورد بپچرێ. ئەو پیوەندەییەی کە لە سەرەتای دەیەی ٦٠ زایینی بە هۆی کاک سەلاحی موهتەدی و زیندوو یادان کاک سمایل شەریفزادە، کاک حەمەدمین سراجی و کاک عەلی حەسەنیانی دروست ببوو.

کاک هاشم دەڵێ: ئەگەر کاتیک بەرنامەی حیزبی دیموکراتم بەدەست گەیشت، بەلامەوە بەرنامەیەکی چەپ و پێشکەوتووخواز بوو یانی کاک هاشم تەنیا لە بەر ئەوەی کە کێشەی نەتەوەکەی بۆ حیزبی دیموکرات لە ئەولەویتدایە ئەو حیزبە هەلنابژێرێ، راستە بە پلەی یەکەم کوردایەتی بۆ کاک هاشم گرینگە بەڵام ئەو بە نیسبەت دابین کردنی عەداڵەتی کومەڵایەتی، نیسبەت بە پرسی کۆمەڵایەتی کۆمەلگاکەشی بێ تەفاوەت نییە. دابین کردنی عەدالەتی کۆمەڵایەتی هەمیشە بۆ کاک هاشم دەغدەغە بووە، ئەو بەرنامەیەی کاک هاشم دەیبینێ و دەیخوێنیتەوە و بە لایەوە سەرنج راکێش و جێگای پەسەندی دەبێت لە کونفرانسی سێهەمی حیزب لە سالی ١٣٥٠پەسەندکرا و چەند مانگ دواتر دەگاتە دەست کاک هاشم. کونفرانسی ٣ لە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا خاڵێکی وەرچەرخانی گرینگە چون کۆتایی بە دەست رویشتی و بالا دەستی باڵی راستی حیزبی دێموکراتدا هێنا کە نیزیک بە ١٠ ساڵ بوو بالا دەست بوو. بالی چەپ لەو کونفرانسەدا توانی بەرنامە و بۆچوونەکانی خۆێ بچەسپینێ و بۆ یەکەم جار حیزب دەبێتە خاوەن بەرنامە و پیرەوێکی موشەخەس و کۆنکرێت و لەئامانجە گشتییەکانی بەرنامەی حیزبدا سۆسیالیزمی دادپەروەر وەک ئامانجی دوارۆژ دیاری دەکرێ.

ئامادە بووانی بەرێز... لەو رۆژەوە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە دایک بووە و تەنانەت پێش ئەو کاتیش لە

سەردەمی کۆمەڵەی ژێکافەوە هەتا ئەمرۆ، هێڵێکی سووری چالشی (ململانێی)لە نێوان چەپ و راستدا بە هەموو مێژووی ئەو حیزبدا تیدەپەری. کاک هاشمی کەریمی لەو کاتەوە کە بۆتە ئەندامی حیزبی دینوکراتی کوردستان واتە لە ساڵی ١٣٥٠ یانی نیزیک بە ٥٠ ساڵ لەوە پێش لەم ململانەیەدا لەم تەقابولەیدا هەمیشە لە بەرەی چەپ و سکولاری ئەو حیزبەدا بووە، ئەمەش بە شاهیدی کۆنگرەکانی حیزبی و نووسراوە و بەرهەمەکانی. بەڵام کاک هاشم چ جۆرە چەپێک بووە؟ ئەو چەپێک بوو کە پێ وانەبوو کە تێورێیەکانی مائۆتسەدۆن و ئەزموونەکانی شۆرشی چین لە دێهات و شاخە روتەڵەکانی کوردستان پیادە دەبێ ونە دوارۆژی گەشی کوردیشی لە یەکیەتی سوڤیەتدا بەدی دەکرد. هەر بۆیە کاتێک سوسیالیزمی مەوجود لە بەر یەک هەلوەشا و یەکیەتی سوڤیەت لە سالی ١٩٩١ هەرەسی هێنا و چەپ تووشی شکست و سەرلێشێواوی بوو، کاک هاشم توشی شۆک نابێ، ئەو نە تێزەکەی فوکۆیامای بە هیند گرت کە پێی وابوو کۆتایی مێژوویە، هەر بۆ خۆشی فۆکۆیاما لەم بۆچوونەی خۆی پەشیمان بووە و نە پێی وابوو کە ئەمە سوسیالیزمیکی واقیعیە، سوسیالیزمیک راستەقینەیە کە توشی شکست و هەرەس بووە بەڵکوو ئەزموونیکی سوسیالیزمە، نەوعێک سوسیالیزمە کە تووشی شکست بووە، واتە سوسیالیزمیکی دەوڵەتییە کە لەبەریێکهەڵتەکاوە.

تایبەتمەندێکی گرینگی کاک هاشم ئەمەیە کە قەت چەپێکی دوگما و وشک و ئایدۆلوژیک نەبووە. باشترین بەڵگەش بۆ ئەم ئیدیعایە کۆنگرەی ٦ حیزبی دێموکراتی کوردستانە لە سالی ١٣٦٢ واتە ١٩٨٣ کە تێیدا بیرۆکەی سوسیالیزمی دێموکراتیک هاتە ئاراوە. سوسیالیزمی دێموکراتیک خوێندنەوەیەکی نوێ بوو لە سوسیالیزم کە جیاواز بوو لەو خۆێندنەوانەی کەلە ئێران و کوردستان باو بوون. کە تێیدا سنوور بەندی لە گەڵ سوسیالیزمی مەوجوود و ستالینیزم دەکا و تێیدا سنوور بەندی لە گەڵ سوسیالیزمی مەوجوود و ستالینیزم دەکا، پێداگرەلە سەرپێگەی دیموکراسی و هەر چەشنە دیکتاتۆریک لە ژێر هەر ناوێکدا ڕەت دەکاتەوە. کاک هاشم لە گەڵ خاڵی سێهەمی ئەم خوێندنەوەیە کێشەی هەبوو واتە رەخنەگری بوو، ئەو پێی وابوو لە قوناغی تێپەرین لە ئینقلابی میللی دێموکراتیک بۆ قوناغی سوسیالیزم دەبێ تەعامولەکە لە گەڵ ماشینی دەولەتی سەرمایەداری تەعامولێکی جیددی و لێبڕاوانە بێ، بەڵام کاک هاشم دواتر بەم بۆچوونەی خۆشیدا چووە، کە ئەم پێداچوونەوەیە، پێداچوونەوە بوو بە سەریەکێک لە پرنسیپەکانی لینینزم. بۆیە ئێستا ئەگەر بمهەوێ پێناسەیەک بۆ کاک هاشم بکەم دەتوانم بلێم کاک هاشم ئەو کەسایەتیە سیاسییەی کوردە کە لە پێشدا کورد بووە و دواتر چەپ، بەڵام چەپێکی دیموکرات، چەپێکی نۆیخواز.

ئەمن لێرەدا کۆتایی بە قسەکانم دینم پێمخۆشە سپاستان بکەم کە گوێتان بۆ راگرتم سپاس بۆ بەرێوەبەران و ئامادەکارانی ئەو ڕێورەسمە دەست خۆشی لە ئیبتکارەکیان دەکەم و سەرفرازی و لەش ساغی بۆ کاک هاشمی کەریمی دەخوازم.

****

پەیامی کاک موحەد کەماڵی لە سوئێدەوە

بەڕێزان بنەماڵەی کاک هاشم!

میوانە بەڕێزەکان!

بەڕێوەبەرانی ڕێزگرتن لە نزیک بە ٥ دەیە هەڵسووڕانی سیاسی کاک هاشم!

وێرای گەرمترین ڕێز و سڵاو بۆ هەموو لایەکتان، کاتێک بیستم دۆستانی کاک هاشم دەیانهەوێ کۆڕێکی بچووکی ئاوا بۆ ئەم مامۆستا و هاوڕێ لە مێژینەیەم پێک بێنن پڕ بە دڵ حەزم دەکرد لە خزمەتتاندا بوایەم کە بە داخەوە بە هۆی موشکیلاتێکەوە کە بوو ئەو شانازیەم پێ نەبڕا لە نزیکەوە سیمای میهرەبانی کاک هاشم لە ئامێز بگرم و ئارەزووی تەمەن درێژی و لەش ساغی بۆ بکەم، بۆیە بە پێویستم زانی لە تویێ ئەم چەند دێڕەدا یادێکی کورت لەو بیرەوەریانە بکەم کە شانازی هاورێەتی و شاگردیی کاک هاشمی بە نەسیبم کردوە.

لە بەرەبەیانی هەموو ڕۆژێکی دەورانی مێر منالی ١٢ - ١٣ ساڵەیمدا لە هەیوانی ماڵەکەمانەوە کە ڕوو لە پادگانێکی سەربازی بە ناوی قەڵا یان قشڵە بوو دەمڕوانیە ئەو شوێنە و شاهیدی راهێنانی سەربازەکان لە بەردەم ئەو پادگانەدا دەبووم، بەڵام یەکێک لەو ڕۆژانە زیاتر لە هەموو ڕۆژێک سەرنجی ڕاکێشام. ئەویش ئەوە بوو دیتم چەند سەربازی چەکدار پیاوێکی مەدەنییان دەورە دابوو بەرەو شوێنێک دەیان برد. بۆ چەند ساتێک تا بردیان و هێنایانەوە من هەموو زەین و هۆشم لە سەر ئەو سەحنەیە قەتیس مابوو. ئەم هێنان و بردنە بۆچەند ڕۆژ هەموو

بەیانی و ئێوارەیەک دووپات دەبووەوە تا نیهایەتەن لە باوکم پرسی, لە وەڵامدا وتی جەماعەتێکیان گرتوە و دەڵێن سیاسی کارن ناوی چەند کەسێکی پێ وتم کە بە هۆی چکۆلە بوونی شارەکەمانەوە دەمناسین کە یەکێک لەوانە کاک محەممەدی کەریمی ناسراو بە قاقە برای گەورەی کاک هاشم بوو. ئەمە پرسیاری زیاتری لە مێشکمدا وروژاند کە تا چەند ساڵ دوای ئەوە نەم دەتوانی سەریەکی بخەمەوە کە کاری سیاسی مانای چییە و بۆ بڤەیە؟

زەمەن هاتوو ڕۆیی تا گەیشتمە ساڵی پێنجی دەبیرستان و لە گەڵ چەند کەسێکی گەورەتر لە تەمەنی خۆم ئاشنا بووم، کە یەکێک لەوانە کاک هاشمی کەریمی بوو. ئەم ئاشنایەتی ڕۆژانە، کێشایە ئەوە کە بە تەشویقی کاک هاشم وناساندنی کتێب گەلێکی داستانی بچووک و ڕۆمان و شیعری شاعیرانی موبارز، هەر وەها سەبارەت بە موبارزاتی ویتنام و الجزایر و وڵاتانی تر بە کردەوە بەرەو کۆڕی سیاسی هاوڕێیان ڕاکشام. ئەمە هاوکات بوو لە گەڵ شەڕی ویتنام. کورتەی ئەو هەواڵانەی کە ڕۆژانە لە رادیوکانەوە دەمان بیست، هەر وەها بە دەیان کتێبی بچووک بچوکیش دەردەچون کە بە کۆمەڵ یان بە تاک تاک دەمانخوێندەوە و لە چاو پێکەوتنی ڕۆژانەماندا قسەمان لە سەر دەکرد. باس لە موبارزەی خەڵکی الجزایر، قسە کردن لە شەخسیەتی ڕابەرانی گەورەی وەک هوشی مین، پاتریس لۆمومبا، مائۆ، کاسترۆ وزۆرێک لە ڕابەرانی تری موبارزاتی ئازادیخوازانەی دونیا لە ناوەند یان مەرکەزی هەموو چاو پێکەوتنەکانماندا بوو کە لە هەموو ئەوانەدا کاک هاشم دەوری سەرەکی و مامۆستایەتی ئێمەی تازە پێگەیشتوانی هەبوو. زۆربەی جار لە دوکانی یەکێک لە رفیقەکانماندا کە دادەنیشتین بە پێی پێویست چەن لاپەڕەیەک لە یەکێک لەو کتێبانەی کە پێشنیار دەکرا دەخوێندرایەوە و دەبووە سەرەتایەک بۆ دەربڕینی بیرو و بۆ چوونمان لە سەری کە کاک هاشم بە وردیەکی زیاترەوە ڕووناکی دەخستە سەریان و زیاتر شی دەکردەوە.

بەڵی پرسیار گەڵێک کە ساڵەها لەوەبەر لە گیرانی ئەو چەند کەسەدا کە پێشتر ئاماژەم پێداو مێشکی منی داگرتبوو، لەو دۆستایەتیەی کە لە گەڵ کاک هاشم و باقی رفیقەکاندا بە نەسیبم ببوو لێم ڕوون بووەوە کە کاری سیاسی بە مانای چیە و بۆ لە ڕژێم گەلێکی وەک حکومەتی پاشایەتی ئەوکات و هەر حکومەتێکی دیکتاتۆریدا جورمە و زیندان و تەبعید و ئیعدام و ئەو جۆرەشتانەی بە شوێنەوەیە؟ بۆ ئینسانەکان روو لە مەسایلی سیاسی دەکەن؟ ڕەمزی ئەم بە گیان کڕینەی ئیسانی سیاسی لە چیدایە و موبارزە لە گەڵ نابەرابەری و بێ عەداڵەتی چ حیکمەتێکە؟ هەمو ئەمانە بۆ من بوون بە هەوێنی ژیانی داهاتووم. دەرسی ئینسانی و ئینسان دۆستی یەکێک لەو خسڵەتانە بۆ کە من و کەسانی تری هاو تەمەنی ئەوکاتی من لە کاک هاشم فێر بووین کە نەک هەر ئێستا بەڵکە هەموو ژیانم شانازیم پێوە کردوە. تەئمینی ژیان بۆ ماوەیەک لە یەکتری دووری خستینەوە کاک هاشم سەرەتا

تەبعید بۆ (ئەگەر لە بیرم مابێ) دەماوەند و پاشان چوونە دانشگای تاران، منیش تەواو کردنی دەبیرستان و چوون بۆ دەورەی سپای دانش لە کرماشان و قەزوێن و دواتر کار لە دێی گەوگانی ئازەرشەهری سەر بە ئازەربایجان. تەنیا ئەو کاتانە دەمانتوانی یەکتر ببینینەوە کە نەورۆز یان پشووی هاوینە دەهات و خۆشترین ڕۆژانی پێکەوە بوونمان بە بیانوی ڕاوە ماسی و سەیران لە شار وەدەر دەکەوتین و دیسان کۆڕی گەرمی هاوڕیەتی دەژیایەوە.

ساڵەکانی چلی هەتاوی ڕوو هێنانی گەنجانی شارەکەمان بەرەو چوونە دانشگاکان ڕوو لە زیاد بوون بوو، بەڵام زۆرینەی ئەو کەسانەی کە دەچوونە دانشگا لە بنەماڵە فەقیر و کرێکاریەکان بوون و بۆ بەڕێوە چوونی ژیان تووشی موشکڵە بوون. لە یەکێک لەو کۆوەبوونانەماندا کاک هاشم یەکێک لە پێشنیاردەرانی پرۆژەیەک بوو بۆ کار ئاسانی ئەو کەسانەی کە دەچوونە دانشگا ولە ئیمکاناتی ماڵێ بێ بەهرە بوون. لە سەر ئەوە ساغ بووینەوە هەر کام لە ئێمە کە ئیمکانی ماڵی و سەرچاوەیەکی داهاتمان هەیە بۆ یارمەتیدان بە دانشجویانی فەقیر مانگانەیەک دیاری بکەین و هەر کەسەمان لە یەکێک لەوانە کە نزیکایەتیمان هەیە بۆ ئەوەی تووشی هەستێکی دەرونی ناخۆش نەبن پێیان ڕابگەیەنین مانگانە پارەیەکیان بە قەرز دەدەینێ کە دواتر کاریان وەگیر کەوت بیدەنەوە. ئەوە پەسەند کرا و بۆ ماوەیەک ئەو کارەمان کرد کەزۆر بە جێگە بوو بەڵام بە داخەوە دواتر بە هۆێ هەڵەی یەکێک لە یارمەتیدەران، مەسەلەکە لە ساواک ئاشکرا بوو کە ناچار بووین حیسابێک کە لە بانکدا بوومان بیبەستین و بە شێوەیەکی کاتی کۆتایی پێ بێنین.

ساڵی پەنجاودووی هەتاوی لە تەعتیلاتی نەورۆزدا کاتێک لە تارانەوە گەڕاینەوە بۆ بانە ڕۆژی دوهەمی نەورۆز ساواک هێرشی کردە سەر ماڵی برایەکی خەلیل شەوباش کە بووە هۆی شەهید بوونی یەکێک وبریندار بوونی یەکێکیتر کە توانیبووی بە برینداری دەرباز بێ. بەڵام دوای چەند ڕۆژ گەڕانی پۆلیس لە نێو شاردا دۆزیانەوە و دەستگیرکرا. ڕۆژی دوای دەستگیر کردنی ئەو برینداره و گرتنی براکەی خەلیل شەوباش بە ناوی عزیزی مصطفی زادە کاک هاشم کە پەیوەندی حیزبایەتی بەوانەوە هەبوو ناچار بوو پاش چەند ڕۆژ خۆ حەشاردان لە شار بچێتە دەر و ڕایی کوردستانی عێراق بێت کە بە داخەوە لەو کاتە بەدواوە من لە دیداری یەکێک لە خۆشەویست ترین ڕفیقەکانم کە بە حەقیقەت دەتوانم بڵێم یەکەمین مامۆستای سیاسی من بوو بێ بەش بووم. ئەمە تا کۆتایی ساڵی ٥٧ی هەتاوی درێژەی هەبوو.

کاک هاشم سەرەرای ئەوەی کە لە بابەتی سیاسیەوە ئاماژەم پێدا یەکێک لە خۆشناوترین کەسانی نە تەنیاشاری بانە بەڵکە کوردستانە، هەر ئێستاش دەتوانم بڵێم خوو خدە و هەڵس و کەوتی کاک هاشم بە جۆرێکە کە توانیویەتی نە تەنیا بۆ کەسانێ کە پێشتر دەیان ناسی بەڵکە بۆ جیلی گەنجیش نموونەی ئینسانێکی شۆڕشگێر و نموونەی شەخسیەتێکی سیاسی ناودار و نموونەی مرۆڤێکی ئینسان دۆست بێت. قسە زۆرە و کات کەم دیارە شەخسیەتی کاک هاشم و خەبات و موبارزەی ئەو لەم چەند دێڕەدا ناگونجێ. من جارێکیتر ئاواتی سەربەرزی، تەمەن درێژی و لەش ساغی بۆ دەخوازم و بە گەرمی لە ئامێزی دەگرم.

لە گەڵ ڕێزو سپاسم بۆ هەموو لایەکتان محەمەد کەماڵی

****

وتەی دادە حەیات تەوەکولی بۆ زێنەب خانم

کاک هاشم بەرز و بەڕێز، بەش بە حاڵی خۆم وا دەزانم کە لە سەرئەم مرۆڤە بە نرخە کتێبێکیش بنووسم کەمە. کتێبێک تا بتوانەم هەموو بوارەکانی ژیانی جێ بکەمەوە: لە بواری سیاسی کۆمەڵایەتیەو بگرە تا هاوڕێ بوونی، باوک بوونی، و رۆڵی وەک هاوسەر، بڕوا بوونی بە بەرامبەری مرۆڤەکان، رێز گرتنی لە هەموو بیر و بۆ چوونەکان، کتێبێک کە تاقانە بوونی کاک هاشم دەربخات. کاک هاشم گیان، تۆ شیاوی زۆرتر لەمەی، بەش بە حاڵی خۆم شاد و خۆشحاڵم بە هاوڕەیەتی، هاوخەباتی و تێکەل بوون لە گەڵ بنەماڵەی بەڕێزت.

پێمخۆشە وەک هاوڕێکی نزیکی ئەم بنەماڵە ئازیز ۆ خۆشەویستە، ئاوڕدانەویک لە هاوژین و هاوخەباتی بەڕێزی کاک هاشم، زێنەب خانمی رەسووڵپەناه بدەمەوە.

ئەوم زۆر پێ راستە کە دەڵێن لە پشت هەر پیاوێکی سەرکەوتوو ژنێکی ئازا هەیە. بەراستی زێنەب خانم لە هەموو بەرز و نزمی ژیان، لە سیاسەت، دەربەدەری، ئاواربوون و نەداریدا، پشت و پەنای و هاوڕێی کاک هاشم بووە و تا ئەم رۆش هەیە. لە دەورانی زاڵی شاوە تا ئەمرۆ، زێنەب خانم شان بە شانی کاک هاشم هەوڵ و زەحمەتی کێشاوە.

لە ساڵانی بەر لە شۆڕشی ئێران، زۆر جاران لە شاری بانەوە نووسراوە و بڵاوکراوی سیاسی بە دزیەوە گەیاندووەتە

تاران. ئەگەر بگیرایە، بێ شک دەیان ساڵ زیندانی دەکرا و تەنانەت لەوانە بوو کە ئێعدام بکرایە.

هەر لەو ساڵانەدا بوو، کە بە داخەوە کاک هاشم ئاوارە بوو، و زێنەب خانم وەک هاوژینێکی بە وەفا ئەرکی گەورە کردنی کچەکەی بەیانی، وە ئەستۆ کرد و بوو بە دایک و مامۆستای. بۆ ماوەی حەوت ساڵ لە ژێر دەسەڵاتی ساواکدا و لە ژێر مەترسیدا، زێنەب خانم بە تەحمووڵەوە چاوەڕێی رووخانی شا و گەڕانەوی کاک هاشمی کرد، لە هەل و مەرجێکی سەخت و تەنیادا.

دیسانیش دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، زێنەب خانم، لە یەکیەتی ژنانی حزبی دیموکرات چالاکانە دەستی کرد بە خەبات و تێکۆشان.

دوای هێرشی دوژمن بۆ کوردستان، شان بە شانی کاک هاشم لە زێدە و بنەماڵەی هەڵبڕا، پیشەی مامۆستایی بە جێ هێشت وەک زۆربەی تێکۆشەرانی ڕێگەی ئازادی دوای خەبات و تێکۆشان کەوت. هەر ڕۆژ و ساتێک ئاوارەی ناوچەیک، دێک، شارێک وڵاتێک دەبوو.

لە گەڵ هەموو ناتەبایی و سەختی، نائەمنی و نەبوونی، زێنەب خانم بوو بە دایکی سێ کوڕ. ئەگەر بڵێم کە قۆرسایی بەرپرسیایەتی و ئەرکی پرورەدەکردن بە تە نیا لە سەر شانی ئەو بوو، درۆم نەکردووە. کاک هاشم هەمیشە پرکار و بە پرسایەتی قورسی خەبات و شۆڕشی لە سەر شان بوو.

ئەگەر دەرفەت بووایە و بیتوانیایە، بەڕەێزیان لە وەشدا کەمی نەدەهێنا. ئەو ماوەی بۆ پشوو دان لە ماڵ بووایە، کاک هاشم یارمەتی زێنەب خانمی کەم و زۆر دەکرد.

زێنب خانم بە پێچەوانەی زۆربەی هاوژین و هاوسەری هاوڕیانی دیکە، هەرگیز نەیتوانی سەردانی بنەماڵەی بکات کە لە ژێر دەسەڵاتی دووژمندا بوون. بۆ هەمیشە لە ئازیزان و خۆشەویستانی دابڕا.

لە گوند و بنکەکانی حزبدا، دەرگای ماڵی زێنەب خانم هەمیشە بۆ میوان ئاوەڵابوو. بەو پەڕی ڕوو خۆشی،

خۆشەویستی و دڵفراوانیەوە، ماڵ و سفرەی زێنەب خانم، بە تایبەت ببووە بنەکە و بارگای حەسانەوی ژنانی تێکۆشەرو هەڵاتووی ناوچە داگیرکراوەکان.

زێنەب خانمی بەڕێز، جەنابت بە قەدەر کاک هاشم بەرز و بەڕێزی. دەستی ماندوو بوونت دەگوشم کە هاوڕێ و هاو ژین و هاوخەباتی کاک هاشمی.
زێنەب خانم لە ساڵی ١٩٩٤ لە بەر ئالۆزی و نا ئەمنی لە کوردستانی باشوور، بنکە و بارگاکانی حزبی جێهێشت و ڕێگایکی دژواری بەرەو تورکیە گرتە بەر. چونکە کورەکانی ئەوکات زۆر منداڵ بوون، دوو، سێ ساڵ لە تورکیە ئاوارەیی چێشت. و جارێکی دیکەش لە کاک هاشم دابڕا.

بە پێویستی دەزانم و پێم وایە جێگای خۆیەتی کە لێرەدا، ڕێز و سوپاسی بەیان خانمی کچی کە ئەو زووتر هاتبووە بریتانیا بکەین، کە زۆر هەوڵ و تەقەلای دا کە بتوانێ دایک و براکانی بگەیەنێتە لەندەن. لە راستیدا ئەرکی یارمەتی دانی ئەوان لەو ماویەدا هەمووی لە سەر شان بوو، وێرای خوێندن و فێر بوونی زمان، کاری دەکرد و یارمەتی دایک و براکانیشی دەدا.

لە بەر پاکی و سەداقەتی کاک هاشم، ئەم بنەماڵ بەڕێزە، بە درێژی بەشداریان لە شۆڕشدا، لە باری مادیەوە دەتوانم بلێم لە هەموو کەس دست کورتر بوون. کاک هاشم قەت هەوڵی نەدەدا کە لە پۆست و مقامی خۆی ئیستفادەی شەخسی بکات، و یا داوا بکات.

سەرەنجام، لە ساڵی ١٩٩٧ دا، ئەم بنەماڵە بەڕێزە دوابە دوای یەک لە لەندەن یەکیان گرتەوە. بەڵام لێرەش بە گشتی خەریکی تێکۆشان و چالاکین و لە زۆربەی کۆر و کۆبوونەوە و پرۆتستاکاندا بەشداری دەکەن. وێنەتان زۆر بێ و سەرکەوتوو بن ئازیزان.

❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊

سپاس و پزانین

لە رۆژی ٨ی مانگی جولای ٢٠١٧، لە شاری لەندەن، بنکەی رۆژهەڵات بۆ رێز لێنان لە هاوسەرم، هاشم کەریمی، بەرنامەیکیان پێشکەشی میوانە ئازیزەکانمان کرد. بەر لە هەمووشت سوپاسی زەحمەت و پێزانینی فراوان لە موحیبەت و خۆشەویستی یەک یەکی میوانەکان کە بە هاتنیان گەورە و دڵخۆشیان کردین. و هەروهای سوپاس بێ پایان بۆ هەموو ئەوانەی ئەرکی بەڕێوبەری بەرنامەکەیان بە ئەستۆوە گرتبوو و هاوڕیانی بنکەی ڕۆژهەڵات.

لێرەدا بە پێویستی دەزانم کە وەک ژنێک کە لە خەباتی تا ئێستا بەردەوامی گەلەکەمان بەشداری ڕاستەوخۆم هەبووە و تا ئێستاش پایبەند بە ئامنجەکانی گەلەکەمان و خۆینی شەهیدانم، سوپاسی ئەو کەسانە بکەم کە لە بەرنامەکەدا وەک شەریکی ژیان و خەباتی هاشم کەریمی، منیان بە سەر کردەوە. لەوانە مامۆستا عەبدوڵا حەسەنزادە، کاک حەسەن رستگار، و کاک مەولوود کە لە لایەن خۆیو و دەفتەر سیاسیەوە منیان لە بیر نەکرد.

ژنانی کورد سەرەرای ستەم وچەرمەسەری دەیان ساڵەی داسەپاوی داگیرکەران، بەشێکی گەورەی خەباتی گەلەکەمان بوون، و بە درێژایی مێژوو ئەرک و زەحمەتی ئەم شۆڕشەیان بە شان و باڵ هەڵگتوە. من ماندوو نەبوون بە یەک یەکیان دەڵێم و ڕێز و خۆشەویستیم بۆ هەموو هاوڕێانم کە لە ڕۆژانی سەختی خەباتدا پێکەو بووین، چ لە

شارەکان لە ژێر مەترسی سوپای داگیرکەر، چە لە شاخ و گوند لە هەلومەرجی ئەوپەڕی سەخت و لە ژێر تۆپ و بۆردوومانی دوژمن.

پێم خۆشە کە ئەم کەلتووره بەردەوام بێت و ئێمە بتونین لە یەک یەکیان و لە قەترەیک لە دەریا لە زەحمەتەکانیان ڕێز بگرین. ژنانی وەک حەیاتی خۆشەویست کە بە پەیامە جوانەکەی منی بەسەرکردەوە و منیش بەش بە حاڵی خۆم ئەو ڕۆژانەم لە بیر ناچێتەوە کە سەرە ڕای ئەرکی قورسی دایکایەتی، خوشکە حەیاتی خۆشەویست، شاخ بە شاخ و گوند بە گوند، بێسیمی حزبی دیموکراتی بە شانەوە بوو و بە خزمەت بە خەڵکەکەی وئامانجەکانی دریغی نەدەکرد. بە گەرمی لە ئامێزت دەگرم و سوپاسی ئەوە دەکەم کە خۆشترین رۆژەکانی ژیانت فیدای ئامانجە رەواکانی بزووتنەوەکەمان کرد.

دیسانەوە لەم فرسەتە کەڵک وەردگرم کە سوپاسی ژنانی شۆڕشگێڕی خەباتی کوردایەتی بکەم کە بەو پەڕی لە خۆبردویەوە، زەجر و کوێرەوەری، بۆ دابین کردنی مافی رەوامان خەباتیان کردوە و تا ئێستاش لە ویستەکانمان پاشە کشە ناکەن. ئەگەر چی هێشتاش لە غوربەت و پەنابەری لە خزم و کەس و کارمان و وڵاتمان دابڕاوین، بەڵام هێشتاش خۆم بە بەشێک لە وجووڵانەوە ڕەوایە دەزانم و لە پێناوی خزمەتکردنیدا دەریغی ناکەم.

سوپاسی بێ پایانیش بۆ مامۆستا عەبدە، کاک مەحەمدی رەحیمی، چیمن خانم و کاک مستەفای مامە قالە بۆ ئاوردانەویک لە من و قەدردانیم. سوپاستان دەکەم

زێنەب رەسوولە پەنا، لەندەن، ١٠ جووڵای ٢٠١٧

❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊❊

تاجی خوێناویی

بۆ هاورێم هاشمی کەریمی

ئەی گوێچکیلەی راستی .. دڵـم
ئەی پەنجەرەی رۆژهەڵاتی زامەکانم
ئەی کوردستانی ئێرانم
لە ولاتی جبەی رەشا
سیامەند بوو شیعری تازەم
گەڕا بە شوێن چاوی خەجا
شیعری شەیدای باڵای "ورمێ"
ویستی دەستی
گوڵی بگرێ
ئازادانە پێ بکەنێ
ویستی دەم بنێتە دەمی
کانییەک روون، گەش هەڵقوڵێ
زۆری پرسی
هەموو گەڕاو زەردەخەنەی هیچی نەدی
خەجم مانگە
مانگی گیراوی زیندانی ناو ئێرانە
خەجم
وەکوو سێوە لاسوورەکەی باخی "بوکان"
ملی لارەو چاو پڕ لە ئاو
وەکوو- زاوابووک - ی سابلاغ

هەنیە رنراو..قژ ئاڵۆزەکاو.

ئیستە گوڵان

وەک روومەتی رەنگ پەریوی

مندالانی هەموو ئێران

پەست و سێس و بێ تریقەن

چاوەروانی بارانیکی

تازە ئەکەن.

ئیستە کانییم

وەکوو نیگای کێژەکانی

شاری سنە

لێڵ و پێڵن

روون نابنەوە، تا ئەو رۆژەی

کوندەپەپووی میزەر بەسەر

ئەم ولاتە چێ ئەهێڵن

ئەی پارچەیک لە جگەرم

ئەی تاجی خوێناویی سەرم

هەرچی جبەی ئاخوندەیە کۆی کەنەوە

وەکوو پەردەی شەوی تاریک بیگرنەوە

لە "خانە" وە

هەتا سەقز

بیدەن بەسەر لەشی تۆدا

چرای برینی شەهیدان ناشارنەوە،

بەر لە زریانم ناگرن

من درەختی ئەم ژیانەم

تۆ لەولاوە من ئەبریت و

لەولای دیکە من دێمەوە
ئازارێکم چەشەی تەور
تا بمبڕێ من سەر لەنوێ
بنچ قایمترئەروێمەوە
ئەی ئاوکوژان
هەرچی تاڵە مووی ڕیشێکی ئاخووندەیە
بەیەکەوە گرێی بدەن
وەکوو گوریس
لە " بانە" وە
هەتا سەردەشت
درێژ درێژی کەنەوە
ئەوساش دەمی هونراوەم و
تفەنگەکەم نابەستنەوە
ئەی چەکەکەی شانی راستم
پاردەی قەلای خورهەلاتم
پشتاو پشتی زنجیرەی "شا"
لە "کورش" ەوە هەتا قاجار
هەموو رۆژێ گوڵیان ئەکوشت
خوێنی کەژو هەردیان ئەرشت
بەلام دوا جار
گوڵ ئەفەوتا
کەژ هەر نەمرد
ئەوەی کە مرد شا، سولتان بوو
ئەوەی،ژیا ئەوەی هەرما
کوردستان بوو

ئەی سەنگەری پڕ هەتاوی رۆژهەڵاتم
گوڵاڵەی سنگی شیرین و
مەشخەڵی دەستی فەرهادم
مەلا وتی: تەلیسماوییم.
دیوارێکی گوللەبەندی زۆر رقاوییم.
بەلام سبەی نا دووسبەی
کە سیلاوی پەنگ خوراوەی نیشتمانم
رژایە سەر
سەر شەقام و گۆرەپانم.
ئەوسا ئێران
جبەی رەشی خوێ دائەدرێ.
ئەوسا ئێتر بە خەج ئەگەم
بە منداڵ و گوڵ و کانیی،
لێو بە خەندە هەمووی ئەگەم
ئەوساش تارێکی ئەزانێ
گەر تەلیسمێ هەبێ و نەشکێ
هەبی و نەمرێ
هیچ نەێبرێ
بە تەنها هەر خوری گەلە
دڵی گەلە
هێزی گەلە

****

بەشێک لە دیدو بۆچوونە سیاسییەکانی رێزدار هاشم کەریمی لە دیمانەیەک دا

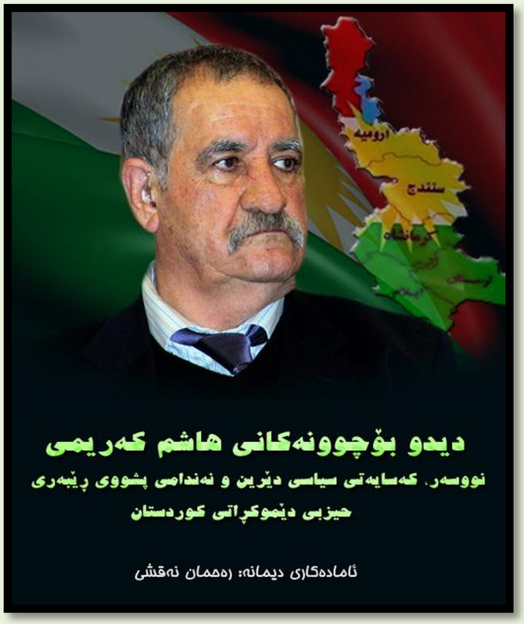

*** هەڵسەنگاندنێک لەسەر هەولومەرجی هەنوکەیی نێونەوەیی و رۆژهەڵاتی نێوەراست؟**

وەڵام: دواى رووخانی بەرەی رۆژهەڵات بۆ ماوەیەک جیهان یەک جەمسەری بوو، کە ئەمریکا سەرکردە و پاریزگاری ئەو جەمسەرە بوو، دوایی رووسیە وردەوردە خۆی بووژاندەوە و هاتەوە مەیدان و سەر لە نوی جیهان بۆوە بە جیهانێکی دوو جەمسەری، دیارە دەبێ ئەوەش لەبەر چاو بگرین کە چینیش ئیدیعای زلهێزی دەکا و لە هێندێک جێ لە گەڵ ئەمریکا و رووسیە بەربەرەکانی دەکا. ئەو سێ وڵاتە لە گەڵ بریتانیا و فەڕانسە کە لە رێکخراوی نەتەوەیە کگرتووەکان دا خاوەنی مافی "وتۆ" ن، بە هۆی ئەو مافەوە دەتوانن لە بەشێکی زۆر لە کێشە سیاسیەکانی جیهان دا نەخشیان هەبێ. ئەو پێنج وڵاتە لە گەڵ چواروڵاتی گەورەی سەرمایەداری واتە ژاپۆن، ئەڵمان، ئیتالیا و کانادا زۆربەی کارتڵ و تراست و شیرکەتەکانی ئابووریی جیهانیان لە نیو خۆیاندا دابەش

کردووە. دیارە یازدە وڵاتی سەنعەتیی دیکەش لە گەڵ ئەو نۆ وڵاتە کە لە گروهی "جی ٢٠ " دان بە تێکرا بەشی هەرە زۆری ئابووریی جیهان بەڕێوە دەبەن. ٢ لەسەر ٣ی وڵاتانی جیهان ئابوورییان لە خوارڕادەی ناڤین دایە، کە زۆربەی وڵاتانی ئەفریقا و ئاسیا و ئەمریکای لاتین دەگرێتەوە. بەو پێیە ١٠٪ سەرمایەدارانی جیهان خاوەنی ٩٠٪ هەموو سامانی سەرزەوین. لەگەڵ ئەو هەموو سەروەت و سامانە کە لە دەست تاقمێکی میلیاردرِ بێ بەزەییدا کۆبۆتەوە، هێشتا لە زۆر جێی دنیا دا خەڵکانێک لە برسا دەمرن یان لە بی دەواو دەرمانی دا گیان لە دەست دەدەن و ئەمە بۆ گشت مرۆڤایەتی جێی شەرمەزاریە. سەرمایەداران تەنانەت بەزەییان بە وەچەکانی داهاتووی خۆیاندا نایەت و بۆ قازنجی هەنووکەیی، داهاتوو دەخەنە مەترسییەوە. ئەمریکا بۆ ئەوەی کارخانەکانی تووشی زەرەروزیان نەبن لە پەیمانی بەربەرەکانێ لە گەڵ گازەکانی توونخانە (گلخن) هاتەدەر، کە دەزانین ئەو گازانە دەبنە هۆی ئەوە کە " ئوزون" ی فەزا تەنک بێ و هەتاوی رۆژ توندو تیژتر بگاتە زەوی و گەرمای زەوی زیاد بکا و سەهۆلی "قوتب "ە کان بتوێنەوە ولە داهاتوودا کارەساتی جەوی پێک بێ.

زۆربەی وڵاتانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست سەر بە بەرەی رۆژئاوا بەسەرۆکایەتیی ئەمریکا بوون، لەو نێوەدا لیبی و سووریە سەر بە رووسیە بوون و رۆژئاوا بۆ بیانوویەک دەگەڕا کە ئەو دوو وڵاتەش بێنێتە ژێر نفووزی خۆی، لە بە ناو بەهاری عەرەبی دا ئەو هەلەی قۆستەوە و لیبی یان روخاند، بەڵام رووسیە و ئێران فریای سووریە کەوتن و لە رووخان رزگاریان کرد. دوا بە دوای ئەوە "داعش" سەری هەڵدا، لە پێشدا لە عیراق و سووریە و دوایی لە چەند وڵاتی دیکە. داعش کە نوێنەرایەتیی هزرو فکرێکی توندئاژۆی سونەی دەکرد و وادەهاتە بەرچاو کە دژی هزر و بیرو بۆچوونی توندئاژۆی شیعەی ویلایەتی فەقیە بێ، لە لایەن وڵاتانی عەرەبستانی سعوودی و تورکیە و قەتەر ولە پێشدا بە چرای سەوزی ئەمریکا کە پێی وابوو داعش دژی کۆماری ئیسلامی ئێرانە، پشتیوانی لێکرا و پارەی زۆر و زەوەندی نەوتی خەلیجی درایە و سنوورەکانی تورکیەی بۆ ئاواڵە کرا کە کەسانی کۆنە پەرست و توند ئاژۆ لە هەموو جیهانەوە روو بکەنە سووریە و عێراق. بە هاتنە سەرکاری "ترامپ " لە ئەمریکا کە نوینەری باڵی راستی ئیمریالیزمی ئەمریکایە، جیهان بەرەو مەترسیی هەڵگیرسانی شەری تردەبا، لە رۆژهەڵات لە گەمژەیی و سەرەڕۆیی سەرۆکی کۆریای باکوور کەڵک وەردەگرێ و دەیەوی شەرێکی دیکە لەو ناوچە هەڵگیرسێنێ و لە لایەکەوە لە ناکۆکی نێوخۆیی وەنزوئێلا دا، دەست تێوەردان دەکا وهەڕەشەی هێرشی نیزامی لەو وڵاتە دەکا و لە لایەکی ترەوە لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بە روڵەت بە دژایەتی لە گەڵ ئێراڕن بە میلیاردها دولار چەک و تەقەمەنی بە عەرەبستانی سعوودی دەفرۆشێ. قەتەر مەحکووم دەکا کە پشتیوانی تیرۆریزمە، بەڵام چەک و

تەقەمەنیشی پێ دەفرۆشێ. دیارە ئەوە راستیەکی حاشاهەڵنەگرە کە ئەمریکا و وڵاتانی رۆژئاوا و ژاپون لە لایەک و رووسیە و چینیش لە لایەکی دیکەوە تەنیا بەرژەوەندیی مادی و سیاسی خۆیان مەبەستە، ئەگینا دۆستی هێچ گەلێکی ئەم جیهانە نین.

ئێستا لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دووبەرە بە زەقی دەبیندرێن، بەرەیەک بە رێبەرایەتی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە نوێنەرایەتی شێعە دەکا. حکوومەتی بەشار ئەسەدی سووریە و حیزبوڵای لوبنان و" حووسی " ی یەمەن و تاڕادەیەک حکوومەتی شێعەی عێراقی لە گەڵە و رووسیە پشتیوانیەتی و بەرەیەکی دیکە کە عەرەبستانی سعوودی وەک نوینەری سونە ریبەرایەتی دەکا کە زۆربەی وڵاتانی خەلیج و میسر و ئوردن و سوودان و یەمەنی لە گەڵە و رۆژئاوا پشتیوانیەتی. تورکیە و قەتەر لە هێندێک کێشەدا لە بەرەی ئەمریکا و عەرەبستانن و لە هێندێک کێشەدا لەگەڵ بەرەی رووسیە و ئێرانن و بە تەواوەتی بۆ لایەک ساغ نەبوونەتەوە. بە هەرحاڵ ئێستا رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆتە مەیدانی رمبازێنی سێ رەوتی کۆنەپەرست و بنئاژۆ. یەکیان رەوتی شێعەی ویلایەتی فەقیهی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە و یەکیان رەوتی وەهابیگەریی سونەی عەرەبستانی سعوودییە و ئەوی دیکەش رەوتی توندئاژۆ و مرۆڤکوژی سونەی داعشە. دیارە ئەلقاعیدە و تاڵەبان و چەند تاقمی کۆنەپەرستی دیکەش لە ناوچەدا هەن کە بە پێی قەبارەی خۆیان کاریگەریان لە سەر رووداوەکان دا هەیە.

* هەڵومەرجی ئێستای کوردستان چوون هەلدەسەنگینی؟

وەڵام: ئەگەر بێینە سەر بارودۆخی کوردستان ناچارین بە جیا باسیان بکەین، چونکە لە ژێر کاریگەریی ئەو وڵاتەدا بوون کە داگیریان کردووە.

رۆژهەڵاتی کوردستان لانی کەم لە هاتنە سەرکاری حکوومەتی "سەفەوی " یەوە واتە چوار سەد ساڵە بەشێکە لە ئێران. لە سەرتاسەری ئەو ماوەدا جگە لە راپەڕینی"خانی لەپزێرین" لە لای ورمێ لە دەرورەی سەفەوی دا کە زوو سەرکوت کرا و راپەڕینی شێخ عوبیدولای نەهری و سمایل خانی سمکۆ کە زیاتر باری عەشیرەتیان هەبوو تا ناسیونالیستی و یازدە مانگ کوماری کوردستان، کورد هەمیشە لە باری سیاسییەوە ژێر چەپۆکە بووە، ئەگەریش ئەمارەتیش هەبووبێ وەکوو ئەمارەتی ئەردەڵان، کە هێندێک دەسەڵاتی نێوخۆییان هەبووبێ، لە راستیدا ملکەچی حکوومەتی ناوەندی بوون. لە باری زمانەوە کورد بە زمانی خۆی دوواوە و لە کولتوری نەتەوەیی خۆی کەڵکی

وەرگرتووە. لەو بارەوە گوشارێکی ئەوتۆی لەسەر نەبووە، تەنیا لە دەورەی رەزا شادا بوو کە دەیەویست جل و بەرگی خەڵک یەکسان بکا. ئەو سیاسەتە خەلکی کوردیشی گرتەوە کە لە هێندێک جێ بەربەرەکانێشی لەبەرامبەر دا کرا. لە دەورەی پەهلەویەکاندا بە قوتابیی فێرگەکان دەگوترا دەبێ لەسەر کەلاس بە فارسی بدوێن، بەڵام لە سەرانسەری ئەو چوارسەد ساڵەدا ئیجازە نەدراوە کورد بە زمانی زگماکیی خۆی بخوێنێ، لە گەڵ ئەوەش لە موکوریان لە پێشدا شاعیرانی بەناوبانگی وەکوو "وەفایی" و "ئەدەب" ودواییش "سیفولقوزات" و "هێمن" و" هەژار" و زۆر شاعیر و ئەدیبی تر بێ ئەوەی لە قوتابخانە فێری کوردی ببن (کە نەبوو) خۆیان بە نووسینی پەخشان و شێعری بەرز زمانی کوردیان دەوڵەمەند کرد. لە دەورەی کۆماردا پێشوا قازی محەمەد و هێندێک لە سەرانی حیزب هانی شاعیران و ئەدیبانیان دەدا بۆ پەرەپێدانی زمان و کولتوری کوردی و هێندێک رۆژنامەو گۆڤار چاپ بوون. لە دەورەی حەمەرەزا شادا رۆژنامەیەک بەناوی کوردستان بڵاو دەبۆوە کە نەدهاتە کوردستان و باری پڕوپاگەندە کردنی بۆ ریژیم هەبوو، لەگەڵ ئەوەش هێندێک شاعیر و نووسەر شێعر و وتاری بە پێزیان تێدا دەنووسی کە لە گەڵ بەرنامەکانی رادیۆ کرماشان بۆ فێربوونی خویندن و نووسینی زمانی کوردی لە نێوان ئەو کەسانەی حەزیان لێ بوو، کاریگەری هەبوو.

گەلی رۆژهەڵاتی کوردستان لە دەورەی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا. کوردەکانیش وەکوو هەموو گەلانی ئێران و چین و توێژە زەحمەتکێشەکانی وڵات و رووناکبیران لە رووخانی ریژیمی دیکتاتۆڕ و سەرەڕۆی حەمەڕەزا شادا نەخشی هەبوو، بەو هیوایەی حکوومەتێکی دیموکرات جێی بگرێتەوە کە مافی نەتەوایەتیی گەلانی ئێران و یەک لەوان گەلی کورد بسەلمێنێ و دێموکراسی و عەداڵەتی کۆمەڵایەتی دابین بکا. بە داخەوە چاوەروانیەکە لەجێی خویدا نەبوو وریژیمێک جێی گرتەوە کە دیکتاتۆڕتر وکۆنەپەرست تر لە ریژیمی شا بوو، کە نەک تەنیا ئازادیخوازان و بەرەی چەپ و عەداڵەتخوازی لە هەموو ئێران دا سەرکوت کرد، بەڵکوو شەرێکی زاڵمانەی بە سەر گەلی کوردستاندا سەپاند. هێزە سیاسیەکانی کوردستان لە پێشیانەوە حیزبی دیموکڕات ناچار بوون بۆ پاراستنی دەستکەوتەکانی شۆڕش دەست بدەنە چەک و لە بەرامبەر رێژیمدا راوەستن. دیارە ئەوە راستیەکی حاشاهەڵنەگرە کە خەبات لە کوردستان دا قەتیس مابوو. رێژیم لە پێشدا لەبەرامبەر قارەمانەتیی هێزی پێشمەرگە دا دۆش دامابوو، بەڵام بەو هەموو سەروەت و سامان و چەک و تەقەمەنی کە لە ریژیمی پێشوو بۆی بەجێ مابوو و خەڵکیکی زۆر و زەوندی ساویلکەی دەمارگرژ بەتایبەت شیعە مەزهەبی بە ناوی پاسدار و بەسیجی هێنابووە مەیدان و پیی گوتبوون بۆ شەڕی کافران دەچن و ئەگەر سەرکەون کافرانتان لەبەین بردووە و ئەگەریش بمرن یەکسەر

دەچنە بەهەشت. پێشمەرگە چەند ساڵ بە باشی لە ناوچە رزگارکراوەکانی کوردستان بەرگری کرد، دوایی ناچار بە پاشەکشە بوو، هەرچەند هێشتاش بە تەواوەتی مەیدانی بۆ ریژیم چۆڵ نەکردوە. رژیم لەو ماوەدا هێندێک کاری ئاوەدانیی وەکوو ناوچەکانی دیکە لە کوردستاندا کردووە، چەند رادیو و تەلەفزیونی کوردیی لە هێندێک لە شارەکانی کوردستان وەڕێ خستووە، ئیجازەی داوە هێندێک کتێبی مێژوو و شێعرو ئەدەبیاتی کوردی چاپ ببێ، خەڵکی ساویلکەی بە ناوی بەسیج کڕیوە و چەکی داونێ و مووچەی بۆ بڕیونەوە و بەو هۆیەوە لە نێو توێژێکی خەڵکی کوردستان دا نفووزی کردووە و کاری پێشمەرگە بە زەحمەت بووە. دیارە هەرچەند ریژیم بە هۆی تیرۆرەکانی لە وڵاتانی ئوروپایی هێندێک جار وەبەر تووڕەیی ئەو وڵاتانە کەوتووە، دوایی پێوەندیەکان بۆخاتری بەرژەوەندیی مادی و بازرگانی چاک بۆتەوە. چەند ساڵ لەوەپێش رۆژئاوا کە بۆی دەرکەوت ریژیمی کۆماری ئیسلامی خەریکی دروستکردنی بۆمبی ناوەکییە، لە ژێر فشاری ئەمریکا و ئیسرائیل دا هێندیک گەمارۆیان خستە سەر ئێران، بەڵام رووس و چین و هێندێک لە وڵاتانی موسوڵمان بەو گەمارۆیە پابەند نەبوون، بۆیە ئێران زۆر زیانی بەرنەکەوت. لەم ئاخرانەدا بە ئیمزاکردنی" بەرجام " گەمارۆکانی لەسەرهەڵگیرا، بەڵام بەهاتنەسەرکاری تڕامپ لە ئەمریکا خەریکە بەرجام گڵۆڵەی دەکەویتە لێژی.

راستە فاکتۆری دەرەکی کاریگەریی هەیە، بەڵام گرنگ هۆکاری ناوخۆییە. کۆماری ئیسلامی سیستمی سەرمایەداریە، ئەویش سەرمایەداریەکی دواکەوتوو کە لە حاستی سەرمایەداریی جیهانیدا نیە، ئاخوندەکان و فەرماندەرانی سوپای پاسداران و بەسیج دەستیان بە سەرسەروەت و سامانی وڵاتدا گرتووە، جیاوازیی چینایەتی لە جاران زیاتر بووە. تووشبوانی مادە هۆشبەرەکان لە دەورەی شا زۆرزیاترە، لە گەڵ ئەوەی ریژیم ساڵانە سەدان کەس بەناوی قاچاخچیی مادەی هۆشبەر ئیعدام دەکا، بەڵام بۆی چارە ناکرێ، چونکە توند وتیژی بۆ بنبڕکردنی ئەو بەڵا کۆمەڵایەتییە تەنیا رێگە چارە نیە. لە رۆژهەڵاتی کوردستان بۆ ئەوەی لاوەکان لە بزووتنەوەی کوردستان دووربخەنەوە، کاربەدەستانی ریژیم دەستیان هەیە لە پەرەپێدانی ئەو بەڵایە، تەنانەت باشووری کوردستانیش کە لەوبارەوە هەمیشە خاوێن بووە، ئێستا ئەو بەڵایە رووی تێکردووە و بە چاوپۆشیی هێندێک لە کاربەدەستانی حکوومەتی هەرێم لە هێندێک قاچاخچی و حوکمی کەمی دادگاکانی باشووری کوردستان بۆ قاچاخچیانی مادەی هۆشبەر، بەداخەوە لەوێش رۆژبەرۆژ مادەی هۆشبەر لە پەرەسەندن دایە. لەشفرۆشی کە هۆیەکەی زیاتر هەژارییە لەدەوری شا زیاتر بووە، دزی و تەنانەت دزیی چەکدارانە زۆر بووە، بەرتیل خواردن هەر بە حیساب نایەت و زۆر نەخۆشیی کۆمەڵایەتیی تر. سەرباری هەموو ئەوانە دیکتاتۆریی مەزهەبیی بێ ئەمانی ٣٨ ساڵە پرزەی لە خەڵک

بڕیوە، گەلانی ئێران هیچ مافێکیان نیە، ژنان لە هەموو بارێکەوە بە نیوەی پیاو بە حیساب دێن، کرێکاران ژیانیان بە کولەمەرگی دەگوزەرێ، زۆر لە جوتیاران لە بەر بێ ئاوی زەویەکانیان جێ دێلن و بەشێکیان دەچنە ریزی لەشکری بێکارانەوە.

پرسیاێک ئەوەیە کە ئایا وتووێژلە گەڵ کۆماری ئیسلامیدا ئەنجامی بووە و هەیە؟ و ئایاخەباتی چەکداری کاریگەری ماوە؟ و خەباتی مەدەنی لە چ بارودۆخێکدایە؟ و دروشمی رووخانی ریژیم لە جێی خویدایە؟

*** وتووێژ و دانوستاندن؟**

وەڵام: من لێرە دا بۆچوونی خۆم دەڵێم، ئەگەر هەڵە بم، پێمخۆشە هەڵەکەم راست کرێتەوە. لە کۆنەوە گوتوویانە وتووویژ بەشێکە لە خەبات، بەڵام کۆماری ئیسلامی تەنیا لەشەڕی سێ مانگەدا تا رادەیەک ملی بۆ وتووویژی راستەقینە راکێشا، ئەوەش هۆیەکەی قارەمانەتی پێشمەرگە و تەنگ پێهەڵچنینی هێزەکانی ریژیم بوو، بۆیە خومەینی جامی ژەهری کوردستانی خواردەوە و داوای ئاشتی کرد و چەند کۆڕی نوێنەرایەتیان بۆ کوردستان بەرێ کرد. لە مەزهەبی شێعەدا ئەسڵێک هەیە بە ناوی"تەقیە" ئەوێش ئەوەیە کە لەکاتی تەنگانەدا بیرو بۆچوونی خۆت بشارەوە و تەنانەت درۆش بکا بۆ ئەوەی بپارێزرێی. خومەینی لەو پەیامەیدا ئەسڵی تەقیەی بەکارهێنا بۆ ئەوەی هێزەکانی ببووژێنەوە و سەر لە نوێ هێرش بکەنەوە سەر کوردستان. ئەو کۆڕانەش کە دەهاتنە کوردستان یەکەم لە لایەن دەوڵەتی بازرگان و دوایێ بنی سەدر" ەوە دەهاتن نەک لە لایەن خومەینییەوە، بۆیە دەسەڵاتیان نەدەدرایە و دووهەم جگە لە زینددوویاد" داریوش فروهەرٍ" ئەوانی دیکە نیەتیان بەرامبەر بە بزووتنەوەی کورد باش نەبوو، دوای ئەوە کۆماری ئیسلامی ئێران کە خۆی لە بزووتنەوەی کورد بەبەهیزتر زانی، قەت وتووویژی راستەقینەی نەکردووە و هەروەکوو لە شەهیدکردنی دوکتور قاسملوو و کاک عەبدوڵا قادری ئازەر دا دیتمان تەنیا مەبەستی بەجێهێنانی وەسیەتەکەی خومەینی بوو کە کاتی خۆی دکتور قاسملوو و مامۆستا شێخ عیزەدینی بە " مفسد فی الارض " ناو بردبوو. من خۆم شاهیدی بە ناو وتووویژێکی ترم کە مامۆستا عەبدوڵا حەسەنزادە و شەهید کەریم عەلیار و کاک حەسەن ئەیوب زادە (مامۆستا گۆران) چوونە ئالان و لە هاتنەوەدا گوتیان ئەوانە بۆ وتووویژ نەهاتوون، بۆبەردانی چەند ئەسیریان کە لای حیزبن هاتبوون.

* پێشمەرگە و خەباتی چەکداری لە رۆژهەڵاتی کوردستان

وەڵام: ئەگەر باسی خەباتی چەکداری بکەین دەبێ ئەو راستیەمان لەبەر چاو بێ کە ئەوە بزووتنەوەی کوردستان نەبوو خەباتی چەکداریی لە نێو خەباتەکاندا هەڵبژارد، بەڵکوو ئەوە کۆماری ئیسلامی بوو کە خەباتی چەکداریی بەسەر بزووتنەوەی کوردستاندا داسەپاند. حیزبی توودە و چریکی ئەکسەریەت و گرووهی حەوت کەسیی جیابۆوە لە حیزب پیان وابوو نابێ بە هیچ جۆریک چەک دژی کۆماری ئیسلامی بێتە گۆڕێ، خۆیان کە دژی چەک بوون بە حاسانی کەوتنە بەر پەلاماری هێزە سەرکوتکەرەکانی ریژیم، ئەوەی بەردەست کەوت گیران و زۆریان ئیعدام کران، ئەوانەی دیکەش پەرتەوازەی وڵاتان بوون یان بە پەشیمان نامەیەک لە مردن رزگاریان بوو. بە باوەری من بزووتنەوەی کورد لەو قۆناغەدا جگە لە بەرگری لە خۆی ئەویش بە چەک چارەیەکی نەبوو. حیزبی دیموکڕات لە هەموو کاتێکیش دا خەباتی مەدەنیی ئەگەر ئیمکانی هەبێ هاوڕێ لەگەڵ خەباتی چەکداری بە زەروورەتێک زانیوە. ئێستا خەباتی گەلانی ئێران بۆ خوێندن و نووسین بە زمانی زگماکی، خەباتی کرێکاران بۆ پێکهێنان و بەرەسمی ناسینی یەکیتی کرێکاران، خەباتی جوتیاران بۆ نەهێشتنی سووروساتی پاشماوەی دەرەبەگایەتی، خەباتی ژنان بۆ بەرانبەری لەگەڵ پیاوان و خەباتی لایەنەکانی پاراستنی ژینگە... ئەو جۆرە خەباتانەن کە دەبێ پشتگیری بکرێن، لە گەڵ ئەوەش تا ئەو ریژیمە سەرەڕۆ و کۆنەپەرستە لەسەرکارە نابێ پێشمەرگە چەک دابنێ.

* دروشمی روخانی ریژیم

وەڵام: لەسەر دروشمی رووخانی رژیم ئەوانەی کە دەڵێن حیزبی دیمۆکڕات حیزبێکی ناوچەییە و نابێ دروشمی وابدا و ناتوانێ رژیم بڕووخێنێ لۆژیکی تێدایە، بەڵام بزانیین بۆچی حیزب ئەو دروشمەی هەڵگرت. بزووتنەوەی کوردستان لە کاتی خویدا بە دڵی ئاواڵەوە بە پێشوازی ئەو داوا درۆیەی خومەینیەوە چوو و ئاگربەستی راگرت و حیزبی دیمۆکڕات یان لەگەڵ لایەنەکانی تر یان بە تەنیا چەندین جارکۆری نوینەرایەتیی ناردە لای خومەینی و بازرگان و بەنی سەدر و پیی راگەیاندن کە بزووتنەوەی کوردستان خوازیاری شەڕ نیە و دەیەوی لەرێی ئاشتیەوە بە مافەکانی بگا. بەڵام ئەوانەی کە ئەو دەورەیان لەبیرە دەزانن کە رژیم ئاشتیی نەدەویست و تەنیا دەیویست پێشمەرگە چەک دابنێ و بە حاسانی وەک هیندێک حیزب ورێکخراو دەستبەسەریان کا و لانی کەم بەرپرسەکانیان ئیعدام بکا. دوایی کەوتە کوشتاری گوندەکانی دەوروبەری مەهاباد و میاندواو و نەغەدە و کوردستانی سەرو و سەدان کەس قەتلووعام کران و دەستی کرد بە ڕەشبگیری و سەدان کەس لە خەڵکی بێدیفاع ئیعدام کران.

شارەکانی سنە و مهاباد و پاوە و مەریوان و سەقز و بانە... بۆمباران و گولە باران کران و سەدان کەس گیانیان لە دەست دا، ئا لەو حاڵەدا ریژیم هیچ ریگەیەکی بۆ بزووتنەوەی کوردستان نەهێشتەوە جگە لەوەی دروشمی رووخانی ریژیم بدا. دیارە زۆر حیزب و رێکخراو با بە قەبارەش وەک بزووتنەوەی کوردستان گەورە نەبووبن هەر ئەو دروشمەیان هەڵگرت. ئێستا راستە کە رژیم بە تەنیا بە حیزبی دیمۆکراتی ناڕووخێ، بەڵام نارەزایەتێکی زۆر لە نێو نەتەوەکانی ئێران و زەحمەتکیشان و رووناکبیران دا دەبینرێ کە جێی هیوایە بۆ دووارۆژ.

* بایکۆتی هەڵبژاردنەکان لە ئێران؟

وەڵام: لە بارەی هەلبژاردنەوە، ئەوە راستیەکە کە کەس ناتوانێ نکوولی لێ بکا. لە وڵاتانی دیکتاتۆریدا هەڵبژاردن گاڵتەکردنە بە هەست و شعووری خەڵک. لە کۆماری ئیسلامیی ئێراندا لە بنەڕەتدا حیزبایەتی لەگۆڕیدا نەبووە و نیە. لە ماوەی ئەو ٣٨ ساڵە دا لە پێشدا حیزبی جمهوریی ئیسلامی کە حیزبی ئاخوندە دەسەڵاتدارەکانی ریژیم بوو، تێکۆشانی هەبوو، کە خومەینی هەڵیوەشاند، دوای ئەوەش یەکدوو وردە حیزب کە خۆیان بەلایەنگری رەفسەنجانی یان باڵی بە ناو ئیسلاح خواز ناودەبەن (کە ئەوانێش گەرانەوە بۆ دەورەی زێرینی ئیمامیان مەبەستە) لە کاتی هەلبژاردنەکاندا جموجۆڵێکیان هەیە و تەواو. کاتێک هیچ حیزبێک کە دژی ویلایەتی فەقیە بێ ئیجازەی هیچ جۆرە تێکۆشانێکی نەبێ، کاتێک تەواوی حیزب و رێکخراوەکان کە تەنانەت لە دەورەی دیکتاتۆریی حەمەرەزا شادا بە نهێنیی تێکۆشانیان هەبوو سەرکوت کراون و ئەندامانیان یان ئیعدام کراون یان ئاوارەی هەندەران بوون، ئیتر قسەکردن لە هەڵبژاردن جگە لە فریودانی خەلک شتێکی تر نیە. لە ئاخرین دەوەرەی هەلبژاردندا شەش لایەنی حیزبەکانی کوردستان بە دروستی بایکوتیان کرد، بەڵام بە داخەوە کەسانێک کە خۆیان بە ئوپوزسیون دەناسێنن، خەڵکیان هاندەدا بۆ بەشداری لە هەڵبژاردندا. لە دەرەوەی وڵات زۆرتری ئەو کەسانەی لەبەر دەرکی باڵوێزخانە و کونسولگەریەکاندا دەبینران ئەو کەسانە بوون کە کاتی هاتنە دەرەوە گوتبوویان لەدەست ریژیمێکی جینایەتکار رامانکردووە و نامەی پشتراستکردنەوی (تائیدیە) حیزبێکیان وەردەگرت و دوای وەرگیران وەک پنابەری سیاسی و دوای چەند ساڵ دەبوونە سیتیزینی (هاووڵاتی) ئەو وڵاتە، ئەمجارە بیری نیشتمانیان دەکەوتە سەر و دەچوونەوە و هەموو ساڵێک گەرمێن و کوێستان دەکەن. ئەگەرێش لیان دەپرسی بۆ بەشداریی هەڵبژاردنت کرد؟ دەڵێن ئەگەر نەچین بۆ هەڵبژاردن و مۆر لە ناسنامەکەمان نەدرێ گیرو گرفتمان بۆ ساز دەبی، لەو لاشەوە رۆحانی بەڵێنی بە نەتەوەکان و ژنان دا کە مافی ئەوان لەبەر چاو بگرێ، بەڵام دیتمان چلۆن درۆی لەگەڵ کردن.

* تیرۆریزم بە گشتی و تیرۆزیزمی کۆماری ئیسلامی بە تایبەتی رێبەرانی کورد)؟

وەڵام: لە بارەی تیروریزم لە کۆماری ئیسلامیی ئیران دا پرسیار کراوە، لە راستیدا دوای رووخانی رەزاشا و هاتنەسەرکاری حەمەرەزا شا کەشێکی تا رادەیەک ئازاد لە ئێران دا پێک هات کە زۆر حیزب و رێکخراو تێکۆشانیان دەست پێکرد. یەک لەوان رێکخراوی "فیدائیانی ئیسلام" بوو. ئەم ریکخراوە کۆپییەک بوولە "ئەخەوان المسلمین" ی میسر کە رێکخراوێکی بنئاژۆ بوو. جیاوزیان تەنیا لە خەلافەت و ئیمامەت دا بوو. یەکەم کاری تیروریستیی فیدائیانی ئیسلام لە سەر نووسینێکی خومەینی بوو کە موسڵمانانی هان دابوو بۆ کوشتنی " ئەحمەد کەسرەوی " مێژوونووسی ناودار کە دژی شێعە کتێبی نووسیبوو. فیدائیانی ئیسلام کە رێبەری مەعنەویان "ئایەتوڵا کاشانی" و رێبەری سیاسیان "نەواب سەفەوی" بوو، لە نێو وەزارەتخانەی دادگوستەری دا "کەسرەوی" و دەفتەردارەکەیان کوشت. دوایی لە ئاخرەکانی بیستەکان و سەرەتاکانی سیەکانی هەتاویدا دوو سەروک وەزیرانی ئێران و چەند کەسی دیکەشیان تیرۆر کرد، بەڵام لەبەر ئەوەی" ئایەتوڵا کاشانی" یان لە پشت بوو، سەزا نەدەدران. "ئایەتوڵا کاشانی" ئەوکاتە هەم دەرباری حەمەرەزاشا حیسابی لەسەر دەکرد و هەم لەبەرئەوەی ئەو کات هاوکاریی "دوکتور موسەدیق" و "جەبهەی میللی" دەکرد، (دوایی بایداوە و بووە هاوکاری شا و دەوڵەتی کودەتا) دەسەڵاتێکی رەهای هەبوو، بۆیە دادگاکان نەیانتوانی بکوژە فیدایەکان سەزا بدەن. لە چلەکانی زاینیدا بە فەرمانی خومەینی ناوی "فیدائیانی ئیسلام" بوو بە "هەیئەتهای موئتەلیفەی ئیسلامی" و لە ١٣٤٣ی هەتاویدا" حسەینعەلی مەنسوور" سەروک وەزیرانی ئەوکاتیان تیرۆر کرد. هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامیی ئێران گرۆتینێکی بە تیرورێزم دا. پێش ئەوەی بچمە سەر کارە تیروریستیەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران، ئاماژەیەک بە لایەنەکەی تری تیروریزم بە کورتی بە پێویست دەزانم. "ئەخوان الموسلمین" کە نوینەری باڵی توند ئاژۆی سونە بوو لە میسر، چەند کەسی تیرۆر کرد، بەڵام کاتێک کە تەقەیان لە "جەمال عەبدوناسر" سەروک کۆماری ئەوکاتی میسر کرد، کەوتنە بەر پەلاماری پۆلیسی میسر و لە وڵاتانی ئیسلامیدا بڵاو بوونەوە، بە تایبەت لە پاکستان پشتیوانیی هێندێک لە سەرەک کۆمار و فەرماندەرانی نیزامیشیان لە پشت بوو. لە شەڕی ئەفغانستاندا بە گەلەکۆمەکێی ئەمریکا و پاکستان و عەرەبستانی سعوودی توانرا حکوومەتی تا رادیەک دیمۆکراتیکی "دوکتور نەجیبوڵا" برووخێنن و سوپای سۆڤیەت لە ئەفغانستان دەرپەڕێنن و ئەمە سەرهەڵدانی دوو رێکخراوی تیروریستی تاڵەبان و ئەلقاعیدەی لێ کەوەتەوە، کە دوایی هەر دووکیان مەترسیان بۆ بەرژوەندیەکانی ئەمریکا پێک هێنا، کە گرنگترینیان تەقاندنەوەی بورجەکانی نیۆیورک و وەزارەتی بەرگریی ئەمریکا لە ٢٠٠١ی زاینیدا بوو. لەم

ساڵانەی دواییەش دا "داعەش" و "بووکوحەرام" لە نیجریە و" ئەلشباب " لە سومالی و چەندین تاقم و دەستەی تیروریستی دیکە لە پاکستان وسووریە و عێراق و یەمەن پەیدا بوون کە هەر لەسەر ئیدەئولۆژیی تاڵەبان و ئەلقاعیدەن.

دیارە تاقمە تیرۆریستە ئیسلامییەکان تەنیا لە وڵاتانی موسڵماندا تێکۆشانیان نیە، بەڵکوو ئێستا لە زۆربەی وڵاتانی جیهان بە تایبەت وڵاتانی ئوروپایی شانەی نووستوویان هەیە و بەیناوبەین زەبری خۆیان دەوەشێنن. پۆلیسی ئەو وڵاتانە زۆر لەو تیرۆریستانە دەناسن، بەڵام بە وتەی خۆیان قانوونی وڵاتەکەیان ئیجازەیان پێ نادات بیانگرن و تا لادەکەنەوە، ئەوان دەستی خۆیان وەشاندووە. لە ئاخرین راپۆرتی پۆلیسی بریتانیادا دەردەکەوێ کە ٥٠ هەزار کەسی توندئاژۆ و فاندومینتاڵی ئیسلامی لە ئوروپا دەژین کە ٣٥ هەزاریان تەنیا لە بریتانیا ژیان بەسە دەبەن. ئەوەش بەوهۆیەوەیە کە بریتانیا لە کۆنەوە بۆ پاراستنی بەرژوەندیە مادیەکانی خۆی لە گەڵ وڵاتانی ئیسڵامی پێوەندیی باشی هەیە و حاسانکاری دەکا بۆ وەرگرتنی پەنابەر لەو وڵاتانە.

کۆماری ئیسلامی لە چوار بواردا دەستی دایە تێرۆر.

یەکەم: لە نێوخۆی وڵاتدا بێجگە لە کوشتن و ئیعدام کردنی چندین هەزار کەس لە کوردستان و ناوچەکانی دیکە ی ئێران، لە ساڵی ١٣٦٧ای هەتاوی ١٩٨٨ای زاینی چەندین هەزار کەسیشی لە زیندانیانی سیاسی کە زۆریان دەورەی زیندانیان تەواو ببوو، بە نهینی قەتڵووعام کرد. بەوشەوە نەوەستا و چەندین نووسەرو شاعیری پێشکەوتنخواز و هەروەها کەسایەتیی سیاسی "داریوشی فروهەر" و هاوسەرەکەی " پەروانە ئەسکەندەری" ی تیرۆر کرد کە ئەو تیرۆرانە بە " کوشتنە زنجیرەیەکان" بەناوبانگە و پیلانی بۆ کوشتنی پتر لە چل کەس شاعیرو و نووسەر و هونەرمەند کە بۆ ئەرمەنستان دەعوەت کرابوون، دارِشت کە بەخۆشیەوە و بەهەڵکەوەت پیلانەکە پووچەڵ کرایەوە و ئەو چل کەسە لە مردن رزگاریان بوو، دوایی ریژیم گوتی کە مەئمورانی ئەمنیەتی سەربەخۆ ئەو کارانەیان کردووە و سی کەسیان گرتن و یەکیان کە مۆرەی سەرەکی بوو بۆ ئەوەی فەرماندەرانی تیرۆرەکان و ئەو پیلانە ئاشکرا نەبن لە زیندان دا دەرمانیان دایە و کوشتیان و دووانەکەی تریش یەک دووساڵ زیندان بوون و ئازاد کران.

دووهەم: لەو کاتەی کە هەریمی کوردستان تازە دامەزرابوو و وەزعی ئابووری خەڵک خراپ بوو و سنوورەکانیش ئاواڵە بوون کەمێک بە وەسیلەی کوردانی خۆفرۆشی رۆژهەڵاتی کوردستان و پتر بە هۆی کوردانی خۆفرۆشی باشووری کوردستان نزیکەی چوار سەد کەس کادر و پێشمەرگە ی حیزبی دیموکراتی و کۆمەڵە و خەبات و شۆڕشگێران و حێزبەکانی دیکەی ئوپوزسیۆنیان تیرۆر کرد. حکوومەتی هەریم نەیویست یان نەیتوانی تیروریستەکان بگرێ و بەسەزایان بگەینێ.

سێهەم: لە وڵاتانی ئوروپا و خەلیج و تورکیە و پاکستان و جێی تر پتر لە سەد کەسایەتیی ئوپوزسیونی تیرۆر کرد کە بەناوبانگترینیان بریتی بوون لە زیندوو یادان دکتور قاسملوو، دکتور شەرەفکەندی، عەبدوڵا قادری ئازەر، فەتاح عەبدولی، همایون ئەردەڵان، نوری دیهکوردی، عەلی کاشفپوور، تاها کرمانج، دکتور رەجەوی، دکتور بەختیار، خەنمی عیفەت قازی، دکتوربرومەند، بەهمەن جوادی، فەرەیدون فروخزاد......

چوارەم: کۆماری ئیسلامیی ئیران یارمەتی بە دوو تاقمی تیروریستیی حیزبوڵای لوبنان و جیهادی ئیسلامیی فەلەستین دا کە بنکە نیزامیەکانی ئەمریکا و فەڕانسە لە لوبنان و هەروەها ناوەندی جووەکانی ئارژانتین بتەقێننەوە و سەدان کەس بکوژن و هەروەها لە چەند جێگە ی تر دژی کەسانی ئەمریکایی و ئیسرائیلی کاری تیروریستی ئەنجام بدەن.

⁕ نەتەوە بندەستەکانی دیکەی ئیران و کورد

وەڵام: چۆنیەتیی خەباتی گەلانی بندەستی ئێران لە چ ئاستێکدایە ؟ و پێوەندیان لەگەڵ گەلی کورد چۆنە؟ بۆچوونی حیزب و رێکخراوەکانی ئوپوزسیونی ئێران بەرامبەر بە کێشەی کورد لە کوردستانی رۆژهەڵات و بزووتنەوەی کورد چۆنە؟ لە راستیدا نەتەوەی تورکی ئازربایجان لە کۆنەوە شەریکە بەشی حوکمداریی ئێران بوون. ٣ بەش لە ٤ بەشی هەموو ئەو حکوومەتانەی دوای ئیسلام لە ئێران دەسەڵاتیان بە دەستەوە بووە، تورک بوون، کەوابوو ئەوان لە باری سیاسی و ئابوورییەوە ژێردەستە نەبوون، بەڵام ئەوانیش لە سەرتاسەری مێژووی ئێران دا نەیانتوانیوە بە زمانی زگماکی خۆیان بخوێنن و بنووسن و خزمەتی زمانی فارسیان کردووە، بۆیە لەو بارەوە وەکوو هەموو گەلانی دیکەی ئێران چەوساوە بوون. گەلانی عەرەب و بەلووچ و تورکمەن و لوڕ...هەم لە باری سیاسی و ئابووری و هەم لە باری زمان و کولتورەوە وەکوو گەلی کورد ژێر چەپۆکە بوون. چەند ساڵ پێش ئێستا حیزبی

دیموکراتی کوردستانی ئێران لە گەڵ چەند حیزب لە نەتەوەکانی دیکە شێوە بەرەیەکی پێک هێنا کە تا ئێستا تێکۆشانی زۆر بەرچاو نەبووە، لەبەرئەوەی بە داخەوە خەبات و بەربەرەکانێ لە نێو گەلانی دیکە جگە لە گەلی کورد دا لاوازە. حیزبەکانی ئوپۆزسیۆن بە چوار لایەن دابەش دەبن.

لایەنی یەکەم: لایەنگرانی شای رووخاو و کوڕەکەی کە ئێستاش بە شازادە ناوی دەبەن و لایەنیک هاوشێوەی ئەوان کە پشتیوانی لە پاددشایی مەشرووتە دەکەن، بەڵام رەخنەیان لە کوڕی شا هەیە. ئەمانە لایەنگری بێ ئەملاوو ئەولای "ئەواوەتیی ئەرزیی ئێران" ن، هەروەکوو پەهلەویەکان لە ماوەی پەنجا ساڵ پاشایەتیدا تەنانەت قانوونی بنەڕەتیی ئێرانی دەورەی مەشروتە کە باسی " ئەیالەت و ولایەت" ی دەکرد پشتگوێ خست.

لایەنی دووەم: "جەبهەی میللی" و هاوفیکرانی ئەم بەرەیەن. کاتی خۆی "دکتورموسەدیق" سەرۆک وەزیرانی سەرەتاکانی ساڵەکانی سی کە پیاوێکی نیشتمانپەروەر و رێبەری "جبهە میلّی" بوو و دەیەویست دیموکڕاسی لە ئێراندا بێنێتە گۆڕێ، لەگەڵ ئەوەش دژی ناناوەندی بوو، جا لایەنگرانی ناوبراو ئێستاش هەر بەو بۆچوونە دەڕواننە مافی گەلانی چەوساوەی ئێران.

لایەنی سیهەم: "موجاهیدینی خەڵق"ن کە کاتی خۆی لە شوڕای موقاوەمەتی بەرگریدا خودموختارییان بۆ گەلی کورد پەسەند کرد، بەڵام کاتێک "حدک رێبەرایەتیی شۆڕشگێر" لە کونگرەی خۆیدا باسی مافی دیاریکردنی چارەنووسی کرد، ئەوان رەخنەیان گرت. پیم وایە ئێستاش لایەنگری خودموختارین.

لایەنی چوارەم: هێزە چەپەکانن. ئەوان لە ئەدەبیاتی خویاندا باسی مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ گەلانی ئێران دەکەن، بەڵام بە بیانووی ئەوە کە جارێ زەرەر بە خەباتی کرێکاران و زەحمەتکێشان دەدا، بە رۆشنی ناڵین کە لەگەڵ جیابوونەوەی گەلانی چەوساوەی ئێران نین. حیزبە دیموکراتەکان و کۆمەڵەکان کە خۆیان بە نوێنەری بزووتنەوەی کورد دەزانن، هەرچەند بە زۆربە پیانخۆشە رۆژێک نەتەوەی کورد دەوڵەتی خۆی هەبێ، بەڵام ئەوانیش بەهەرهۆیەک ئەو ئارەزووەی خۆیان نادرکێنن. لەو نێوە دا کەسانێکی ئازا و لەخۆبووردووی وەکوو" دکتور ئیسماعیل بێشکچی" لە نێو گەلانی فارس و عەرەب و تورک دا پەیدا دەبن کە بە پێچەوانەی بۆچوونی زۆربەی هاوزمانەکانیان دەچنە زیندان، بەڵام لە جیابوونەوەی گەلی کورد بەرگری دەکەن.

* باکوور و ڕۆژئاوایی کوردستان؟

وەڵام: باکووری کوردستان. پێش مەلا ئیدریسی بیتلیسی دوانزدە ئەمارەتی تارادەیەک سەربەخۆ لە وڵاتی عوسمانی دا هەبوون وتەنیا پێوەندیەکی لاوازیان لەگەڵ سوڵتانی عوسمانی هەبوو و جارو بار هێندێک باج و خەراجیان دەدایە. مەلا ئیدریس لە بەر دەمارگرژیی سونەبوون و بە دژایەتی لە گەڵ شا ئیسماعیلی سەفەوی کە دەیویست خەڵکی ناوچەکە بکاتە شێعە، هەموویانی خستە ژێر ئاڵای خەلافەتی عوسمانی و لەو کاتەوە تەنیا جاریّ میری جەزیرو بۆتان ویستی نەچێتە ژێرباری زوڵم و زۆری عوسمانی کە برازاکەیان لێ هەڵگێڕایەوە و ئەمارەتەکەیان سەرلەنوێ خستەوە ژێر رکێفی سوڵتان، لەگەڵ ئەوەش کوردەکانی عوسمانی زمان و کولتوری خۆیان پاراست و تەنانەت شاعیری گەورەی کورد "ئەحمەدی خانی" لە سەرەتای کتێبی مەم و زین دا کوردانی هاندەدا بۆ سەربەخۆیی. دوابەدوای ئەوە زۆربەی عەشیرەتەکانی کورد بوونە داردەستی عوسمانی بۆ سەرکوتی نارازیەکانی وڵات وەکوو نارەزایەتیی ئەرمنیەکان و عەلەویەکان و ئاسووریەکان و بە داخەوە لە ١٩١٥ی زایینی دا سوارەی حەمیدیە کە پتر لە عەشیرە کوردەکان پێک هاتبوون، شان بەشانی سوپای عوسمانی لە قەتڵوعامی ئەرمنیەکان دا بەشداری کرد. دوای هاتنە سەرکاری سیستمی کۆماری لە تورکیە بە سەرۆکایەتیی ئەتاتورک، تورکیە هەموو هەوڵ و تێکۆشانی تەرخان کرد کە پەیماننامەی "سێڤر" هەڵوەشێنێتەوە، ئەو پەیماننامەی کە هێندێک ماف بۆ کوردان لەبەر چاو گیرابوو، دیارە بە یارمەتیی بریتانیا و فەڕانسە کە بەشێکی زۆری سەرزەویی پێشووی عوسمانی یان کردبووە " ژێرسەرپەرستی" ی (مەندەیت) خۆیان سەرکەوت. لە دەورەی کۆماریدا تەنانەت قسەکردن بەزمانی کوردی قەدەغەن کرا، مەگەر لە گوندکاندا یان لە نێو بنەماڵە نێشتمانپەرەرانی نیوشاردا ئەویش بە نهێنی. کوردەکان بە ئاشکرا نەیاندەوێرا بە زمانی زگماکیی خۆیان بدوێن. چەندین شۆڕشی وەکوو شۆڕشی پیران و ئاراڕات و شۆڕشی کوردانی عەلەوی خەڵتانی خوێن کران. سەدان نیشتمانپەروەری وەکوو شێخ سەعید، دوکتور فوئاد، کەمال فەوزی، فەهمی بلال ئەفەندی و سەید رەزا ئیعدام کران. لەگەڵ ئەوەش تێکۆشانی نهێنی نیشمانپەروەران و تێکۆشەرانی سیاسی کوردستان قەت نەوەستا، تاوەکوو لە ساڵی ١٩٨٤ی زاینیدا پارتی کریکارانی کوردستان شۆڕشی چەکداری لە کوردستانی باکوورهەڵگیرساند. جوغرافیای تورکیە وا هەڵکەوتووە کە هاوسنووری یەکیتی سۆڤیەتی پیشوو بووە. ئەوکات شەڕی سارد لە نێوان بەرەی رۆژهەلات بە سەرۆکایەتیی سۆڤیەت و بەرەی رۆژئاوا بە سەرۆکایەتیی ئەمریکا بە توندی لە گۆڕیدا بوو. رۆژئاوا بۆ بەربەرەکانێ لە گەڵ سۆڤیەت پیویستی بە پێک هێنانی هاوپیمانی لە نیوان خۆی و ئەو دەوڵەتانە دا هەبوو کە دەوروبەری سۆڤیەتیان دابوو. بۆیە تورکیە لەیەکەمینی ئەو وڵاتانەی

دامەزرێنەری پەیمانی "ناتۆ" و "سینتۆ" بوو و لەوبارەوە لە هەموو یارمەتیەکی نیزامی و مادی رۆژئاوا بەهرەمەند دەبوو. هەر دەوڵەتێکیش لە تورکیەدا لەسەرکار بوبایە نیزامی یان سویل و تەنانەت ئیسلامی پشتیوانیی رۆژئاوای بۆ خۆی مسۆگەر دەکرد. تورکیەش نەک تەنیا مافی گەلی کوردستان و گەلەکانی دیکەی ناتورکی پێشێل دەکرد، تەنانەت ئەو دەوڵەتانەی کە بە هۆی کودەتای نیزامی دەهاتنە سەرکار مافی سیاسی گەلی تورکیشیان پێشیل دەکرد و رۆژئاوا چاوپۆشیی لێدەکردن. ئەوە دەپانزدە ساڵە حیزبێکی ئیسلامی بە ناوی"ئاکا پە" دەسەڵاتی بەدەستەوە گرتوە، ئەو حیزبە بە هۆی خەباتی بێوچانی کوردانی باکوور ناچار بوو هیندێک گوشار لەسەر کوردەکان هەڵبگرێ و ئیجازە بدا حیزبێک کە ئەندامانی پترلە کوردان پێک هاتوون بە ناوی "ها دە پ"، تێکۆشانی هەبێ و بتوانێ بچێتە پارلەمان. دیارە "ئاکا پە" ش دوای ئەوەی قانوونی بنەرەتیی لە پارلەمانیەوە بۆ سەرۆکایەتی گۆڕی و "ئوردوغان " بەشێکی زۆر لە دەسەڵاتەکانی وڵاتی خستە ئیختیاری خۆی و لەسنوورەکانی باشووری تورکیە کوردکانی رۆژئاوا سەرکەوتنی باشیان بەسەر داعەشدا بە دەست هێنا و لە زۆربەی سنوورەکانی باشووری تورکیە دا بوونە دراوسێی تورکیە و تورکیەش "پێ یێ دێ" بە شاخەیەکی "پێ کا کا" دەناسێ، کێچی کەوتۆتە کەوڵەوە و لە کوردەکانی باکوور لە بیانووە و خەریکە دەسکەوتەکانیان بەرتەسک دەکاتەوە. لەبەر ئەوەی لە گەڵ رۆژئاواش لە سەر نەهێشتنی بۆچوونە ناو بازاری هاوبەشی ئوروپا نارازیە، ئێستا خۆی لە رووسیە نێزیک کردۆتەوە، بەڵام نارەزایەتی زۆرە و سیاسەتی داهاتووی نارِوونە.

* باشووری کوردستان و ریفراندۆم و پرسی سەربەخۆیی؟

وەڵام: باشووری کوردستان. دوای پەیمانی زەهاو لە نێوان حکوومەتی سەفەوی و حکوومەتی عوسمانی دا، باشووری کوردستان هەر ئەو بارودۆخەی هەبوو کە باکووری کوردستان هەیبوو. تەنیا جارێک عەبدورِەحمان پاشای بابان دژی عوسمانیەکان ئاڵای سەربەخۆیی هەڵکرد کە ئەویش دوای ماوەیەک بە پوازی نێو خۆیی فەوتا. تا شەڕی یەکەمی جیهانی ئەو هەل و مەرجە بەردەوام بوو. لەم شەڕەدا عوسمانی کە لە بەرەی"میحوەر" و هاوپێمانی ئەڵمان و ئوتریش - هەنگری و بولغارستان بوو لە بەرەی "هاوپیمانان" کە بریتی بوون لە بریتانیا و فەرانسە وئەمریکا و رووسیە و ژاپۆن و چەند وڵاتی دیکە شکستی خوارد. بریتانیا و فەرِانسە بەشێکی زۆر لە سەرزەویەکانی رۆژهەلاتی ناوەرِاستیان لە دەست عوسمانی دەرهێنا و کردیانن "ژێرسەرپەرستی" ی (مەندەیت) خۆیان. ئەو وڵاتەی کە ئێستا پێی دەڵێن عیراق سێ ئەیالەت بوو، بەسرە و بەغدا و موسڵ. ئەیالەتی موسڵ ٦٠٪ کورد بوون و باقیەکەی عەرەب و تورکمان و ئاسووری و کەلدان و ئەرمەنی بوون. لە پەیمانی "سیڤر" دا برِیار وابوو کە ویست و ئارەزووی

کوردەکانی ئەیالەتی موسڵ لە بەرچاو بگیرێ یان سەربەخۆ بن یان لەگەڵ ئەیالەتەکانی بەغدا و بەسرە وڵاتێکی تازە دامەزرێنن. لەو کاتە دا شێخ مەحموودی حەفید ڕاپەڕی و داوای سەربەخۆیی کوردستانی کرد. شێخ مەحموود پیاوێکی کوردپەروەر بوو، بەڵام سیاسی نەبوو و راوێژکاری باشیشی نەبوو. جاری وابوو بە فیتی تورکەکان فریووی دەخوارد و بریتانیای لە خۆی دردۆنگ دەکرد. لەولاشەوە بریتانیا مەیلی بەوە نەبوو کە سەربەخۆیی کوردان بسەلمێنێ. هێندێک لە راوێژکارانی سیاسیی بریتانیایی کە دەهاتنە کوردستان وەکوو "میجر نوئیل" سۆزی بۆلای کوردەکان هەبوو، بەڵام زۆربەی راوێژکارەکانی بریتانیایی سیاسەتی وڵاتەکەیان پەیڕەو دەکرد و حەزیان بە سەربەخۆیی کوردان نەدەکرد، تەنانەت کەسێکی وەکوو "میجرسۆن" کە کوردیزان و کوردناس بوو و حەزی لێبوو زمانی کوردی ببووژێتەوە، دوژمنی شیخ مەحموود بوو. ئەوە لایەکی کێشەکە بوو لایەکەی تری ئەوە بوو کە جاسووسەکانی بریتانیا کە دەمێک بوو هاتووچووی میسوپوتامیا و ئێرانیان دەکرد و لە زەویناسینیش دا دەستیان هەبوو، تێگەیشتبوون کە لە کەرکووک نەوت هەیە. هەروەها بەشێکی زۆری ئاوی بەغدا و بەسرە لە کوردستانەوە سەرچاوە دەگرێ، جا ئێستا کە بڕیاریان دابوو دەڵەتی عێراق ساز بکەن، نەیاندەویست کوردستانی لێ هەڵبرن و بە بیانووی ئەوە کە پرسیان بە کوردەکانی بەشەکانی کوردستان کردووە و تەنیا سلێمانی خوازیاری سەربەخۆییە و کەرکووک و هەولێر و دهۆک و هەڵەبجە و خانەقین دەیانەوی لە گەڵ دەولەتی تازەدامەزراوی عێراق بن. لەو لاشەوە کۆماری تورکیە خەلافەتە نەخۆشەکەی عوسمانی روخاندبوو و یۆنانیەکانی لە خاکی تورکیە دەرپەڕاندبوو، دەستی بەسەر کاناڵەکانی نێوان دەریای ڕەش و دەریای ئیژەدا گرتبوو و دەوڵەتێکی بە هیزیکی نیزامیی تۆکمەی دامەزراند بوو و ڕۆژئاواش بۆ بەربەرەکانێ لە گەڵ یەکیتی سۆڤیەتی پێشوو پێویستیی پێی بوو، بۆیە هاوپیمانان لە لۆزان پەیمانیان لە گەڵ کۆماری تورکیە ئیمزا کرد و خەتی سووریان بەسەر پەیمانی "سیڤەر" دا هێنا و سەربەخۆیی کوردستانی باشووریان کردە فیدای بەرژەوەندیی ماددی و سیاسیی خۆیان. بریتانیا لە سالی ۱۹۲۱ی زاینی دەوڵەتی عیراقی پێک هێنا و کوڕی شەریفی مەکە واتە فەیسەڵی لە عەرەبستانەوە هێنا و کردیە پادشای عیراق. بۆ ماوەی یازدە سال واتە تا ساڵی ۱۹۳۲ی زاینی عێراق " ژێر سەرپەرستی" ی (مەندەیت) بریتانیا بوو، تا سالی ۱۹۵۸ی زایینی واتە شۆڕش بەهۆی عەبدولکەریم قاسم و هاوڕێکانیەوە، عیراق هەر لە ژێر نفووزی سیاسەتی بریتانیادا بوو. لەو ماوەدا تێکۆشانی سیاسی بۆ حیزبە چەپەکان و کوردەکان بە ئاشکرا قەدەغەن بوو. بەڵام تێکۆشانی نهێنی بەردەوام هەبوو. لەوماوەدا لە کاتی شەڕی دووەمی جیهانی "رەشید عالی گیلانی" ویستی بە پشتیوانیی ئەڵمان کودەتا بکا، بەڵام شکستی خوارد. کوردەکانیش بێجگە لە ڕاپەڕینی شیخ محموود و ڕاپەڕینی بارزان، چەندین جار لە شارەکانی کوردستان خۆپێشاندانیان ساز کرد، بەتایبەت لە ساڵەکانی ۱۹۳۲و ۱۹۵٦ی

زایینی لە سلێمانی کە شەڵالی خوێن کران. عەبدولکەریم قاسم پیاوێکی نیشتمانپەروەر بوو، لە قانوونی بنەرەتیی عێراق دا ماددەیەکی بۆ مافی کوردان تەرخان کرد و بۆ ماوەی سێ ساڵ عێراق بووە لانکەی ئازادی. بەڵام دوایی گۆڕانی بەسەردا هات و شەڕی دژی کوردان دەست پێکرد و تێکۆشانی حیزبە چەپ و پێشکەوتنخوازەکانی بەرتەسک کرد. ئەوە بوو حیزبی بەعس بە هاوکاریی "عەبدوسەلام عارف" کودەتای ئێکرد و قاسم و زۆر لە هەواڵەکانی کوژران و هەزاران شیوعی و ئازادیخواز کوشتار کران.

لە ماوەی حەوت ساڵ دەسەڵاتی عەبدوسەلامەکان و بەعسیەکان بۆ یەک دوو جار نەبێ ئەویش بۆ ماوەیەکی کورت کە ئاگر بڕ کرا، شەڕ دژی بزووتنەوەی کوردستان بە سەرۆکایەتیی مەلا مستەفا بارزانی هەر بەردەوام بوو، ئازادیە سیاسیەکان لە هەمووعێراقدا قەدەغەن بوون. دەبێ ئەوەشمان لە بیر بێ کە باشووری کوردستان لە تەواوی ماوەی دەسەڵاتی عوسمانی و دوایی دەسەڵاتی عێراق دا زمان و کولتوری خۆی پاراست و بە تایبەت لە ساڵەکانی ١٩٢٠ی زایینی بە دواوە زمانی کوردی بە بڵاوبوونەوەی کتێب و رۆژنامە بە تایبەت لە سلیمانی، رۆژ بەرۆژ لە گەشەسەندندا بوو. "مستەفا پاشای یاملکی" و "پیرەمیرد" کە هەر دووکیان خەلکی سلێمانی بوون و لە پێشدا کاربەدەستی عوسمانی بوون، نەخشی بەرچاویان هەبوو. دەورەی وتوویژی نێوان بزووتنەوەی کورد و حکوومەتی بەعس دەورەیەکی خۆش بوو، ئازادیە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان لە کوردستان دا دەپارێزران، شێعر و ئەدەبیاتی کوردی باشتر بووژایەوە، زانکۆ لە کوردستان دامەزران. بەڵام هەر دوولا واتە بەعش و بزووتنەوە لە یەکتر دردۆنگ بوون. حکوومەتی بەعس زۆربەی خاڵەکانی ریکەوتنامەی ئازاری ١٩٧٠ی زاینی جێ بە جێ نەکردبوو، بزووتنەوەش پێوەندیی خۆی لەگەڵ ئەمریکا و ئێران و ئیسرائیل نەپچراند بوو. لە ١٩٧٤ی زایینی دا شەڕ دەستی پێکردەوە و پێشمەرگە قارەمانانە بەرەنگاری سوپا و جاش بوونەوە، بەڵام رێکەوتنی ئەلجەزیرە لە نێوان حەمە رەزا شا و سەدام حسەین پشتی جەبهەی بزووتنەوەی بۆ پێشمەرگە نەهێشتەوە و مەلا مستەفا فەرمانی شەڕ نەکردنی دا و بە کورتی بزووتنەوە هەرەسی هێنا، بەڵام زۆری نەخایاند لە پێشدا کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان کە بەشێک بوو لە یەکیتی نیشتمانیی کوردستان بە فەرماندەری زیندوویاد شاسوار جەلال(ئارام) و هاڕێکانی و دواییش پارتی دیموکرات و شیوعی و سوسیالیست و پاسۆک هاتنەوە مەیدان و نەیانهێشت سەدام بە راحەتی ئەو پاروە قوت بدا. یەکێک لەو پێشمەرگانەی حیزبی سوسیالیست کە لە هەڵگیرساندنەوەی ئاگری شۆڕش دا بەشدار بوو و پێویستە لێرەدا ناوی بێنم زیندوو یاد مولازم ئەنوەری مەجید سوڵتان بوو، کە شان بە شانی پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکڕات لە بانە لە شەڕ لەگەڵ سوپای کۆماری ئیسلامیدا گیانی فیدای گەل و نیشتمان

کرد. لەم دەورەی شەڕدا حیزبەکان هەم لەگەڵ یەکتر لە شەڕدا بوون و هەم لە گەڵ سوپای زەبەلاح و سەدان فۆجی جاش، لەگەڵ ئەوش تا ئەو کاتەی سەدام حسەین درندانە هەڵەبجە و گوندەکانی کوردستان و تەنانەت شاری سەردەشتی کوردستانی ڕۆژهەڵاتی بومبارانی شیمیایی نەکردبوو و دوو سەد هەزار خەڵکی بێدیفاعی ناوچەکانی کوردستانی ئەنفال نەکردبوو، حیزبەکان ناوچە ئازاد کراوەکانیان چۆڵ نەکرد. سەدام حسەین کە لە شەڕی لە گەڵ ئێران دا تووشی لە خۆباییبوون ببوو، ئەمجارە هێرشی کردە سەر کوویت. ئەمریکا و وڵاتانی ڕۆژئاوا و وڵاتانی عەرەبیی کە تا ئەو کاتە پشتیوانییان لێدەکرد لە خۆی ڕەنجاند و بە دژی ڕاوەستا ن و لە ٢٠٠٣ی زاینی ڕێژیمی بەعس ڕووخا و جینایەتەکانی چووە لا پەڕەکانی مێژووەوە.

ئێستا بە پێچەوانەی دەورەکانی پێشوو کە سونەکانی عێراق بەشێکی زۆری دەسەڵاتەکانی وڵاتیان بەدەستەوە بوو، شێعەکان دەسەڵاتی یەکەمن لەعێراق دا. دیارە ڕێژیمی عێراق بە هۆی ئەو یارمەتییەی کە ئەمریکا لە ڕووخانی بەعسدا و هێنانە سەرکاری کاربەدەستانی ئێستا، بە ڕواڵەت خۆی بە قەرزداری ئەمریکا دەزانێ، هەرچەند ئەوە گشتی نیە و هێندێ لە لایەنە شێعەکان وەک دوژمن چاو لە ئەمریکا دەکەن. زۆربەی حیزبە شێعەکانی عێراق بە هۆی دەمارگیریی مەزهەبییەوە سۆزیان بۆ ئێران هەیە، بەڵام لەبەر ناکۆکیی نێوان ئەمریکا و زۆربەی حکوومەتە سونەکانی عەرەب لە گەڵ کۆماری ئیسلامیی ئێران بە زەقی ئەو سۆزە پیشان نادەن. کۆماری ئیسلامی ئیران نفووزی لەڕادەبەدەری لە عیراقدا هەیە، سوپای "بدر" و سوپای "مهدی" لە لایەن سوپای پاسدارانەوە دامەزراوە و مەشقیان پێکراوە. دوای سەرهەڵدانی داعش، عێراق بە یارمەتیی کۆماری ئیسلامی "حشدی شعبی" دامەزراندووە و لە پەرلەمانی عێراقدا وەک ئەرتەشی عێراق بەرەسمی ناسراوە، لە حاڵێکدا هێزی پێشمەرگەی کوردستان ئەو پوانەی(ئیمتیاز) نەدراوەتێ. "موجاهیدینی خەلق " کە ساڵەها ناوندیان لە عێراقدا بوو، دوای هاتنەسەرکاری حکوومەتی شێعە گلۆڵەیان کەوتە لێژی، لە پێشدا ئەمریکا هەموو چەک و سیلاحی لێ سەندن، بەڵام کەوتنە بەر پەلاماری تاقمە تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی، ئەمجارە ئەمریکا بە ڕەزایەتی عێراق گوێزانیەوە بۆ نزیک بەغدا، بەڵام لەوێش کەوتنە بەر پەلامار و زەرەروزیانی گیانی زۆریان بەرکەوت، کە دیارە بێگومان ئەو کارە تیروریستیانە بە بێ ئاگاداری حکوومەتی عێراق نەدەکران. ئەمجارە دەوڵەتی"ئەلبانی" پەنابەریی دانێ و لە عیراق ڕاگوێزران. وەزعی ئابووری عێراق زۆر خراپە و هەرچەند داهاتی چاکی نەوتی هەیە، بەڵام لەبەر گەندەڵی، ئەو داهاتە بۆ ئاوەدان کردنەوەی وڵات بە کار نایەت. داگیرکردنی موسڵ و ناوچەکانی تری عێراق و

ئەوشەڕەی بە هۆی داعەشەوە بە تووشیەوە بوو، زەرەر و زیانێکی زۆری لێدا. ئێستا سوپای عێراق بە یارمەتیی پێشمەرگە و "حشدی شەعبی" کە سەر بە ئێرانە، توانیویەتی لە چەند جێگە دا داعەش شکست بدا.

حیزبەکانی باشووری کوردستان بە تایبەت یەکیتی نیشتمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لە دوو بەش لە سێ بەشی کوردستانی باشووردا هەرێمیان دامەزراند کە تا رادەیەک نیمچە سەربەخۆ بوو. ئەم هەرێمە لە پێشدا بووە جێی هیوا و ئومێدی هەموو کوردان. بۆ نموونە شاعیری گەورەی کورد زیندوو یاد شێرکۆ بێکەس لە نامەیەکدا کە بۆ نووسەری ئەم وتارەی لە ١٤ - ٢ - ١٩٩٤ دا نووسیوە دەڵێ: بە شانازییەوە وەزارەتی یەکەم حکوومەت باشووری کوردستانم قبووڵ کرد (وەزارەتی رۆشنبیری)، بەڵام دوایی لە دەست تێوەردانەکانی ئەملاو ئەولا نائومید بووم و دەستم لە کار کێشایەوە. حیزبە دەسەڵاتدارەکان چەند ساڵێک بە هۆی کەم داهاتی نەیانتوانی هەنگاوی باش بۆ ئاوادانکردنەوی کوردستان هەڵبێنن، بەڵام دوایی کە پارەی نەوت و گومرک و شتی تریان دەست کەوت، هێندێک ئاوەدانیان لە هەرێمدا دەست پێکرد و لە یەکەم هەڵبژاردن بۆ پارلەمان بە دانانی ٧٪ هەڵەیەکی گەورەیان کرد و پارتی و یەکیتی هەرکام لە ناوچەی ژێردەسەڵاتی خۆیان هێندێک ساختەکاریشیان کرد و بە فیفتی فیفتی کورسیەکانی پارلەمانیان لە نێوان خویاندا دابەش کرد، بەڵام دوایی کە شەڕی یەکیتی و پارتی هەڵگیرسا پارلەمانە حیزبیەکە هیچی پێ نەکرا و زۆر لە دەسکەوتەکان لەدەست چوون. لە شەڕی نیوخۆدا بزووتنەوی ئیسلامی هەلی دەست کەوت و لە هەڵەبجە و هەورامان حکوومەتی ئیسلامیی شێوە حکوومەتی کۆماری ئیسلامی ئێرانی دامەزراند، بەڵام لە یەکیتی شکستی خوارد و هێندێکیان پەنایان بۆ ئێران و هێندێکیان پەنایان بۆ پارتی برد. چەند ساڵ دواتر ئەو کوردانەی چووبوونە شەڕی ئەفغانستان لەگەڵ هێندێک ناکورد گەڕانەوە و لە پێشدا بە ناوی جوندولئیسلام و دوایی بە ناوی ئەنسارولئیسلام حکوومەتێکی شێوە تاڵەبانیان لە هەورامان و بەشێک لە شارەزوور دامەزراند. دوایی یەکیتی بە پشتیوانیی هێزی هەوایی ئەمریکا شکستی دان و بەرەو ئێران پاشەکشەیان کرد.

کوردەکانی بەشەکانی دیکەش بە دامەزرانی هەرێم زۆر دڵخۆش بوون. لە سەرەتادا لە لایەن حیزبە دەسەڵاتدارەکانەوە زۆر رێزیان لێدەگیرا، بەڵام دوایی کە ئەو حیزبانە پێوەندیان لەگەڵ ئێران و تورکیە پێک هێنا، رێز و خۆشەویستی لە کزی دا و ئەو دوو ریژیمە داگیرکەرە بۆ زەربە لێدان لە حێزبە کانی رۆژهەڵاتی کوردستان و باکووور سنووەریان دەبەزاند. حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە جێی ئەوەی کاروباری کشت و کاڵ کە

خاکی کوردستان زۆر بە پیت و بەرەکەتە بیبووژێنێتەوە و ئەگەر ئیمکان هەبێ لە بەشی سەنعەتیدا سەرمایەگوزاری بکا، زیاتر گرنگی دا بە بازرگانی کە خەڵکانێکی زۆر بوونە سەرمایەداری قورس و مشەخۆر و جیاوازیی چینایەتی تەنانەت لە دەورەکانی پێشوو زیاتر بوو، قانوونەکانی هەرێم زۆربەی هەروەکوو قانوونەکانی عێراق بەڕێوە دەچێ، ژنکوشتن بە ناوێ نامووسەوە زەبری لە پرستیژی هەرێم داوە. ئیستا لە هەرێمدا پتر لە بیست کونسولخانەی لێ یە کە دەری دەخا لە لایەن وڵاتانی جیهانەوە گرنگی بە هەرێم دەدرێ. خەتی هەوایی نیونەتەوەیی بۆ هەولێر و سلێمانی بە رێکوپێکی هەیە. لەسەرهەڵدانی داعەشدا هێزی پێشمەرگەی کوردستان توانی بە باشی بەرگری لە هەرێم بکا، هەرچەند لە شەنگاڵ لە بەرامبەر داعەشدا پاشەکشەی کرد و کوشتارێکی تری ئیزەدیەکانی بە دەستی داعەش مەیسەر کرد. لە گەڵ زۆر لە سەرکەوتنەکان دوو ساڵ لەوە پێش پارتی دیموکراتی کوردستان لە بەرناکۆکی کە لە گەڵ بزووتنەوەی گۆڕان هەیبوو، پارلەمانەکەی کە یەکێک لە مەرجەکانی دیموکراتبوونی هەر سیستمێکە، داخست و ئێستا کە پارتی بەپشتیوانی یەکیتی دەیانەوێ رفراندوم بۆ سەربەخۆیی کوردستان بکەن، ناکۆکیەکانی نێوخۆیی گیرو گرفتێکی زۆری پێک هیناوە، ئەوە جگە لەوەی وڵاتانی داگیرکەری کوردستان هەڕەشە و گوڕەشەش دەکەن.

* ڕۆژئاوای کوردستان.

وەڵام: ڕۆژئاوای کوردستان. هەل ومەرجی ئەم بەشەی کوردستانێش تا پێش شەڕی یەکەمی جیهانی هەر وەکوو باکووری کوردستان و باشوور بوو. و لە ژێرچەپۆکەی حکوومەتی عوسمانی دا دەیناڵاند. کوردەکان لە باری سیاسی و کۆمەڵایەتیەوە هیچ مافێکیان نەبوو، بەڵام زمان و کولتوری خۆیان پاراستبوو. دوای ئەوەی فەڕانسەیەکان شامیان کردە "ژێر سەرپەرستی" ی (مەندەیت) خۆیان، ئیجازەیان دا کوردەکان بە زمانی زگماکی گۆڤار و رۆژنامە بڵاو بکەنەوە. هێندێک لە بەدرخانیە رووناکبیرەکان وەکوو جەلادەدەت بەدرخان و کامران بدرخان کە لە باکووری کوردستان رایان کردبوو، گۆڤارێکیان بە زمانی کوردی کرمانجی و بە پیتی لاتین بڵاو دەکردەوە و حسەین حوزنی موکوریانیش چاپخانەیەکی لە حەڵەب دامەزراندبوو کە بە پیتی عەرەبی نووسینی کوردی بڵاو دەکردەوە، ئەوانە و لەگەڵ شاعیرانی وەکوو" قەدی جان " ، "جگەر خوین" ، "عوسمان سەبری" و " نورەدین زازا" لە پەرەپیدانی زمانی کوردی لە نێو توێژێک لە کوردان دا کاریگەرییان هەبوو. دوایی کە سوریە سەربەخۆیی بە دەست هێنا و ناسیونالیستانی عەرەب و حیزبەکانی وەکوو حیزبی بەعس دەسەڵاتیان پەیدا کرد، جگە لەوەی بڵاوکردنەوەی گۆڤار و رۆژنامە بەزمانی کوردیان قەدەغەن کرد، رۆژئاوای کوردستانیان کردە سێ بەش" جەزیرە" ، "جیرە سپی "

و"عەفرین "و لەنێوان هەر دووبەشدا زۆرتر عەرەب و کەمێکیش تورکمانیان جێگیر کرد. دوای ئەوەی ئەمریکا و ڕۆژئاوا نەک بۆ خاتری ئەوەی ڕێژیمی بەعس دیکتاتۆرە، بەڵکوو لە بەر ئەوەی لە ژێر کاریگەریی سیاسەتی ڕووس دایە هێرشیان کردە سەری، ڕووس و ئێران و حیزبوڵای لوبنان فریای کەوتن و لە ڕووخان ڕزگاریان کرد. لەم بارو دۆخەدا وەزعی ڕێژیمی بەشار ئەسەد تا ڕادەیەک «ق ولۆقە. ڕۆژئاوا و زۆربەی وڵاتانی سونەی سەر بە ڕۆژئاوا دەڵێن بەشار ئەسەد دەبێ بڕوا و شەرعیەتی نەماوە، ڕووس و ئێران دەڵێن مانەوەی بەشار ئەسەد پێشی زیاتر پەشێویی سووریە دەگرێ. میلیونها خەڵکی سوریە لە ترسی شەڕو کوشتار پەنایان بۆ وڵاتانی دراوسی و ڕۆژئاوا بردوە، وەزعی ئابووری زۆر خراپە و خەڵکێکی زۆر نانی شەویان نیە بیخۆن. ئا لەم شێواویەی بارودۆخی سووریەدا گروە و تاقمی توندڕەوی ئیسلامی و یەک لەوان داعەش هەریەک لە ناوچەیەک سەریان هەڵدا کە عەرەبستانی سعوودی و قەتەر و تورکیە بە چرای سەوزی ئەمریکا یارمەتیان دەدان بۆ بەربەرەکانێ لەگەڵ هیلالی شێعە. کوردەکان ئازایانە وەخۆ کەوتن و نەک تەنیا بۆ یەکەمین جار داعەشیان لە کووبانێ شکست دا و نەیانهێشت تاقمە ئیسلامیە توندئاژۆکانی دیکەش بچنە کوردستانەوە، دوایی بە یارمەتیی عەرەب و ئاسووری و ئەرمەنیە ئازدیخوازەکان داعەشیان لە هەموو باکووری سوریە پاڵ پیوەنا، دیارە ئەمریکا کە هەوڵ و تێکۆشانی کوردەکانی ڕۆژئاوا بە تایبەت شەڕەوانانی "پێ یێ دێ" ی دی، هەڵوێستی گۆڕا و لە پێشدا لە ڕێی هەواوە یارمەتیی دان، دواییش بە پێچەوانەی ویستی تورکیە چەک و تەقەمەنی بۆ ناردن.

* بەرەی کوردستانی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

وەڵام: یەکێک لە پرسیارەکان ئەوەیە کە ئایا ئیمکانی بەرەی یەکگرتوو لە نێوان هێزە سیاسیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا هەیە؟ و ئایا کورد دەتوانێ گونگرەیەکی هاوبەش لە هەموو بەشەکانی کوردستان پێک بێنێ و کوردی هەموو بەشەکان بۆ یەکگرتنەوەی کورد کە ئارەزووی هەموو کوردێکە یەک بخا؟ بە باوەڕی من لە دنیای سیاسەت دا هیچ نامومکینێک نیە. یەکیتی و پارتی بۆ چەندین ساڵ لە شەڕی نێوخۆیی تێوە گلابوون، بەڵام لە ساڵی ١٩٨٨ی زاینیدا بارودۆخی کوردستان و عێراق و جیهان وای لیکردن کە بەرەی یەگرتوو لە نێوخۆیان و حیزبەکانی تری باشوور پێک بێنن و لە ساڵی ١٩٩١دا کە هاوپیمانان بە سەرۆکایەتیی ئەمریکا هێرشیان کردە سەرعێراق بەشێکی زۆری باشووری کوردستان ڕزگار بکەن. دوو هۆکاری سەرەکی هەن بۆ پێک نەهاتنی بەری یەکگرتوو، یەکەم حیزبی دیموکڕات بۆتە دووبەش و جارێ بۆ یەکگرتنەوە هەنگاوی پێویستیان هەڵنەهێناوە و کۆمەڵەش بۆتە چەند بەش کە هەر ئەو گیرو گرفتەی حیزبی دیموکڕاتیان لە بەرە. دووهەم شەڕی حیزبی دیموکڕات و کۆمەڵە کە زەرەری

ئێجگار زۆری لە بزووتنەوەی کوردستان دا، ئێستا بە خۆشیەوە هەموو لایەنەکان بە هەست بە بەرپرسایەتی ئاشتی یان لە نێو حیزب و کۆمەڵەدا پێک هێناوە ، بەڵام بە داخەوە کەسانی نابەرپرس زۆر جار لە جێی ئەوە برینەکان ساڕێژ بکەن، برینەکان دەکولێننەوە و ڕەنگە تا رادەیەک کاریگەریی لە سەر توێژێک لە ئەندامانی هەر دوولا هەبێ. دیارە ئەوە بەو مانا نیە کە دوور لە دەمارگرژی و هاندانی نابەجێ شەڕی کۆمەڵە و حیزب نەدرێتە بەر نەشتەری ڕەخنەی خوڵقێنەر، لە گەڵ ئەوەش پێکهاتنی بەرەیەکی یەکگرتوو ئەگەرنەڵیم ڕژیم دەرووخێنێ، کە زۆر فاکتۆری دیکەش بۆ ئەو کێشە هەیە، بەڵام خۆ گرۆتینێک دەداتە خەڵکی کوردستان، کە ئەوە خۆی لە خۆیدا دەستکەوتێکی باشە.

* پرسی کۆنگرەی نەتەوەیی کورد، ئاستەنگەکانی دەرەکی و ناوخۆی؟

وەڵام: لە بارەی کونگرەی نەتەوەییەوە، ئەوە چەند ساڵە کونگرەی نەتەویی پێک هاتووە و ناوەندەکەی لە "بروکسل" پایتەختی بلژیکە و هەموو ساڵێک کۆبوونەوەی گشتیی خۆی پێک دێنی و ئەمساڵ لە کوردستانی باشووریش کۆبوونەوەیەکی پێک هێنا. بە بێ ئەوەی ئینکاری کارە باشەکانی بکەین، هۆی سەرنەکەوتنی کونگرە بۆ یەکخستنی ماڵی کورد ئەوەیە کە ئیمکاناتی ماڵیی کونگرە "پی کا کا" دابینی دەکا و دەبێ لە چوارچێوەی سیاسەتی ئەودا هەڵسووکەوت بکا. دەزانین کە ناکۆکیی قووڵ لە نێوان پارتی کریکارانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لە کۆنەوە هەیە و بە داخەوە جاری واش هەبووە بۆتە هۆی شەڕی خوێناوی لە نێوانیان دا. هەردوو حیزبیش هەریەکە لە بەشێکی کوردستاندا کاریگەری زۆریان هەیە، هۆیەکەی تریش ئەوەیە کە حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان ڕەخنە لە "پێ کا کا" دەگرن و دەڵێن کە دەیەوێ شاخەیەکی حیزبەکەی بە ناوی جیا لە ناوی خۆی، بەڵام هەر بەو ئیدەئولوژی و بەرنامەوە دامەزرێنێ. ئەم دوو هۆیە و ڕەنگە فاکتۆری دیکەش نەیانهێشتووە کونگرە بە ئامانجەکانی بگا.

ڕێکەوتی: ٩ی ڕەزبەری ٢٧١٧ی کوردی - ١ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ی زایینی